

Õ I T S I T U L E D

Õesti
ajakirjanikkude
album

Tooniandev ja juhtiv leht Eesti ajakirjanduses on

„PÄEVALEHT“

„PÄEVALEHT“ on erapooletu, õigluse mõtet kantud kodanline leht.

„PÄEVALEHT“ peab eestkätt Eesti rahva, Eesti kultuuri, Eesti majanduslise arenemise ja Eesti riiklisi huvisid silmas.

„PÄEVALEHT“ kaitseb kõikide rahvakihide huvisid, kus tarvis, ega lase end kunagi ühegi parteiga siduda.

„PÄEVALEHT“ on sellepärast kõige suurema lugupidamise võitnud igas kodumaal nurgas ja mujal, kus eestlased asuvad.

„PÄEVALEHE“ lugejate arv on kaugelt suurem kõikide teiste lehtede lugejate arvust.

„PÄEVALEHELE“ teevad kaastööd kõige paremad Eesti kirjanikud, sest „Päevalehega“ saavad nende tööd kõige suuremal arvul haritud ringkondadele kättesaadavateks.

„PÄEVALEHT“ ilmub kõige suuremas kaustas, igapäev 8—16 lehekülge.

„PÄEVALEHE“ kuulutavad kõik, kes kuulutamisest tõsiseid ja rohkeid tagajärgi soovivad.

„PÄEVALEHE“ on igas linnas abitalitused, igas alevis ja rahvarikkamas kohas agentuurid

„PÄEVALEHE“ aadress on: Pikk t. 2, ehk postkast nr. 87. Talituse kõnetraat nr. 311. Toimetuse kõnetraadid: 347, 23-54 ja 24-63.

„PÄEVALEHE“ tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja tellimiste vastuvõtjad.

1922. a. detsembri kuul hakkas uuesti Tallinnas ilmuma ajaleht

„KOIT“

„KOIT“ ilmub kolmkorda nädalas, suures kaustas, rahvaliku huvitava ja kokkuvõtliku sisuga.

„KOIT“ on määratud nendele ajalehelugejatele, kellele post harvemini kättejõuab, mille tõttu igapäev ilmuvad lehed värsketena kätte ei jõua.

„KOIT“ annab selge ülevaate kõigist sündmustest kodu- ja väljamaal, mille tõttu „Kodu“ kaudu kerge on jälgida ilma sündmusi poliitika, majanduse, kirjanduse, kunsti ja muudelt aladelt.

„KOITU“ annab välja Tallinna Eesti kirjastuse-Ühisus „Päevaleht“ ja

„KOIDU“ sisu eest hoolitsevad needsamad ajakirjanduslised jõud ja muud kaastöölised, kes „Päevalehes“ kirjutavad.

„KOIDUS“ ilmuvad joone all põnevad, kuid väärtuslised jutustused ja romaanid.

„KOIDUL“ on igal laupäeval pildileht kaasas.

„KOITU“ võib tellida iga postkontori, kõikide „Päevalehe“ abitalituste, üksiknumbrimüüjate ja muude tellimiste vastuvõtjate kaudu.

„KOIDU“ tellimise hind on kuus 40 marka.

G. Gori joonistus.

Mihkel Martna

Eesti sotsialdemokraatia Mooses ja prohvetid; sündinud sotsialdemokraat, seisuslise iseteadvusega.

TALLINNA KREDIIT PANK A/S.

Tallinn, Suur Karja t. 23,
-- oma maja. --

Telegr. aadr.: «KREDITBANK»

**O s a k o n d
HAAPSALUS.**

Võtab raha hoiule ja
- maksab 5-7% -

**Ostab ja müüb välisraha. Toimetab igasuguseid
panka operatsioone sise- ja väljamaal.**

KORRESPONDENDID:

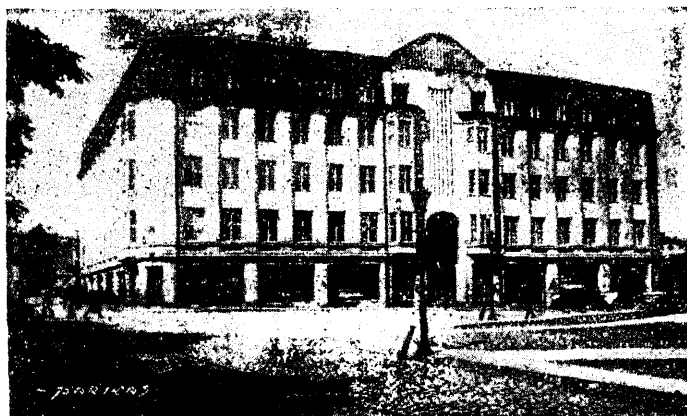
Kõigis kodumaa linnades ja tähtsamates alevites.

Kõigis tähtsamates Europa riikides ja Ameerikas.

KINNITUS A/S. «HANSA» PEAAGENTUUR.

Juhatus ja kaugekõned 12-49.

TELEFONID: Üldine 4-36.

Tallinna Krediit Panga maja.

Kauba jaoskond 19-64.

1922. AASTAL KAHEKSA KULDAURAHA

G. Gori joonistus.

Dr. J. Luiga,

teeb Toompeal suurt poliitikat; arstib kodus
haigeld närve ja kaevab Lembitu hauda.

PÕLLU-
MAJANDUSLINE
KESKÜHISUS
«ESTONIA»

TALLINN, JAANI TÄN. 6.

Telef. 8-55, 18-91, 20-90.

Vorstivabrik: Telef. 1-33.

Piimaäri: Telefon 518.

Telegr. aadr.: «Zentrestonia»

Kõige suurem põllu-, karja- ja linnu-
kasvatuse saaduste eksportäri

☞ ☞ ☞ ☞ Eestis ☞ ☞ ☞ ☞

Oma piimaäri, vorstivabrik, liha-
suitsetamise- tehas ja külmetuse-

☞ ☞ ☞ ☞ majad. ☞ ☞ ☞ ☞

ESITUSED ÜLE MAA.

Sooge
ainult
Sohwi
õlut

Sohwi
Bilsener
Münchener
Kabinett

Juhatus: Tallinn,
Lai tänav nr. 28.

Telefon: 12-20.

Labud kõigis kodu-
:: maa linnades ::

L. SIMSIVART & Ko.

Tallinn, Pikk tän. nr. 7 telefon 9-92. — Telegr. aadr. „Simsivartko“ Tallinn.

Oma õliriidevabrik

valmistab veekindlast õliriidest vihmakuubi, mantleid, ülikondi, põlli, puldanist ja õliriidest presente ja muud. Kroonitud esimiste ja kõrgemate auhindadega.

Oma lubjavabrik

müüb kustutamata lupja väiksel ja suurel arvul.

Oma kivimurd

müüb paekiva, valmistab trepituhive, trotuarikive j. n. e.

Oma ehituse kontor

võtab oma peale kõiksugu ehituse- ja remonttöid, vilunud inseneride ja ehitusmeistrite juhatusel. — — — — —

G. Gori joonistus.

Aadu Anderkopp,
kellel kõneledes ega „Vaba Maad“ kirjutades sõna-
dest ilalgi puudust ei tule.

REKORD
MOODSAM
KINO EESTIS
% ESTONIA FILM %

A/S. «ATLANTA», TALLINN,

VIRU TÄNAV 4.

TEL. 793 & 823.

1. Manufaktuuri ja pudukaup.
2. Koloniaalkaubad.
3. Keemia-, kosmeetikakaubad ja arstirohud.
4. Elektri armatuur ja tarbeasjad.

Oma nõõbivabriku saadused: eriala - kivipähkle nõõbid
kõigis suurustes ja värvides.

Oma naelavabriku saadused: ennesõjaaegses headuses
naelad, kandilised ja ümmargused, kõiksugu suurustes.

Esitused: A/S. «Laboratori» seebi ja keemiatööstuse saa-
dused, kõige parematest tooresainetest ja kõige uuema
aja masinatega valmistatud: kirju pesuseep, kollane
saunaseep, perekonna-, tualeti- ja arstilised seebid.

Suur väljavalik - hinnad mõõdukad!

Puhtasordilist

teravilja-, juurevilja-, aiavilja-, heina- ja lille-

seemet

kasvatatakse Jõgeva ja Luunja mõisades ja sellekohaste lepingute alusel üksikute põllumeeste ja aednikkude juures Eesti Sordiparanduse Seltsi kontrolli all ja **müüb** kõiksugu kõrge külviväärtusega seemet Ühisustele ja Põllumeeste Seltsidele alandatud hindadega

EESTI SEEMNEVILJA ÜHISUS.

TALLINN, «Estonia» teatrimajas. Telefon 8-60.
Osakonnad ja esitajad kõigis kodumaa linnades.

Eesti tööstuskaubandusline näitus

peetakse

Tallinnas 2.—11. juunini 1923. a.

**vaksali juures näituseplatstil
ja Rannavärava mäel ära.**

Näitusel lubatakse esineda: iilikutel, äridel, tööstustel, vabrikutel, ühifustel jne. **kodu-** ehk **väljamaa tööstuse-** ehk **kaubandusliste** **saadustega** ehk **kaupadega kõikidest riikidest.**

*

Tähelepanemiseks!

Möödaläinud 1922. aasta tööst.-kaub. näitusel ulatas **kaupade läbimüük üle 220 miljoni Eesti marga**, nagu teada väljapanemisele saadud andmed tõendavad.

Jaan Tõnisson,
ja see ütleb kõik.

Tarvitajate - ühisus

„Oma“ siht ei ole mitte kauplemise teel kapitaali kogumine, sellepärast müüb

„Oma“ head kaupa paraja hinnaga.

„Oma“ maksab kuludest üle jäänud summad liikmetele tagasi hinnaalandusena. 1920. ja 1921. a. maksis 3%.

„Oma“ tegevuskavas seisab eeskujuliku söögimaja asutamine. Kõik, kes selle järele vajadust tunnevad, toetagu

„Oma“ liikmeksastumisega.

„Oma“ osamaks on 1.000 marka.

„Oma“ vanad liikmed suurendagu oma osamaks 1000 margani.

„Oma“ on kindel ja kasulik raha hoiukoht, maksab hoiusummade pealt tähtajalisel arvel 8% ja jooksva arvel 6%.

„Oma“ on kõige suurem ja elujõulisem tarvitajate ühisus Eestis.

„Omal“ on Tallinnas 6 kauplust.

„Oma“ peakauplus ja kontor asuvad

Vana Posti uul. 7.

Telefon 10-19.

A/S.

„SILVA“

PEAKONTOR, LADUD JA KAUPlus
TALLINN, MEREPUIESTEE 17.

TELEFONID KONTORIS 9-29, 13-80, 21-37, 21-38, 21-39,
KAUPLUSES 18-09. METSA JAOSKOND 13-20.

TARTU JAOSKOND:
RIIA TÄN. 2. TELEF. 2-41.

LUBJAVABRIK TAMSALUS,
TELEFON TAPA 24.

OMMEDO LAUAVABRIK,
TELEFON MUSTVEE 18.

LAUAVABRIK FOREST,
NARVA, INGERI TÄN. 4. TELEF. 97.

TELEGRAMMIDE AADDRESS:

„TALLINN-SILVA“.

ÕITSITULED

EESTI AJAKIRJANIKKUDE ALBUM

KOGUTEOS I

J-1019

SE 3178

SP

109/38

EESTI AJAKIRJANIKKUDE ÜHINGU VÄLJAANNE NR. 1

Esimene Eesti Kinnituse Selts.

Afutatud 1866 aastal

Peakontor: Tallinnas, Jaani tän. 6. Kõneiraat 785.

Agendid igas linnas ja kihelkonnas.

Selfi märk.

Kõigevanem Eesti kinnituse selts

E E K S

kinnitab igasugust varandust tule vastu 20 protsenti odavama maksu eest kui aktiifeltsid.

E E K S

võtab edalikinnitusi vastu vastastikustel kinnitus-felssidelt.

Varanduste kinnitused on kindlustatud Selfi oma kapitaalidega ja edalikinnitusteaga väljamaal.

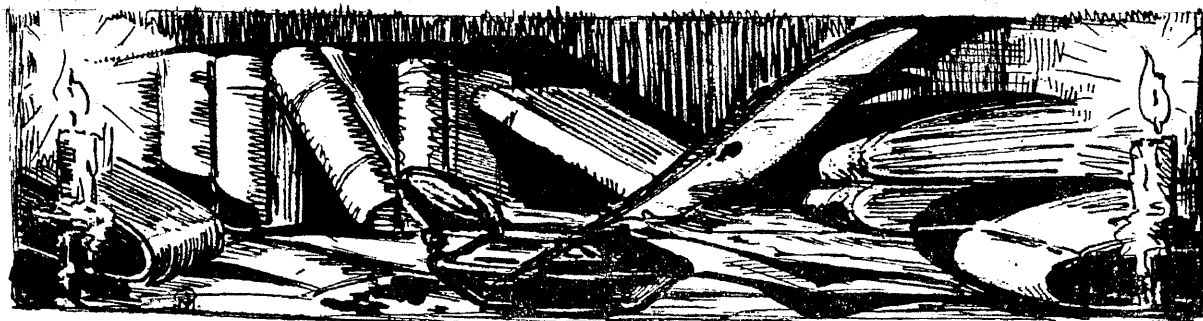
E E K S

kui ühistegelise ettevõtte ei aja taga kaalud — tema liht on oma liikmete-kinnitajate varanduslike leifukorra kindlustamine võimalikult odava maktu eest.

Iga kinnitaja on Selfi varanduste ja kapitaalide kaasomanik, kui taieõigusline felssiliige.

Palume tähelepanna Selfi nime ja märki, et mitte äravahetada teiste kinnituse felssidega.

ESTONIAN MORTGAGE SOCIETY (EKS) TALLINN

Anton Jürgenstein

Eesti ajakirjanikkude pere

Ajalooline tagasivaade

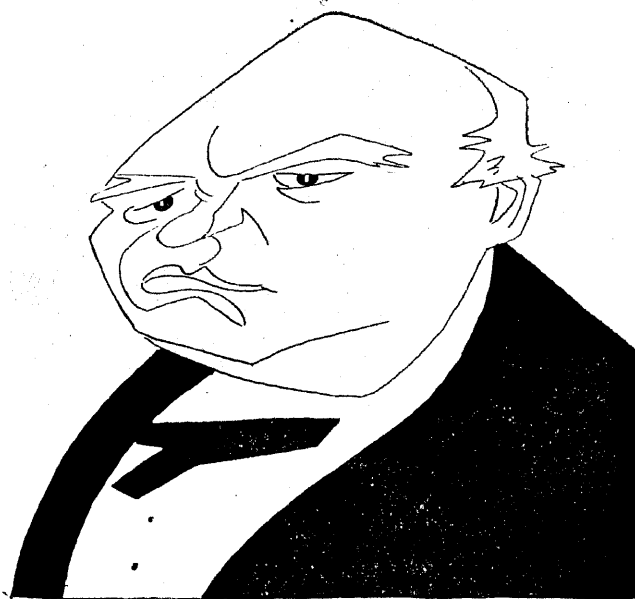
Eesti ajakirjanduse juured ulatawad kaunis kaugele meie minevikku. Tahaksime tema vanadust ar-

vata Oldekopi (1806) ja O. V. Masingi (1821) ajast, siis oleks meil juba tegemist terve aastasajaga. Kuid need olid varased pääsukesed, kes veel päris kevadet ei toonud. Kui meie oma ajakirjanduse vanadust ka 1857. aastast arvame, kus esimene eluvõimeline leht J. V. Jannseni „Perno Postimees“ ilmuma hakkas, siis on meil ka juba paari inimese eaga rehkendada. Kuid iseteadlik

Eesti ajakirjanikkude seisus on üsnä uue aja laps. Tema õige sünnipäev on pärit Eesti-iseseisvuse päevilt, kus esimene ajakirjanikkude ühing elule tõusis. Tema täit vaimlist sündimist võiksime aga alles praegusest albumist, ajakirjanikkude esimesest ühisest teosest, peale arvata.

Mehed, kes 65 aasta eest „Perno Postimeest“ ja „Tallurahva Postimeest“ hakkasid

O. Krusteni joonistus

Johann Voldemar Jannsen

välja andma, ei olnud veel elukutselised ajakirjanikud. Lehtede väljaandmine ei olnud tol ajal veel amet ja elukutse, vaid asjaarmastajate ettevõtte, mida inimene minimaalse rahalise tasu eest oma päris elukutse kõrval toimetas, Jannsen kooliõpetaja ameti kõrval, kirikuõpetaja Villigerode, Theol ja Karl Körber oma õpetaja ameti kõrval, viimased mitte rahateenimiseks, vaid „armsa maarahva kassoks“. Alles mõne aasta pärast, kui Jannsen oma ametivenna Tartus, kirikuherrade lehe oli surnuks võistelnud, kolib ta Tartu üle ja muutub „Eesti Postimehe“ toimetajana esimeseks Eesti elukutseliseks ajakirjanikuks (1863). Meie teame, kui raske samm see oli. Jannsen ise kirjutab sellest, kuidas kõik ta

sõbrad teda selle sammu eest hoiatasid. Ei olla ometi loota, et tuim ja väike Eesti rahvas ühe perekonnainimese ajakirjanikuna üles pidada jõuaks. Kuid Jannsen julgesseda sammu astuda.

See oli ainult üks elukutseline ajakirjanik terve Eesti kohta, keda tema suureandeline tütar Lydia Koidula ennast ohverdades toetas. Meie tunneme Koidula ja Kreutzvaldi kirjavahetusest Koidula kaebtusi selle üle, kuidas see töö teda kurnas. See oli õieti kõrgeandelise luuletaja hoolimata eksploateerimine. Ei isa ega tütar polnud ajakirjanikud, poliitilised tegelased tänases mõttes, vaid palju enam anderikkad dilettandid, rahvalgustajad.

Alles mitmeaastase töö järele, kui Jannsen omale kirjutuskrambi näpudesse oli kirjutanud ja Koidula mehele läinud, võttis Jannsen omale esimese palgalise abi. Vana Vändra mehena pööras ta selles asjas jälle oma kodurahva poole, kirjutas tummade kooliõpetajale J. Eglonile, et see temale Vänd-

rast nooremehe kuulaks kes Eesti keeli nii palju õigesti kirjutada oskaks, et Jannsen temale dikteerida võiks; vist oli linnast raske sarnast meest leida. Minu vanem vend Juhan (J. Lill) oli sellel korral Vändra klaasivabriku algkooli lõpetanud, mõistis rahuloldavalt Eesti ja ka Saksa keeli kirjutada, nii et J. Eglon minu isale ettepaneku tegi, saadetagu poiss tema juure proovi tegema. Ta kutsus veel teise nooremehe, Vändra

Lelle valla koolmeistri poja Bachmanni ja pani võistluskirjutuse toime. Nii hästi käekirja selguse kui ka ortograafia suhtes võitis Bachmann ja sai mõnerublalise kuupalgaga Jannseni esimeseks abimeheks, õieti mitte toimetajaks, vaid Jannseni isiklikeks sekretääriks. Päris ajakirjanikku sellest Bachmannist ei tõusnud. Ta olnud andekas inimene, kuid hakkas linnas purjutama. Temast on järele jäänud omaaegne, Pärnumaal laialt

O. Krusteni Joonistus

Carl Robert Jakobson

lauldud ringmängu laul: „Ma olen klaasi vaaberkant, kes töös ja sõnas imetark, sest võin ma teisi õpeta, kuis pudelid võib puhuda“. Vändras ja Lelles olid klaasivabrikud, kus meistriteks Saksa- ja sakslased (vaaberkandid) olid, kes tihti ülevõlt alla eestlaste peale vaatasid, sest et need mitte Saksa keelt ei mõistnud. Need vaaberkandid olid aga vaesed ja armetud majapidajad, kes omalt poolt meie jõukamate talumeeste pilke alla sattusid. Niisugune rahvuslik pilkelaul on ka Bachmanni „klaasvaaberkant“

kus Saksa klaasimeistrit laulda lastakse:

„Mull naine nii kui narakas,
Tal ees ja taga tollakas;
Ma siiski teda armastan
Ja ühtepuhku kallistan.

Mul piip kui pigi pirakas,
Tal tihti puudub tubakas;
Sest soo pealt samblaid korjan ma,
Teen kanget suitsu nendega“.

Niisuguste „ajakirjanikkude“ abiliste ajajärk kestis veel hiljemgi. Kui Jakobsoni õpipoiss Jakob Kõrv hiljem ise lehte („Valgust“) hakkas toimetama, siis kutsus ta omale ka kuulutuse kaudu abilist, kellele 5 rbl. kuus palka pakuti. Kuid see leidis juba kõrvalt hurjutust.

Aastast 1857. kuni 1878 oli Jannsen ainukene elukutseline ajakirjanik Eestis. Ajakirjanikkude perest ja seisusest ei võinud juttugi olla.

* * *

1878. aasta tähendas Eesti ajakirjanduses suurt pööret. Seal astus esimest korda parema haridusega mees, sündinud poliitikamees C.R. Jakobson oma „Sakalaga“ välja. Ta surus varsti vananeva Jannseni teisele plaanile, nii et isegi Jannseni ülikooli haridusega poeg Harry ja pärast suleosav A. Grenzstein „Eesti Postimeest“ enam allamäge minemisest päästa ei suutnud. Algas lühikeseajaline Jakobsoni ajajärk Eestis (1878—1882).

Kuid ka Jakobson ei olnud ajakirjanik tänases mõttes. Ka tema kulutas suur hulk aega mujale, ja ajakirjaniku kutse oli õieti kõrvalamet, mis teda ei toitnud. Tema töötas ajalehetoimetajana veel edasi koolikirjanikuna, pidas talu jne. Abilistena pidas ta omal Kõrvi ja Järve, kes „Sakala“ juures välja õppisid ja pärast iseseisvateks lehetoimetajateks hakkasid. Ühisest ajakirjanikkude seisusest ei võinud ka sellel ajal, millele Jakobson oma templi peale vajutas, juttu olla. Kui ka Eichhorn „Tallinna Sõbra“ toimetaja Tallinnas, Otstavel, Suburg ja Lipp järgimööda Pärnus, Grenzstein, Tülk ja Aint Tartus ajalehemeeste arvu tõstsid, siis ei olnud sellel kirjul perel pea midagi ühist. Terav vaen valitses lehtede vahel. Toimetajad olid suurelt osalt ka lehtede omanikud,

nii et lahkuminevate poliitiliste vaadete kõrvale veel äriiline võistlus ja omakasu astus, mis ajakirjanikkude ühistunnet ja solidari-teeti tõusta ei lasknud. Vähesed abilised, kes omanikkudest peatoimetajate kõrvalt töötasid, olid väikese haridusega, veel väiksema palgaga ja pidid ühistunde asemel omale igapäev meele tuletama, et „kelle leiba sa sööd, selle laulu pead laulma“.

* * *

P. Mülleri joonistus

Dr. K. A. Hermann

Jakobsoni ajajärgule, mis Eesti ajakirjanduse mõju ja lugupidamise enneolemata kõrgusele oli tõstnud, järgnes tema epigoonide ajajärk. Rasked venestuse aastad, mis algasid, löid rahvusliku Järve tema „Virulasega“ reast välja, väikese haridusega ja andega Kõrv ei suutnud iseseisva ajakirjaniku lippu kõrgel hoida, ta sattus Vene mõju alla. Reinvaldide „Virmaline“ Narvas ei saanud jalgu alla. *)

Sellest epigoonide aja rüselemisest kerkis viimaks pinnale ajakirjanduse tooniandjaks suleosav A. Grenzstein oma „Olevikuga“, kes katseid tegi ka heterogeensesse ajakirjanikkude hulka ühistunnet tuua. Tema algatusel peeti ajakirjanikkude koosolekuid, kus sõjariistade rahu ametivendade vahel sobitati, kõigest poliitilisest vastolust hoolimata taheti viisaka tooni peale vaielustes rõhku panna jne. Kuid need lepped ei kestnud kuigi kaua, Grenzstein ise pidas kõige vähem teoreetilisest kokkuleppest tegelikult kinni. Siis tegi Grenzstein teist katset, ajakirjanduse peresse ühtlust tuua. Tema kavatses seda teha, mis nüüd Saksamaal Hugo Stinnes ja Inglismaal lord Northcliffe tegid, ta tahtis kiratsejaid ajakirju kokku osta ja ühendada.

*) Nagu ime käis tol ajal juttu ringi, et Eduard Vilde Reinvaldi „Virmalise“ mõjuva kaastoimetajana 100 rbl. kuus palka saavat.

Hulgast nädalalehtedest koos pidi kõigepealt üks tubli päevaleht tõusma. Kuid ka see kavatsus ei läinud täide. Kõige teravamini astus selle vastu üles Jakobsoni „Sakala“ pärandaja Jüri Peet, kes Grenzsteini kavatsusega esiti peri olla olnud. Lõpulikult hävitas selle lehtede liitmise mõtte, venelastele alla, andva Grenzsteini juhatusel, uus rahvuslik ärkamine, kelle eesotsas K. A. Hermann seis. Tema omandas Pärnust vana Jannseni „Pärnu Postimehe“, mis vaheajal väike- seks maakonnaleheks oli kokku kuivanud, tõi tema „Postimehe“ nime all Tartu ja paisutas lehe varsti päevaleheks. Kõva võistlus Grenzsteini ja Hermann'i vahel hävitas tükiks ajaks iga ajakirjanikkude ühis- tunde n. n. Grenzsteini aja- järgul. Kestis ikka seesama endine nähtus: ajalehetoi- metaja oli ühel hoobil tema omanik ja väljaandja. Ra- halised ressursid ei olnud ühelgi lehel nii suured, et ta omale paremini haritud kaastöölisi oleks võinud muretseda. Isegi Grenz- steini kaastöölised, noor G. E. Luiga, A. Saal ja Juhan Liiv pidid 15-rubla- lise kuupalgaga leppima. Peatoimetaja kui lehe oma- nik varjas toimetuse liik- med täitsa ära. Et pea- toimetajad igaveses riisus olid, see riid tihti õige isiklist ja leppimata leivavõistluse laadi kandis, siis ei olnud solidariteedi peale aja- kirjanikkude peres ka Grenzsteini ja K. A. Hermann'i ajajärgul mõtelda.

Ei olnud ka ime, et solidariteeditunne mõtteliselt kaugel oli: Ei olnud ju vastolud ajakirjanikkude vahel mitte ainult niisugused, kus lahku mindi ühiselt teelt ainult võitluse abinõude valikus, edasirühkimise tempos jne., vaid lahkuminekid olid tihti palju sügava-

mal. Osa ajalehti oli Saksa, osa Vene mõju all, osa kaitses Eesti kultuurilist iseseisvuse mõtet. Raske on niisuguste põhjani lahku- minevate teede vahelt isiklistki vastastikust lugupidamist soetada.

* * *

Kui meie oma ülevaates kõnelesime es- malt Jannseni, siis Jakobsoni ja viimaks Grenzsteini (Hermann'i) ajajärgust, siis võime 1907. aastast peale õigusega kõneleda J. Tõ-

nissoni ajajärgust, olgugi, et mida ligemale uuemale ajale, seda vähem võib rääkida üksiku ajakirjaniku ainumõjust, nagu Jannseni ja osalt veel Jakobsoni ajal. Sest järjest läheb elu edasi, ajakirjanikkude arvuline hulk kasvab ja nende seas tekib tugevamaid jõude, mis enam ei lase kõneleda üksiku ainuvalitsusest, vaid veel ainult üksiku välja- paistvast mõjust. Ja niisugune on 1897. a. algav Tõnissoni aeg.

See aeg on mitmeti täht- sate uuenduste ajajärk Eesti ajakirjanduses. Just kõige pealt ajakirjanikkude pere suurendamises ja kva- litatiivses paranemises. Viierublaliste „poiste“ aeg on lõppenud. Kuna juba K. A. Hermannil seitsaadik, kui „Postimees“ päevale- heks muutus, tõsisemad

jõud toimetuses olid, nagu ajutiselt Eduard Vilde, Oskar Brunberg, J. Tõnisson jne., suu- rendati ja parandati „Postimehe“ staapi 1897. aastast peale kohe tuntavalt. Lehe alalisteks toimetuse liikmeteks astusid Dr. Oskar Kallas, lahutusteadlane Karl Koppel ajaloo- ja usu- teaduse üliõpil. Jakob Ilves, A. Virkhaus, M. Neumann j. t. Lähemateks välisteks kaas- töölisteks muu seas Dr. H. Koppel, Villem Reiman ja palju teisi. Et kaastöölistel tõsi- semat tööd loota, hakati kaastöö eest järje-

K. A. Hindrey joonistus

Aadu Grenzstein (Piirikivi)

kindlalt tasu maksta, kuna enne seda niisugusest reahonorarist välistele kaastöölisele isegi „Oleviku“ juures (peale priilehe, aastas 3 rbl.) juttugi ei olnud. See eeskuju kiskus muidugi võistlusele ja kui mõni aasta hiljem K. Päts oma ringkonnaga Tallinnas „Teataja“ asutas, Speek ja Vilde (1903) Tartus „Uudised“, siis oli juba nagu iseenesest mõistetav, et kõrgema haridusega inimestega ja suuremate palkadega töötati.

Et niisugused suuremad lehed paremate jõududega ka suuremat kulu nõudsid, ja ajakirjanduse põllule peaaesjalikult noored inimesed astusid, siis on arusaadav, et niisugusteks ettevõteteks, iseäranis uute lehtede asutamise puhul, enam üksikute jõud ei ulatanud, vaid lehtede ülevõlpidamiseks, osatühisused, kollektiivid asutati ja nendeks inimesed kokku astusid, kes ühe poliitilise voolu poole hoidsid, nii „Teataja“ radikaal-kodanlike ja „Uudised“ sotsialistliku sihiga, „Postimees“ rahvuslikvabameelsuse häälekandjana. Kõigi tähtsamate lehtede seas on ainult „Postimees“

veel siamaale ühe mehe omanduseks jäänud, kuna kõik teised tänased poliitilised tooniandvad lehed juba ühisuste omad on. See kollektiivide mõju väljaandmises ei jäta muidugi ka mitte oma mõju avaldamata lehtede vaimlise juhtimise kohta. Ühisuste päralt olevate lehtede peatoimetajad ei saa mitte niisugust ainuvõimu enam toimetuses avaldada kui enne, kus lehe omanik ja toimetaja ühes ja samas isikus leidis. Ühisuste käes olevate lehtede toimetustes jõutakse toimetustele tihti

ka suuremat ainelist tasu maksta, nii et toimetuspere ka materjaalselt enam ühtlustatud on. Toimetuse poliitilise seisukoha ja võitlusviiside äramääramisel on peatoimetaja ühelt poolt tugevasti seotud lehe väljaandja konsortsiumiga, teiselt poolt oma kolleegadega toimetuses, kes mitte nii tingimata temast rippuvad ei ole kui endistes toimetustes.

P. Mülleri joonistus

Jaak Järw

ka suuremat ainelist tasu maksta, nii et toimetuspere ka materjaalselt enam ühtlustatud on. Toimetuse poliitilise seisukoha ja võitlusviiside äramääramisel on peatoimetaja ühelt poolt tugevasti seotud lehe väljaandja konsortsiumiga, teiselt poolt oma kolleegadega toimetuses, kes mitte nii tingimata temast rippuvad ei ole kui endistes toimetustes.

Et meie vanemates lehtedes (ka osatühisuste omades) toimetustele aineline tasu mitte küllalt tööle ei vastanud, siis oli arusaadav, et ajalehe teenistus läbikäimise kohaks oli noortele inimestele, kes nii kohe laiali valgusid, kui kusagilt paremat teenistust leidis ja kui noorusvaimustus rahvamehe ja poliitikamehekirjaniku aupaistuse suhtes tegeliku elu raskuste ees vaibus. Sellega on seletatav, et meil vähe vanemaid ajakirjanikke praegu on. „Teataja“ ajajärgust näit. ei ole pea ühtki meest, kes sel korral „uue sureliku suuruse“ majanduse, rahvuse ainuvalitsuse vastu püsti ajasid, kes oma tollekordsele elu-

kutsele oleks truuks jäänud. „Majandus“ ajas nad majanduslikult nõrgast ametist eemale. Aga ka nende lehtede peale, kus väljaandja-peatoimetaja mõju ainumaksev on, ei ole ajakirjanduse kollektiivide eluletõusmine mõjuta jäänud. Ka seal tunnevad endid tänapäev toimetustele iseseisvatena inimestena, aga ei mitte enam endiste „poistena“. Kõik see aga lähendab ajakirjanduse kirju peret vastolulistest seisukohtadest hoolimata.

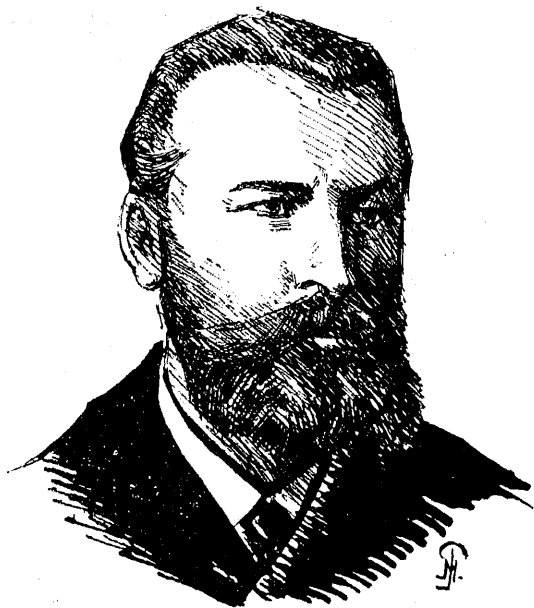
* * *

Täielise pöörde tõi Eesti ajakirjandusele meie Eesti iseseisva riigi loomine. Mitte ainult, et meie avalik hääl nüüd kodumaal, niisama nagu mujal iseseisvates konstitutsioonilistes riikides, tõsiseks mõjuvõimuks on tõusnud, vaid see on ka meie ajakirjanduslike pere puhastamiseks ja koonduamiseks suure tõuke annud. Ei ole enam võimalik niisuguste lehtede olemasolu, nagu endine „Tallinna Sõber“, või aga oma õitseaja „Valgus.“ Seda näeme oma kommunistlike lehtede kurvast saatusest. Mõõduandval Eesti ajakirjandusel on ühised suured sihid nii selgunud, nad on nende sihtide lõpujaama poolest, iseseisva Eesti riigi ja rahva heaks ühiselt töötada, nii kindlasti ühinenud, et lahku lähevad ainult teed ja abinõud, mis sinna viivad. See on suur samm edasi. Kui näit. omal ajal üks ajakirjanik lausa kuulutas, et väikerahvaste päevad varem või hiljem loetud, et ainult veel targutada tuleb, kuidas

nende kadumine vähem valus on, ja sellevastu teine tuliselt üles kihutas vastu panekuks suurrahva survele ja lootust tuleviku peale südamesse püüdis imbuda,

siis oli see kogu teine asi, kui nüüd selle üle vaieldakse, kas meil presidenti tarvis on või ei. Esimesel korral olid lahkuminekud niisured, et nad ka inimesed üksteisele eraelus vihatuteks tegid, nüüd ei saa keegi teisele lahkumineku pärast, abinõude ja teede poolest teisele autust ette heita. Kui siiski veel nüüd tihti vastolu liig traagiliselt võetakse, nii et see ka läbikäimisele ja sõprusele eraelus takistav on, siis on see veel mineviku pärandus, millest vabaneda ei jõuta.

P. Mülleri joonistus

Jakob Kõrv

On uus ajajärk alanud, kus lahus maršitakse ja ühes lüüakse. Selle ajajärgu nähtav tõendus on Eesti ajakirjanikkude ühing ja tema esimene album.

Keila Joa kosk

A. Petõfi järele K. E. Sõõt

Üles, madjar!

(Talpa magyar!)

Üles madjar, maa sind hüüab!
 Nüüd! kui ial tõusta püüab!
 Nüüd on aeg, üht kahest taba:
 Oled ori, isik vaba!
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Meid, kes orjad meie isad
 Neavad: nad — vahvad, visad —
 Eland, surnud priiuskullas —
 Rahu ei saa orjasmullas.
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Inimene vilets, hulgas,
 Kellel surra puudub julgus,
 Kellel kallis oma kasu,
 Jätab kodu au ja asu.
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Mõõk on ehteks käel kahel
 Rohkem tõest kui orjaahel,
 Ahelad meid siiski köitnud!
 Tule mõõk, kes ikka võitnud!
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Meie nimelt langeb häbi,
 Vana kuulsus tungib läbi
 Roojusest, mis aastasajad
 Meie ümber kokku ajand,
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Kus kord seisvad meie hauad,
 Laste-lapsed põlvitavad,
 Tänupalves meie nime
 Hüüavad kui püha nime,
 Ungarlaste looja nimel
 Vannume,
 Vannume, et kaotame
 Orjuse!

Pühajõgi — eestlaste muinaspiir

Daani hindamise raamat („Liber census Daniae või Kong Valdemars Jordebog“) on säilinud tähelepanu vääriva tunnustuse eestlaste asukohtist praeguste Harju- ja Virumaa piirides 13. aastasaja keskelt. Mitte üksi külade nimestik ei leidu temas, vaid ka külade suurus atrade arvu järele, mis uurijale võimaluse annab saada õige lähedase pildi tolleaegse ülesharitud maa rohkuse ja ulatuse, kui ka ligikaudse elanikkude arvu ja tiheduse kohta üksikutes kihelkondades.

Selle võrdlemisi õige täpise kirjelduse juures on aga ammugi silma puutunud, et hindamiseraamatust puudub üks osa praegusest Virumaast, nimelt tema ida- ja kagupoolsemad kihelkonnad, — Vaivara ja Iisaku.

Seda puudumist on uurijad püüdnud mitmeti seletada. Dr. C. J. Paucker arvab ^{*}), et neil maaaladel kas suurte soode ja läbitungimata metsade pärast siis veel nii õredasti elanikka oli, et ülesharitud maad tema vähesuse pärast maksuraamatusse üles võtta ei saanud, või et daanlaste ja sakslaste maaomandus siin piiriäärses maaribas väliste pealetungimiste vastu nii kindluseti oli, et teda võimata oli maksualuse maa hulka arvata.

Teine küsimuse uurija, Väike-Maarja kiriku õpetaja G. M. Knüpffer arvab ^{**}), et Daani valitsuse all olnud maaala Narvani ei ulatanudki, vaid Narva ja terve praegune Vaivara kihelkond käinud ehk Ingerimaa alla ja puudunud sellepärast hindamiseraamatust.

Veel kolmanda seisukohaga esineb meie oma uurija õpetaja M. J. Eisen ^{***}). Hindamiseraamatus puuduvat kõik rannakülad, nagu juba Paucker märkinud. Rannarahvas olnud

teisiti maksustatud ja teist viisi kohustatud sõjast osa võtma (Daanis, näit., oma laevadega), sellep. oletab Eisen, et nad ehk mõnda teisse maksuraamatusse olid sisse kantud, nagu ka linnad, Tallinn ja Rakvere. Daani hindamiseraamatu kokkuseadmise ajal olnudki Vaivara kihelkonnas ainult ehk rannakülad, kaugemal rannast alanud madalam maa, kus sel ajal rahvas ei elanud. Ainus suurem asupaik olnud Narvia küla, mille asemele hiljem Narva linn tekkinud.

Iisaku kohta lähevad uurijate arvamised ühte, et see maanurk siis veel metsade all seisis ja sellep. temas veel elanikka õige vähe oli. Arvamiste lahkumine puudutab, nagu ülaltoodust näha, praeguse Vaivara khl. ja Narva linna maaala. Missugune oletustest õigem, see võib meidki huvitada, sest ta annab vastuse küsimuse peale, kui kaugemale ulatusid eestlaste asukohad idasse 13. aastasaja algul, s. o. sakslaste ja daanlaste meie maale sissetungimise ajal.

Eisen peab oma otsuse tõsiduse juures isegi kahtlema. Daani hindamiseraamat sisaldab kohtade nimestikku ka päris Daanist, ning sealsed rannäärsed kohad seisavad kõik hindamiseraamatus. Miks siis Eestimaa rannakülad raamatust puuduvad?

Mitmed kodumaa vanema ajaloo uurijad on rõhutanud kalapüügi suurt tähtsust vanade eestlaste elus. Sedasama räägivad ka mitmed meie kodumaa ajaloo õpperaamatud. Vististi on uurijad aga sellele elukutsele eestlaste kohta siiski suurema tähtsuse annud, kui ta tööpoolest ära teenib. Eestlane on ikka eestkätt olnud põllumees ja alles teises järgus kalapüüdja. Kalapüük ei ole vististi kunagi olnud temale tähtsam elu ülalpidaja, vaid rohkem kõrvaltöö, mida siis tehti, kui aega põllutööst üle jäi. Muidu oleks ju raske

^{*}) Der Güterbesitz in Ebstland zur Zeit der Dänen Herrschaft, Reval 1853 lhk. 19.

^{**}) Sealsamas lhk. 98.

^{***}) Daani hindamise raamat Liber census Daniae.

seletada, miks eestlane kalapüügi veed, nagu terve Peipsi ranna, venelastele on jätnud, kuna ta muidu oma tublidusega venelase igalt poolt tagasi tõrjus. Ingerimaal oli enne sõda huvitav tähele panna, kuidas eestlane sisse tungis Peterburi kubermangu põllumaa aladele, Peterhofi, Luuga ja Jamburi maakonna idapoolsesse ossa, kuna Jamburi maakonna läänepoolne osa, mis küll otse Eesti piiri vastas, kuid kus peasissetuleku allikas kalapüük on, eestlastest puutumata jäi. See kõik näitab, et eestlastel kalapüügi alal nii pikka kogemust ei ole, kui põllutöö alal. Harju- ja Viru randlastest on kõik uurijad märkinud, et nad oma keele poolest palju lähemal soomlastele seisvat, kui muud eestlased. „Kolga

ajal veel olemaski ei olnud. Praeguse Jõesuu alevi maa on olnud õige kaua tühi ja Naroova ääres asuva Kudruküla lootside tarvitada. Küla tekkis siia vist alles Rootsi ajal. Sillamäel ei olnud veel aastal 1520 mingisugust küla, vaid ainult kõrtsi koht pooleteise adramaaga silla otsas, mis üle Sõtke jõe viis*). — Mereküla asemel leidub veel aastal 1630 ainult üks rannatalunik Pauss poole adramaaga, mis Lagena küla külge sai arvatud**). Kunni 16. aastasaja lõpuni leiame vanadest dokumentidest umbes 30-ne praeguse Vaivara khl. küla nimetuse, rannakülade ei tea ükski muinaskiri midagi. Sellest peab järeldama, et just rannakülad Vaivaras hiljem tekkinud on. Ka praegu seisab nende

Foto Parikas

Simuna alevik ja kirik

ja Kõnnu randade keel paistab nagu sillaks Eesti ja Soome keele vahel olevat, niihästi kõlaliselt, kui kujuliselt“, märgib rannamaade tundja G. Vilberg (E. Kirj. Nr. 6—1922 a.). See laseb aimata, et ka Soome lahe kaldal kalapüüdjate-randlaste soontes rohkem puhast Soome verd voolab, kui mujal Eestis: ka siin on eestlane muiste ruumi pidanud jätma mõnelegi Soome vellele, nagu ta Peipsi kaldalgi venelasega pole võistelda tahtnud või suutnud.

See teeb kahtlaseks Eiseni seletuse, et hindamiseraamatu kokkuseadmise ajal Vaivaras ainult rannakülad olnud.

Kuid otse ajaloolised andmed näitavad, et kõik Vaivara khl. rannakülad — Jõesuu, Auga-Schmetske, Mereküla, Kannuka ja Sillamäe hilisemal ajal tekkinud ja neid Daani

tähtsus mitte kalapüügis, millest ainult üksikud elavad, vaid suvituskohtades.

Ei saa aga leppida ka Knüpfferi oletusega, et Vaivara khl. Daani valitsuse alla ei kuulunudki, vaid Ingeri külge arvati. Selle väite kasuks ei ole Knüpfferil muid tõendusi, kui ainult see, et siinsed külad hindamiseraamatus puuduvad. Aga need külad võisid ju hiljem tekkida, Vaivara võis olla samasugune elanikkudeta metsanurk nagu Jisakugi. — Pealegi leidub hindamiseraamatus üks küla, mis kahtlemata praeguse Vaivara khl. piirides asus, sest et mujal Virumaal selle nimelist kohta ei tunta. See on 8-adraline Narvia

*) Dr. G. J. Päucker. Ehstlands Landgüter und deren Besitzer zur Zeit der Schwedenherrschaft. II. Vierland 1. District Altentacken. Ihk. 36.

**) Sealsamas Ihk. 39.

küla, mille asemel nüüd Narva linn asub. Knüpfferiloogika on väga omavoliline ja omapärane: jättes kõrvale Narvia nimetuse hindamiseraamatust, seletab ta Vaivara kohanimede puudumist sellega, et see maaala Daani alla ei kuulunud, — ning oma esimest seletust juba tõsiasi jana võttes, järeldab ta kohe edasi, et Narvia küla mitte praeguse Narva linna kohal asuda ei võinud, sest et hindamiseraamatust Vaivara khl. puuduvat! Siin on juba palju õigem Eiseni oletus, et kihelkonna piirides tol ajal ainult üks suurem asukoht oligi — Narva.

Ei ole ühtki põhjust hindamiseraamatu Narviat mujalt otsida, kui praeguse Narva kohalt. Siin pidi olema põline inimeluase. Siit ühendas tee mööda muinasaegist mere randa, mis kord praeguse Narva linna alla ulatanud, Ingerimaad Eestiga. Lõuna pool teed on veel praegugi läbipääsemata sood, kuna tol ajal ka madalik linna ja mere vahel veel soine ja metsane pidi olema. Narva kohal oli nagu sild Ingerisse. Narvoova oli lai ja väga kalarikas, ning kose all pidi olema kalapüük hõlpsam ja tulutoovam kui kusagil mujal.

Uskuda, et daanlased oma sõjakäigul kusagile kesk Alutaguse metsi peatuma jäid, ilma et püüdnud oleks loomuliku piirini, Naroovani, välja tungida ja siin Ingerimaa võtit enese kätte kiskuda, oleks lihtsalt lapsik. Läti Hindrek jutustab 1221|1222 aasta talvel peetud sõjakäigust Ingerimaale (XXV. 5. ja 6.), mida ugalased ja sakalased toimunud, kes ordu võimkonnas olid, miks ei pidanud siis daanlased püüdma oma võistlejate kiuste oma võimkonda Naroovani laiendada, kuna see ju loomulik jätk oli nende käes olevale maaalale. Võimata on oletada, et praeguse Narva kohal hindamiseraamatu kokkuseadmise ajal inimeste asukohta ei olnud, veel võimatum aga, et daanlased selle loomuliku silla Ingerisse enese kätte jätsid kiskumata.

Et hindamiseraamatu Narvia mitte praegune Narva ei olnud, selle kasuks toob Knüpffer ainult ühe asjaolu: küla päralt oli kõigest 8 atra maad, mis tulevase linna jaoks liiga vähe. Kuid just praeguse Narva kohal võis suur hulk elanikke ennast kalapüügist toita, kuna raske paemaa harimine ainult kõrvaltöökseks olla võis.

Kuid eestlane ei olnud kalapüüdja. Sellepärast on huvitav, et prof. L. Kettunen Narva nimele seletust otsib vepsakeelsest sõnast narvainen — läve, kosk, weelangemine. Leiduda ka Soomes samanimelisi kohti, mis kõik koskede ja kärestikkude ligidal asuvad. Ma

ei tea kas see seletus ka teiste Narva nimeliste kohtade kohta käib, nagu end. Narve mõisa Schuja khl. (Güterurkunden nr. 318) või Narva jõekene, mis Narevkaga ühinedes Narevi jõe Poolamaal tekitab, — kuid prof. Kettuse seletus saab iseäralise tõemaigu just sellepärast, et praegugi Narva linna külje all veel säilinud Vepsküla, mis kahtlemata oma nime saanud vepslastelt. See on väga vana küla. Teda nimetatakse juba ühes ordumeister Vilhelm von Freymerseni kirjas a. 1374., kui Vepsendorp — vepslaste küla. 1583. a. vakuraamatu järele oli külas 1 adramaa ja peale selle 3 vaba talupoega. Ülekäinud sõjarüüstamised olid muidugi suurema osa külast hävitanud.

Vepsküla nimetus ja Narva nime algupära, võib olla ka selle küla elanikkude arvatav peaelukutse, kalapüük, sunnivad oletama, et hindamiseraamatu kokkuseadmise ajal praeguse Narva linna asemel veel salgakene vepsulasi elanud. Kui hiljem linn rajati, omandas ta kaldaäärsetelt vepslastelt nende küla põlise nimetuse, Narva, kuna vepslaste küla nüüd linna asunud muulaste poolt tema elanikkude rahvuse järele Vepskülaks ristiti. Vaivara kohanimede puudumist hindamiseraamatust ja kõiki ülal toodud asjaolusid arvesse võttes, näib selge olevat, et hindamiseraamatu kokkuseadmise ajal, 13 aastasaja keskel, pea kõik praegune Vaivara khl. pind veel metsaga kaetud ja elanikkudest tühi oli, välja arvatud praegune Narva linna koht, mis Daani alla kuulus ja kuninga (Dominus Rex) omandus oli, nagu ka kõik Jõhvi khl. piiriäärsed kohad. Pauckeri arvamine, et piiriäärsed kohad sellepärast ehk maksuvabad olid, et nad venelaste pealetükkumise eest julged ei olnud, ei kannata arvustust, sest niipalju kui kroonikad venelaste sõjakäike Eestimaale tunnevad, ei piirdunud need kunagi piiriäärse maaribaga, vaid ulatusid Rakvereni, Varbolani jne. Miks siis just Vaivara külad maksuvabad olid?

Peab siiski märkima veel ühe küla hindamiseraamatust, mis ehk Vaivara piirides asus. See on Ydrigas Alutaguses, mis praegust Udria küla Vaivara Peetri vallas meelde tuletab.

Urijad on otsinud seda küla Udriki kõrtsi juurest Lügenuse piirilt, mis õige tõenäolik on, sest piiriäärsed kohad olid kõik kuninga päralt, kuna Ydriga omanikuna keegi Johannes Ala esineb. Kui aga Ydrigas küla siiski praeguse Udria kohal asus, siis sunnib tema väikene põllupind (3 atra, võrdluseks tähendan, et Udria 1583

a. — 22 atra oli) oletama, et see küla kas täiesti ranna ääres asus (praegune küla on umbes 1. klm. rannast eemal) ja tema elanike peatöö oli kalapüük, kuna põllutöö ainult kõrvalteenistuseks oli, või et see küla maksuraamatu kokkuseadmise ajal veel võrdlemisi noor oli. Esimesel juhtumisel tuleks küsida, kas tema elanikud eestlased olidki, teisel juhtumisel võiks arvata, et tema tekkinud alles pärast iseseisvuse lõppu ja asutatud pagulastest, kes mässude järele daanlaste karmi käe või maksude raskuse eest Alutaguse metsadesse karanud.

Nii puudusid hindamiseraamatu kokku-

mad idasse pöördusid, siis olid need kohad tõesti etteulataavad, esimesed.

Seda piirijoonel asuvat külade nimestikku silmitsedes märkame, et eestlaste loomulik idapiir oli Pühajõgi oma sügavate orgudega ning heade kaitseseisukohtadega idast tungiva vaenlase vastu. Asukohad ei ulatunud küll igalpool just Pühajõeni vaid Jõhvi joont lahutas jõest tihe mets. Piirijõgi, mis tol ajal pidi olema palju veerikkam ja laiem kui praegu, voolates kesk sügavat metsavaikest, võis tõesti looduslapse hinges pühalikka tundeid äratada. Et siinsel piirijoonel rahva silmis eriline pühaduse mõiste, näitab ka

Foto Parikas

Vastsetiina lossi varemed

seadmise juures Eesti asukohad idapool Pühajõge kas täiesti, või olid alles tekkinud pagulastest Virumaalt pärast iseseisvuse lõppu. Põline eestlaste asumiskoht algas alles Jõhvi khl. ja ulatus siit läänepoole.

Eestlaste idapoolsem piirijoon läks hindamiseraamatu järele üle järgmiste kohtade: alates Valastest, Toilast üle Järve, Paate, Kukruse, Jõhvi, Tammiku, Puru, Rausvere, Vasavere, Kurtna, Edivere ja Kaidma, kust ta üle Ohakvere Mäetaguse peale pöördus.

See piirijoon on huvitav, juba sellepoolest, et temal asub kaks kohta, mille nime tüveks sõna „edi“: Edise ja Edivere. Dr. Veske järele tähendavad need nimed etteulata- vaid, eesolevaid, esimesi. Kui eestlaste sil-

teine piirijoonel lähedal asuv koht Kuremäe Pühtitsa, mis rahva mälestuses ka pühaduse säruga ümbritsetud, kus muu seas Eesti vägimees Kalevipoeg kokku põrganud Vene kangelase Dobrõnjaga*). Siin uinunud Kalevipoeg peale lahingu Jõuga metsas, kus vaenlased pikkade kirvestega raiunud temal jalad. Siiski roomanud ta veel versta 20 lõuna poole, kus Teravakivinõmmes Kalevipoja hauda näidati.

Idapoolse Pühajõge hakkasid eestlased tungima vististi alles 13. aastasaja keskel ja hiljem. Esimesed põgenejad orjaikke eest olid kahtlemata jahimehed. Aegade

*) Временникъ Эстл. губ. 1894 кн. II Ю. Труманъ Исаакіе полуѣрцы.

jooksul võeti enam soodsates kohtades põllutöö käsile. Narva linna tekkimise järele tekkisid esimesed külad vist linna ümbruses, pikkamööda elustus terve kaubateeäär Jõhivist Narvani. Siit talupojad olid kaua kuningatalupojad Narvova keskmisel jooksul asub praegugi Kuningaküla, mida juba 1583 a. vakuraamat tunneb Kunnungekyll nime all ja mis kahtlemata Daani ajast pärit). Alles hiljem hakkasid mõisnikud siit omandama maid nagu Euroopa riigid Ahvrikas. Veel 1586. a. mõisate-revisjoni ajal*) puuduvad siin iseseisvad mõisad, asumaid on aga välja jagatud paljudele Viru mõisnikele. Nii on Paate mõisnikul Johan Kudleinil siin pool Tõrvajõe külast, Kohala Tõnis Asseri päralt Udria, Andja Johan Vrangelli päralt Auvere, Erra Evart Oertteni päralt osa Vaivarast, Hõbeda Arendt Asseri pärijatel teine osa Vaivarast, Annikvere Heinrich Vrangellil Perjatsi küla. See koloniide poliitika on niikaugemale läinud, et praegugi veel Narva külje all, kesk linnamaid, linnakarjamaal asub väike maa-tükikene Rotenbrunnen, mis Kohtla mõisa päralt.

Niisugune maaala jagamine Virumaa mõisnikkude vahel on paremaks tõenduseks, et siin elu võrdlemisi hilja ärrganud. Samuti kui naabruses Jisaku khl., kus elu tõi põgenejate laene Venemaalt Boris Godunovi ja Johan Hirmsa ajal.

Vana Pühajõgi on ammugi jäänud uniseks ja väsinuks, ta vood on kuivanud, ta ise kitsaks jäänud. Ainult sügavad orud tunnustavad veel tema noorepõlve jõuküllust. Nüüd pole Pühajõel enam muret Eesti piiri kaitsmise pärast, selle ülesande on ammugi jõuküllusest vahutav Narvoova ja loid vene-loomuline Luuga enese peale võtnud. Vanal Pühajõel on ainukeseks mureks piigasid, kes täie kuu ajal temast vett võtnud ning tema kaldal end puude okstel kuu hõbepaistusel vihelnud, meestele meeldivaks teha ning neid tanu alla aidata (Eisen). Kas vanakene enam sellegagi toime saab, ei tea ütelda.

Kuid reisija kes matkamas Pühajõe ilusatel kallastel, ei tohi unustada, et sellel vanadusest kitsal jõel täita olnud kord suured ülesanded, mis teda terve rahva silmis kord pühaks jõeks teinud.

G. E. Luiga

Sügiseleegia

*Kui kürest kadus käest mu suvekuu,
kus päiksekiired paitasid mu põske
ja punaõunu kandis kahar puu
ning marju mahlakaid sõi ihar suu —
nüüd õhk on juba jahtunud ja röske.*

*Mu elusuvi samuti on läind,
ma vinguvat ju kuulen sügistuuli.
Kord olen roosisid ma õitsmas näind,
kord õnnevilksatus mul võõrsil käind,
kord tunnud huultel kuumi neiu huuli.*

*Nüüd kadund kõik, kui lumi mullune,
ja otsa saanud nagu unenägu:
ei hallpead oota ükski neiuke,
ei sirelid löö õitsma sügise
ja ammu vaikind ööpik, lõoke, kägu.*

*Nüüd lahkun sinust, meri sinine,
mets salapäralise kohinaga,
aas, põld ja armastus, nii hiline,
kõik, kõik, mis kallis oli minule,
ma jätan leinavalus jumalaga.*

*Nüüd kolin linna seinte vahele
ja kõnnin kitsail kivitänavatel,
seal restoraan, seal kirju kabaree —
kuid asjata, ei mulle himu tee
see siiruvüruline nõiakatel.*

*Mind igatsus, mis tugevam kui surm,
sealt kisub välja vaba loodusesse.
Sind leinan taga, viljakandja nurm,
ja mets ja meri, kelle karske hurm
mul taevarahu toonud südamesse.*

*) Beitrüge VIII H. 1 u. 2 Reval, 1915.

Valge hobu

„Aga see sündis neil päivil“, algas isa lumivalges särgis, saunaleilis jumekaks viheldud näol selge ilme, raudatud kaantega põlisest piiblist muistist lugu, mida ta peast teadis, aga iga kord uue andumusega luges.

Ema rüppe pead pannes püüdis poja isa jälgida, aga kolmeharalise küünlajala valgustusel helendas ümborus nii pimestavalt, et silmad sulgusid, kuna mõtted nagu sädemed laiale kargasid.

Pere istus ristiskätel pidulikus ootuses vaikiva jõulupuu ümber, haljashein põrandal uhkas karget talve ilma, mille mõjul tare rammestav palavuski tunduvalt jahenes.

Udupildilatern poisi kuumendatud peas, palavikulise elektrijoa aetavana, projekteris sarja ülesvõtteid mäluhindlilt lähema mineviku tagapõhjale.

Pikad talveõhtud viideti peretoas, kus pird ahju rinnal põles, mida taat sütitas ja niistas, isa tarbepuid tahus, ema ketras, eietades halli villast lõnga keerlevale lühile ja ergutades poega, kes voki kõrval veeris aabitsat, mille kaanel uhke kukk, pugu õieli, tari püsti, magajaid argipäeva unest kires.

Tüdrukute krobedates kätes välkusid nõelad ja aegajalt ürgatas mõni neist laulu, milles väljenes Kristuse tulemise aegne elevus.

Mõnikord vajus aabits poisi põlvele, silmakoopast lipsas pilk nagu puurlinnuke, lend-

les sinna tänna ja laskus lõsnale, kus kadestatud kass kirevatel kinnastel keras magas, aga kohe sirgus ja nurru ajas, kui käsi kergelt üle turja silitas.

G. Gori joonistus

Jaan Lintrop,
kirjanik, kirjutab praegu kõigis lehtis
varjunime „ETA“ all

Emma see ei viibinud eksinud pilku tabamast ja tagasi juhtimast kirjaridadele. Emma ütles:

„Kui lapsed ei loe, siis jõulud ei tule. Kui sa oled hea laps ja õpid usinasti, siis jõulud tulevad valge hobusega ja toovad Ansile palju ilusaid asju“.

Kass jäi sinna paika, poja vaatas suuril silmil ema otsa. Hobu oli Ansi kirg.

„Jõulud tulevad valge hobusega, ema?“

„Jah, laps. Jõuluvanal on pikk hall habe suus ja suur kott kingitusi õlal. Pahade ja sõnakuulmata laste jaoks on tal vitsakimp küljel“.

Ansi raputas endast unistavad mõlgutused ja kuulatas lugemist. Isa jätkas:

„Ja tema tõi oma esimese Poja ilmale, ja mähkis teda, ja pani teda maha sõime, sest neil ep olnud muud aset majas“.

Sülelapsele sõimes seltsis pika halli habemega jõuluvana ja sedamaid oli seal ka vanaisa, kes Ansit

nii väga hoidis ja ilusaid juttusid puhus.

Ühe hommiku pimeduses tõusis isa vara, süütas laterna ja toimetas rehe all. Emma tõi aidast tanu ja suurräti. Algas ehtimine ja kohmimine, jooksmine toa ja aida vahet.

Massa pandi rakke, silepehmed linapun-
sud laoti rekke ja kaeti purjuriidega; kõige
peale visati ristikheintega tuubitud märss.

Isat emat istusid reele ja sõitsid linna.

See päev, mis pidi olema lühem kui eiline,
sest taat ütles, jõulu eel lühenevat päe-
vad kuke sammul, näis pikk nagu igavik.
Kusagil polnud püsi. Sõrmed sügelesid ja
varbad kihelesid, ajas hüppama ja hõiskama,
aga taat manitses toas vagusi istuma ja ei
sallinud et Ansi päris, mis temal seal oma
ette nikerdab.

Ansi sai kärsitusest pahuraks ja jon-
nakaks.

Seal tuli üks kihk, uks kargas avali ja
tuulehoog viis Ansi. Kaksiti kõvera kepi
seljas kihutas ta ratsul ojale, kus küla lap-
sed liugu lasksid.

Ojalt kostis killkamine, ja vallatus jätkus
hilja õtuni. Ansi oli kõige südikam kelku
vedama, oheliku ots seisis ikka tema peos.
Tirides kelku ülesmäge, edaspidi ja tagur-
pidi, nägi ta korruga taadi, kes, lühike
kasukatõlp seljas, kindad vöö vahel, kaldal
seisis ja käega viipas. See tuli nii oota-
mata, Ansi jäi ammuli sui vahtima. Taat
oli näost kahvatu, aga ta ei olnud sugugi
pahane, tema silmist säras heldumus ja hoo-
litsus. Ohelik libises poisi peost, kelk vee-
res allamäge tagasi ja Ansi vadis otsekohe
pervele. Aga taati ei olnud enam kusagil.
Ansi otsis ja hõikas, ei kedagi. Küsis teisi,
keegi ei olnud taati näinud.

Ansil käisid külmavärinad üle selja,
tõusis kange igatsus taadi järele, ta jook-
sis jalamaid koju.

Peretoas nägi taadi endiselt ahju ääres
istukil, pea rinnale vajunud, silmad vidukil.
Jalge ees maas lamas töö, mille ta ennesti
lõpetanud — kenuskaelne puuhobu, lina-
laka ja jõhvsabaga. Poiss oli leidusest nii
üllatatud, et kohe ununes keeld taati segada
kui ta tukastab. Hüüdis:

„Taat ael! Taat!“

Aga taat ei vasta.

„Taat — eh, kuule — eh“, raputas Ansi
teda õlast. „Kuhu sa enda peitsid? Mis sa
minust kutsusid? Kas see hobu on minule?“

Taat magas võõrastavalt raskesti.

Poisil tõusis salahirm, ta hakkas kisen-
dama, täntas mis jaksas. Tüdrukud ilmu-
sid karjalaudast, usutasid ~~mis~~ Ansil viga.

„Taat... taat...“ luksus Ansi.

Tüdruk astus vanaisa ligi, võttis käe,
karjatas — käsi langes kangelt alla.

„Surnud“, oli kähe sosin.

Õhtu õudne ja otsatu pikk. Üleni vaiba
alla pugunud lõdiseb poiss külma värinates,
peidab pea patjadesse ja nuuksub.

Taati ei ole enam, taat on surnud.

See hea taat, kes tema põlvele võttis ja
upatas kui ta kápuli ligi roomas ja säärt
kaapas.

Isat emat ei ole ikka veel tulnud. Jõuaks
nad ju kord koju. Uni ka ei tule. Ansi
kuulatab iga kõppu ja kõbinat, ja korruga
tajub ta kõigi meeltega:

Talvise öö hääletuses läheneb reejalaste
rigin, aiste nagin ja loogarõnga kõlksumine.
Ukse ees vakatab.

Ansi kargab voodist, näeb aknast tumeda
kogu. Massa puristab, aurune ja härmas.

Isa ja ema on kodus.

Sööstub õue, särgiväel ja palju jalu.
Latern põleb keset õuet lumel, isa vari, kes
rangi rinnust harutab, kerkib hiigla mõõtu-
des pimedusse. Ema kühmus kogu küüru-
tab ree kohal, riided lumised, ripsmed härmas.

Kantakse tuppä sinine suhkrupea, mis
rindu ulatab, jässakas petrooleumi pudel, mille
kael ümberpunutud vitstest korvi ületab,
vaiguseid puuanumaid, kiiskavaid plekknõu-
sid; tassitakse kotte ja pakikesi, teadmata
mida sisaldavaid. Ansi päriva suu sulgeb
ema tükakollase „linnusaiaga“, mille pruun-
id rosinsilmad nii magusasti otsa vaatavad.

„Ja sealsamas väljal olid karjased õitses
ja hoidsid öösel oma karja“, kostsid sekka
Kirja sõnad hoopis teise pildi kohta.

Väljas on öö, käre talvine öö. Tähed
siravad taevas. Lumised väljad nii kaugel
kui silm ulatab. Legendiku veerel musta-
vad madalad okasmetsa tukad.

Mõni päev hiljem, selgel talve hommikul
viidi vanaisa valgus kirstus lauluga õuevä-
ravast välja. Ansi oli voodis, põdes külme-
tust, mille tagajärjed andsid veel nüüdki tunda.

Jõudis päev, mil leedes auras pada, mil-
lest ammutati lihavaid maugurõngaid, asen-
dati haljale heinale küüritud laual, kus nad
tahenesid, kuna nende orgiga torgitud silmis
läikisid tardunud rasvapisarad. Tuba täidus
maksarohu ja köömne lõhnaga, mis maha-
rahva hoidis erksana ja jutukana, meelita-
des tuppä teekäijagi, kes madalal järil istet
võtnud, sooja vorsti sõrmede vahel pidas ja
ladusasti külajuttu vestis.

Õues raksus pakane, põhjanael helkis
läbi sinakaskülma õhu ja suur vanker rip-
pus upakil vihusauna kohal. Põhjas väl-
gatasid virmalised, mille haruldast ilu sala-
pärases aukartuses imetleti.

Sel ööl ei magatud. Isa toimetas auravate tõrte kallal, ema tegutses ümmarguste astjatega, tüdrukud kloppisid magushapu tainast pikerguses mõhikus. Läbi seina kostis ahju taha kambrigi, kui peretoas jõululaule harjutati. Kukk kires järelejätmatalt, pingutades häält kuuksatuseni kurgus, võõristunud ebaharilikust ööst.

Hommikul ei olnud Ansi veel täiesti ärkvel, kui tema peast mõte läbi sähvas:

Täna on jõulu laupäev!

Nagu vedrust istukile visatud, ei pääse ta voodist: igalpool sein. Hõikab:

„Ema! Ema ae!“

Ema ei kuule. Keegi ei tule.

Viimaks pääseb kimbatuses, kukub põrandale, ajab püsti, kobib uksepoole, kobab linki, vajutab — uks peretuppa prahvatab valla.

Ahjud köevad, katlad huugavad, inimkujud liiguvad suitsupilvis, mis laest põrandale laskuvad, heideldes avatavatest ja suletavatest ustest sissetungiva külma auruga, mis hallide koertena tuppa hiilivad ja pimedatesse nurkadesse laudade alla peitu poevad.

Pimediku tihe kangas kulub aegamesi hõredaks, puhtel hakkavad aknad läbi paistma, ja hahkjäs päevavalge hajutab udusombu. Ahjust tulevad krõbedad saiad ja täidavad tare mõnusa sooja lõhnaga.

Videvikul kaob isa kirvega metsa.

Raamatu rasked kaustad löid ampsates kokku ja Ansi kohkus oma mõtetest nagu löoke pesalt kesapõllul. Taevased sõjaväe hulgad taandusid, au olgu Jumalale kõrges, maa peal rahu, inimestel hea meel, kajas veel ta kõrvus.

Kaeti lauda. Ilmus vaagen aurava tan-
gupudruga, mis kogu õhtu oli sütetulel podi-
senud, liud leemendavaid pekikampasid, kann
vahas kobrutavat õlut. Ometi näis kui söö-
daks, et aga komme oleks täidetud.

Lauast tõusti, et jõulupuud süüdata.

Tärkasid tuliõied noore kuuse haljelokstel, otsekui puhkenud õienupud rohelisel aasal. Hergavas küünalde säras nähti alles rikkaid andeid, millega puuharud olid koormatud. Kuldsed pähkliid, sibulõunad, kastanja karva mesikoogid igasugusel kujul. Narmasmähistes ripnesid pikad kompekid nagu jääpurikad, kardkiud hiilgasid kui hõbedane ämblikuvõrk ja tinapaber helkis hommikuse kastena suvise rohu latvul.

Ema jagas helde käega kingitusi.

Kell käis kaheteistkümnendamati tundi.

Ansi suu ja süli täis kinkisid, süda õnnest küllane, meeled rõõmust joobunud, närbus nagu lill kesapäeva palavas. Pea longus suikus ta tasa tõusva lauluhelidel õndsale unele ema süles.

Nagemattusest sirutas kondine käsi, tõstis ta puuhobu selga, argipäised riided langesid ümbert, hobu ärkas ellu ja tõusis lendu, kerkides tuulevuhinal taeva alla.

Ülevalt voolas hele mahe valgus.

Tähed hiilgavad kõrgel, kõrgel. Maa on lage, lage. Hämarus katab lumiseid välju ja härmatanud metsi. Inimeste murelikkudest eluasemetest vilguvad tuled nagu häbelikud silmad.

Põleb jõulupuu, küündlad säravad, kuld-pähklid ja hõbeõunad kiirgavad haljas puus.

Ema silm valvab magavat last, keda hel-
lalt kiigutab, tasase laulu üminal.

Taevad avanevad, ilmaruumid kaugenevad valge ratsu kapjade müdinal, mahe tuulelehk liigutab õhus hõrnu õiekellukesi ja paneb nende siidniiskeid õilmeid hiljukesi helisema. Tõusevad helid tasa, tasa, tinisevad, tūmisevad, paisuvad ja hõiskavad, kuni nende raketesse lämbuvad maised kaebed ja halinad.

Mängivad taevad, kuulatavad maad. Ing-
lite koorid laulavad ja ilmaruum kajab rõõ-
muhõiskest:

Püha öö, õnnistud öö...

(Kogust „Muiste“.)

Eesti ajakirjandus ristteel

Mäletan lugenud olevat ühe eurooplase muljeid Vene revolutsiooni ajakirjandusest. See olla metsik: ilmlõpmata ja ääreta jutlused, targutused, vaielused, peaaegu ilma ühegi tõeasjata, nii kaugel tõelikust igapäevsusest, nagu vaadeldaks kuu pealt.

Mingid koolinoorsoo vaieluskubid, aga mitte ajalehed.

Muidugi on see revolutsioonide üldine omadus. Ei olnud sugugi parem Prantsuse revolutsioon, keda mälestab tol ajal sündinud, praegu nii akadeemilik-rahuliku: „Journal des Debats“ pealkiri. Ei olnud siis ka vaidlused poolgi nii filosoofilised, nagu meie eemalt sellest entsiklopedistide valgustatud ajast kaldume uskuma: „Meie aastasada, ütles Rousseau, on iseäralikult vihameelne ja pahatahtlik... Meie despoodilises sugupõlves vihkab igaüks kõike, mis mitte tema pole, palju enam, kui ta oma armastab. Osatakse ainult vihata ja oma enda parteist peetakse kinni mitte poolehoidu, veel vähem lugupidamise pärast, vaid ainuüksi vihast teise partei vastu.“

Need lõpmata tülitsemised tüütasid revolutsiooni jooksul nii ära, et Napoleonil „ideoloog“ — sõimusõnaks sai ja vastik lehenimetus „Journal des Debats“ tema aegu aset pidi andma vagusamale: „Journal de l'Empire'ile.“

*

Vene revolutsioonis kaob vaieluste ajajärk veel põhjalikumalt — ühes ajakirjanduse endaga. Ühelegi teisele tööharule ei annud kroonu kätte koondamine niisugust hoopigi, nagu ajakirjandusele. Oma langusest kurdab ametlik ajakirjandus ise. Moskva ajakirjanduse instituudi „Современникъ“ (1922, I, lk. 293) ütleb: „Kodusõja lõpuga muutus provintsi leht nürist agitaatorist mitte just täitsa kirjaoskavaks ringkirjaks.“ Sellele võiks ainult juure lisada, et provintsi ja pealinna lehtede vahe üksnes kirjaoskuse määras seisab.

Veel põhjalikumalt kadus lugeja. Tema puudusel on sest saadik, kui kroonul näpud põhjas, lehtede võitlus elu eest väga raskeks läinud. Sama „Современникъ“ soovitab ametivendadele järeltegemisvääriliseks eeskujuks üht provintsilehe toimetust, kes pagariäri rentinud, mille eksploateerimisest ta oma puudujäägi katvat.

*

Üks tõendus ajakirjanduse alalt, et Lenin, ehk küll dogmaatiline revolutsionäär, ühtlasi ka realistliku riigimehe jooni omab: tema oli esimene, kes nõukogude lehtede peale käratas, et need kõigile kurguni jõudnud igavese kõlksutamise „Lloyd Georgede“ ümber viimaks ometi jätaks ja asuks oma otsekohese ülesande juure — igapäevast kohalikku elu ja tööd kirjeldama. Nõu, mis muidugi kergem anda, kui täita oli.

Kui enne ilmasõda meil juba kihelkonna lehed tekkima hakkasid, loodeti neist uut elulist värskust ajakirjandusele. Varsti ilmus ka vana pahe — igavene „Lloyd George“, mispoolest kihelkonna leht suurest teips maha ei raatsinud jääda. See oli seda imelikum, et igas kihelkonnas, pea igas külas on häid jutustajaid — „mokamehi“, keda söömata võib kuulata, ja nende jutud pole sugugi niivõrd „Lloyd Georget“ kui oma enda koduküla ümbrusest.

Siin on üks meie raskemaist kultuuri probleemidest mängus. Suur osa haritlastest, kes maale sattunud, peab ennast õnnetuks; oma oskamatust kohalikku elusse süveneda, loeb just tunnistuseks, et ta „kõrge“ jaoks loodud.

See on tüübiline „sõnnik Sarmaatia legendikude jaoks.“ Tshehovi ebapraktiliste hingede iha: „Moskvasse, Moskvasse“ sai Vene intelligentsile saatuslikuks. Meil seda enam; vaimulaad, mille huvid oma pinnast ära pöördud, tähendaks meil kadu mitte üksi sotsiaalselt, nagu Vene intelligentsil, vaid ka

rahvuskultuuriliselt. Huvitavamad Vene nooremaist, pärast revolutsioonigaegsetest ilukirjanikkudest nagu „Serapioni vennad“ j. t. öeldakse „deskriptiivsed“ — kirjeldajad olivat. Vastuoks paljudele senistele Vene kirjanikkudele ei jutlusta nad midagi, vaid ainult jutustavad. Ja ajajärk, kellel jutluste rohkus juba südame läikima pannud, otsib nüüd tõtt jutustajatelt.

Rühm Eesti kirjanikke, kes viimasel ajal tendentskirjanduse retsidiivi arendamas, kaebab ühtelugu, et teda ei loetavat. Kas põhjused samad ei ole? Ka kirjanduse ajalugu ei pööra selle pärast mitte tagasi, et mõne kirjaniku poliitilis-filosoofiline arenemine tema ajast maha on jäänud.

Kui öeldakse „kunst kunsti jaoks“, — miks mitte ka „ajakirjandus ajakirjanduse jaoks.“ Absoluutselt iseseisev ajakirjandus, — kas pole iga ajakirjanik sellest kord unistanud? Aga muidugi on see veel raskem teostada, kui „puhas kunst.“ Isegi Inglise ajakirjandus, kes objektiivsuses kõige kaugemale jõudnud, kus ajakirjanik omalt poolt sõnu, nagu „hea“, „ilus“, „inetu“ ei tohi tarvitada, sest et nad subjektiivsed, — isegi seal ollakse ideaalist kaugel. Teadagi, iga soliid Inglise leht toob streigi või poliitilistest võitlustest mõlemate poolte täpiseid kõned ja ülesastumised. Aga ajakirjandus on ikka kõige pealt amet, äri, suuräri koguni ja seal on oma „gravitatsiooni seadused.“

Üks lord Northcliffe viimastest kirjadest, mis suurt tähelepanu äratas, oli broschüür Londoni ajalehtedest ja nende miljonäridest. Ta jutustas, kuidas suurema jao Londoni lehtede taga seisab mõni kakao- või õlikuningas, kes ajakirjandusest ise midagi ei mõista, kuid seda oma seltskondliku renomme pärast toetab. Tagajärg — võõriti treteeritud ajakirjanikud, viletsalt toimetatud lehed, ajakirjanduse langus.

Broschüüri hilisemates trükkides oli ära toodud selle arvustus sotsialistilisest New Statesman'ist. Ehk küll ise Northcliffe põhimõttelik vastane, tunnistas arvustaja, et broschüüri mõtted täitsa õiged ja et Northcliffe, oma ajalehtede hulka elukutselise ajakirjanikuna juhtides, Inglise ajakirjandust tõstnud on.

*

Alles iseseisvusega algab õieti Eesti ajakirjanduse arenemine — nii kausta, kui sisu poolest. Varem oli ajakirjanikka, kuid polnud ajakirjandust sõna

G. Gori joonistus

Eduard Laaman,
kõigest ilmast informeeritud

tõsises mõttes; äärmiselt piiratud tegevusala oli teda suurelt jaolt tõlkimis-bürooks surunud.

Meie ajakirjanduse arenemist on kaks mõju kinni hoidnud ja ümbritänavasse tirinud: Vene vaieklubi ja Saksa spetsialisatsioon ja killustus. Mõlemad on nii õhukese kihi jaoks rehkendatud, et nad ainult suurrahvaste juures võimalikud.

Lühikeseaegne vaba kasvamine on Eesti lehteruttu, vahel isegi iseteadmata, Soome Skandinaavia tüübi poole viinud. Siin mõjuvad ühtlaselt väikerahva lugejaskonna tingimised, mille tagajärjeks on lehe entsiklopeediilik mitmekesisus, suureks paisuv kaust, laiem, peaaegu „perekondlikkuse“ ulatav kohalik informatsioon, rohked intervjuud, enam vähem otsekohene side poliitiliste parteidega.

Muidugi pole ka see Soome-Skandinaavia tüüp isenesest midagi kindlat, vaid areneb omakordagi välistel mõjudel, nagu Ameerika sensatsioonilikkus (Stokholmi Dagens Nyheter) või Inglise objektiivsus, kuhu juure ka mitmesugused Prantsuse ja Saksa mõjud seltsivad. Kuid igatahes, kui Eesti ajakirjanduse arenemisteesid otsida või teda hinnata, on seks Soome-Skandinaavia kõige kohasem mõõdupuu.

*

Kõik meie tegelased, kes rahvusvahelistel konverentsidel käinud, on üllatunud määratumast osast, mida seal ajakirjandus määrib. Vahel on isegi raske öelda, kumb seal tähtsam, kas ametlik või tema kõrval asuv ajakirjanduse konverents.

Demokraatia on valitsemine avaliku arvamise abil. Juba meie inimeste üllatus selle konstateerimisel näitab, kuivõrd me siin maha jäänud.

Meie ajakirjandusel on määratu valdamistöö alles ees, et seda kõlapinda täita,

mille iseseisvus, üldine valimisõigus ja kirjaoskus talle pakuvad. Aastakümne pärast saab vist raske olema meie lehti ära tundagi. See kasvamine, nagu iga organismi liigikiire kasvamine, saab mitmesuguste hädaohtudega ühenduses olema. Kiire ajakirjanduse tõus Ameerikas ja Prantsusmaal näitavad seda kõige paremini. Aga iseäranis mures ei pruugi selle poolest ka olla: organismil, kui tal aga tervist küllalt, on omadus haiguse idudele omast käest vastukihvte soetada.

A. Petöfi järele K. E. Sööt

Sügiskuu lõpp

*Aed lehkab orus, veel õitsevad õied
Ja akna all lehis veel haljendab haab,
Kuid eemal... eks tundu sääl talve kõied!
Lund külma ju mägede harjale aab,
Mu südames noores veel haljendab suvi
Ja kevade õitseb, näen õnnedest und;
Kuid vaata, eks vanadus tunne ju huvi,
Eks juustele lange ju härma ja lund.*

*Kord lilleke närtsib ja elugi kaob...
Mu kaissu sa tõtta, mu naine, mu arm!
Sa täna, kes rinnal, oh tea — kõik vaob:
Vast homme mu kalmul sa... saatus on karm,
Kui kaon ma varem, kui surm mind rabab,
Kas nähaks siis kirstu ees leinates sind?
Ja juhtub, et arm sind vast teine siis tabab,
Kas jäta mu nime ja unustad mind?*

*Kui jäta ka leina ja heidad sa loori —
Ta ristile lipuna mustana poo,
Et keskööl ma tõustes siis kalmude koori
Su liniku kannaks, sest teada mul jo:
Et, naine, su pärast on pisaraid palju
Sääl koguda liniku, siduda rind,
Kel viimaseks varaks on valu nii valju,
Kes armastab igavest hauaski sind!*

Neeruti järv Kadrinas

G. E. Luiga

Patrioodid

Tegelased: **Kindral**
Leitnant
Arimees.

Koht: üks riigi piiripunktidest.
Aeg: sügispoole suveõõ.

I.

Kindral. Leitnant.

Leitnant (*teenistusevormis sisse astudes*).

Herra kindral, annan teada, et Lepasaa-
rel salakaubavedajad kinni on võetud.

Kindral. Tubli! Mis nad seal jälle veavad?

Leitnant. Piiritust, suhkrut, soola, leiva-
jahu. Kolm koormat, herra kindral.

Kindral. Kurat võtku, et inimestele kord
aru pähe ei saa, mis keelatud on. Tahe-
takse meid narrida või mis? On see
meil nalja asi nagu karjakoerad siin
valvada!

Leitnant. Piiri valvamine on sõduritele
kõigiti raske töö; ja demoraliseeriv, herra
kindral.

Kindral. See on tõsi, leitnant. Tuleb ini-
mesi õpetada, et neil himu ära läheb.

Ei tarvitse siidikinnastega neid silitada.
Vähema vastuhakkamise või põgenemise
katse korral — tuld ilma naljata. Parem,
kui mõni kaob, sellest ei küsita! Aga
teistele on õpetuseks.

Leitnant. Olen sõduritele kõvasti kinni-
tanud olla viisakad ja inimlikud, nagu
eeskirjad nõuavad.

Kindral. Viisakad — inimlikud! Aga on
see viisakas ja inimlik, et meid sunni-
takse nagu küllapoisse õitsil olema iga
öö? Jätke, jätke herra leitnant! Oma-
vahel ütelda: meie rahvas on ikka õige
närune rahvas ja vajab kanget kätt en-
nast valitsema. Selle asemel, et tänulik
olla iseseisvuse ja omariikluse eest ning
ühelmeelidel aidata seda üles ehitada, kat-
sub igaüks, kust aga tüki kätte saaks.
Keda te varastate? Iseennast! Kuid seda
arusaamist neil ei ole!

Leitnant. Arvan, herra kindral, et ei või
üksikute saagipüüdjate pärast kogu rah-
vast hukka mõista

Kindral. Niisugused üksikud on nad loomupoolest kõik, viimane kui üks! Tõsist patriotismi meie rahval ei ole. Ei ole seda näinud kogu sõja ajal. Kui kellelgi midagi üldise asja heaks nõuad, siis on ikka esimene küsimine: „Mis mina sest saan?“ Ja kui kohe puhta rahaga välja ei maksa, siis anna talle vähemast „viitantsi“, et ta pärast võiks nõuda. Kus on meie patrioodid, kes nagu Kosma Minin valmis oleksid kõik oma varandust, naist ja lapsi isamaale ohverdama?

Leitnant. Julgen teatada, herra kindral, et olen küllalt ohvrimeelt sõja ajal rahva keskel leidnud. Meid on taludes vastu võetud kui oma lapsi, on söödud ja joodud, sokke ja kindaid vägisi kätte topitud ja maksust ei lastud rääkidagi.

Kindral. Jah, esimesel silmapilgul, kui vaenlase tema varanduse ja kõri kallalt minema kihutad, siis tunneb ta su väärust, aga enne kui ennast kaks korda jõuad ringi keerata, on see unustatud. Aga olgu sest! (*Viskab käega*). Soovin teile õnne kordaläinud püügiks ja ilusaks vaevatasuks, mis see enesega kaasa toob.

Leitnant. Herra kindral, ei pea võimalikuks iseäralist vaevatasu võtta oma teenistuse kohuse täitmise eest.

Kindral. Mis see siis jälle tähendab? Salakauba kinnivõtmise eest saab kolmas osa kauba väärtusest kinnivõtjale. Nii on kord ja sellele ei ole vasturääkimist.

Leitnant. Siis tuleb see anda sõduritele, kes vedajad kinni võtsid, herra kindral.

Kindral. Ka sõdurid ei jää ilma, seda juba meie juures ei ole, aga sõdurid on selle järele, nagu ohvitserid ees, ja sellepärast on teil eesõigus tasu saamiseks.

Leitnant. Palun siiski ennast sellest vabastada, herra kindral. Minu sõjamehelik südametunnistus ei luba mul seda vastu võtta.

Kindral. Teil kui sõjamehel ei ole südametunnistust, vaid on ainult sub-or-dinat-sioon, kas mõistate? Teie ei tohi distsipliini rikkuda ja sõduritele halba eeskujuga anda.

Leitnant. Herra kindral, ei ole mõtelnud teenistusekorda rikkuda ega kellegile halba eeskujuga anda sellega, et elan omast palgast, mis mulle määratud, ja loobun kõigest kõrvalisest sissetulekuist.

Kindral. Teile on määratud üks osa kinnivõetud salakauba väärtusest, herra leitnant. See on niisama teie palk ja teil ei ole põhjust ega õigust seda tagasi

lükata. See oleks demonstratsioon, nagu mõni näljastreik. Pange seda tähele! (*Pehmemalt*). Siin ei ole midagi ülekohtu ega niisugust, mis valgust kardab. Meie, ohvitseride, palk on väike, seda tunneb ka valitsus, aga ei saa parata: riigi rahaline seisukord ja parlament ei luba rohkem. Kuid teenijal on omad tarvidused. Palgast ulatab vaevalt elamiseks. Aga pealinnas käia, vahest teatri minna, sõprade seltsis õhtu mööda saata, — seda peab ikka vahest ka, kui ei taha kannuks kanguda, selleks palk ei ulata. Sellepärast on lississetulekud lubatud. Ma ei ütle, et siin ülemus silma kinni pigistab ehk sõrmede vahelt vaatab, ei sugugi! See on täiesti lubatud ja seaduslik.

Leitnant. Herra kindral, mina olen oma majapidamise nii seadnud, et palgast kõigi tarvete jaoks jätkub. Ma ei soovi juhuslisi sissetulekuid ega taha nendega harjuda, muidu ei oska ma pärast enam läbi saada, kui nad ära jäävad. Kui sellepärast salakauba kinnivõtmise eest mingisugust tasu on määratud, siis antagu see sõduritele.

Kindral. Selle üle ei maksa praegu vaielda, herra leitnant. Magame enne hommikuni. Vahest tulevad teilgi õiged mõtted üle öö. Head ööd, herra leitnant!

Leitnant (*au andes*). Soovin head ööd, herra kindral. (*Kindral läheb teise tuppa, leitnant tahab välja minna, kuid uksele tuleb temale vastu ärimees. Kohmetavalt vaatavad mõlemad silmapilgu üksteise otsa*).

II.

Leitnant. Ärimees.

Ärimees. Tere, Kustas, mis sina siin teed?
Leitnant. Tere õhtust, isa. Mind saadeti siia punkti.

Ärimees. Ja mina ei teadnudki seda.

Leitnant. Käsk tuli eila äkki ja ootamata. Leitnant Okas on siin haigeks jäänud ja mind saadeti tema asemele.

Ärimees. Sellest siis see segadus tuligi.

Leitnant. Missugune segadus?

Ärimees. Et minu kaubakoormad kinni võeti.

Leitnant (*kohkudes*). Sinu kaubakoormad?

Ärimees. Jah, minu.

Leitnant (*äritusest vabisedes*). Sina—salakaubavedaja?

Ärimees. See on täiesti seaduslik salakaup. Meie toimetame seda õigsti sellepärast,

et siin piiril ei ole veel ametlikult kaubanduslist läbikäimist mõlemate riikide vahel avatud. Aga kaubavahetust on tarvis tühele kui teisele poolele, seda teavad mõlemad valitsused ja sellepärast on, ma ei tea kas vaikides või otsekohese mahategemise teel kokku lepitud, et ilma üldist tähelpanu äratamata võib kaubavahetus sündida.

Leitnant (on valgeks kahvatanud ja eemale taganenud). See pole tõsi! Selleks valvame meie siin öid läbi, et igasugu salakaupa keelata.

Ärimees. See on tõsi. Küsi kindralilt. On ta siin?

Leitnant. On siin! Oli väga vihane, et inimesed ikka kipuvad käima keelatud teed ja kas tead, mis ta ütles? Et ei tarvitse siidikinnastega kaubavedajaid silutada. Et tuleb tuld anda ilma naljata. Et on parem, kui mõni kaob, sest sellest ei küsita. Isa, ja kui nüüd mina oleksin lasknud tuld anda ja sina —!

Ärimees. Oleks muidugi väga halb olnud. Aga see on arusaamatus, ei muud kui arusaamatus. Teadis kindral, kelle kaup see oli, mis kinni võeti?

Leitnant. Ei, seda ei teadnud ma isegi. Aga see on üks kõik, mina ei oleks vahet teinud.

Ärimees. Siiski, see ei ole mitte ükskõik. Minu kaubad ei käi kinnivõtmise alla. Mul on õigus siin kaubelda.

Leitnant. Mulle ei ole keegi seda ütelnud.

Ärimees. Siis küsi kindralilt.

Leitnant (kohkudes). Mina seda temalt küsima? Taevas, kuhu pean ma omad silmad panema, kui talle teatan, et minu isa on salakaubavedaja!

Ärimees. Ei silmade panemise pärast maksa muretseda ja kindralist pole karta midagi. Kui tahad teada, tema on minu osanik ja meie teeme kaubad kahasse.

Leitnant (ehmunult, väriseb). See on vale!

Ärimees. See on tõsi. Ja et mitte kauem tühjalt aega viita, lähen kohe ja teatan temale, kuidas asjalugu on.

(Tahab minna. Enne ukse juure jõudmist avaneb see ja kindral astub välja. On esiti veidi üllatatud, pakub siis rõõmsalt ja sõbralikult ärimehele kätt.)

O. Krusten'i joonistus

Paul Olak,

kirglik rändaja, aga võiks ka reisimata huvitavaid reisikirju kirjutada

III.

Endised. Kindral.

Kindral. Ei teadnud sind oodata, aga tuled parajal ajal: täna öösel on mõned lurjused jälle katset teinud üle piiri koormaid saata ja meie valvsad poisid on nad muidugi kinni püüdnud. Tänu sellele agarale nooremehele. Nüüd kutsun sind kui asjatundjat koormaid läbi vaatama ja hindama.

Ärimees. Siin on eksitus, kindrali herra: need on minu kaubakoormad, mis kinni võeti.

Kindral (arusaamatuses). Sinu?

Ärimees. Minu!

Kindral. Mis see tähendab?

Ärimees. Leitnant on alles eila siia tulnud ja ei teadnud veel asjast.

Kindral. On see võimalik? Mina arvasin enesestmõistetavaks, et isa ja poja vahel saladusi ei ole.

Ärimees. Minu poega ei ole äriasjad iialgi huvitanud, sellepärast ei ole temaga nende üle rääkinud.

Kindral. Sellepärast, sellepärast. See muudab asja. Herra leitnant: kinnivõetud kaubad tulevad omanikule tagasi anda!

Leitnant (on eelkäiva kahekõne ajal äärmiselt kohkunud, imestanud, häbenenud ja vihastanud. Astub väga vormilikult kindrali ette, kätt mütsi ääre tõstes). Ma ei saa aru, herra kindral. Paluksin asja kohta vähe seletust.

Kindral (*familäärse*lt). Mis siin pikalt seletada? Kaup on teie isa oma, ta pole seda kellegilt varastanud, vaid õigel teel omandanud ja müüb seda edasi.

Leitnant. Aga siin on see ju keelatud.

Kindral. Keelatud neile, kellel luba ei ole. Aga teie isal on luba.

Leitnant. Meile ei ole sellest midagi üteldud. Meile on üteldud, et kellegil ei ole luba midagi välja viia ja et meie midagi ei pea läbi laskma.

Kindral. Nii on see avalikult ja ametlikult. Aga eraviisil on teatavatele isikutele, kellel riigi ees teeneid on, luba antud vähehaaval kaubelda.

Leitnant. Kas ma võiksin teada, kelle poolt on luba antud ja kus on see välja kuulutatud?

Kindral. Luba on pealinnast nende võimude poolt, kelle alla see kuulub, aga ametlikult välja kuulutatud seda ei ole.

Leitnant. Tähendab see, et see on salakaup valitsuse teades?

Kindral. Ametlikult ei tea seda valitsus. Aga üksikud valitsuse liikmed on asjast informeeritud, on sest isegi huvitatud.

Leitnant. Mis? On see meil võimalik?

Kindral. Mis on selles teile võõrastavat ehk võimatumat?

Leitnant. Kas selleks oleme oma riigi asutanud?!

Kindral. Milleks pidime seda teie arvates asutama? Et see oleks teistele söödamaks ja meie ise korjaksime palukesi, nagu enne võõra ikke all? See oleks ilus patriotism! Õige patriotism on, et omale rahvale võimaldatakse elus edasi jõuda.

Ärimees. Ja loomulik on, et just need, kes riigi on loonud suurte ohvrite, kulude ja vaevaga, kõige pealt sellest kasu saaks, nii ütelda, oma vaeva vilja võiksid lõigata.

Leitnant (*vaatab võõrastades isa otsa*). Ma ei teadnudki, et ka sina oled riigi loomisel tegev olnud ja oled seal ohvrid kannud.

Ärimees. Olen, kuigi ma sellega kellegi ees ei ole kiidelnud. Kui meie saatkond välja läks teiste riikide abi otsima, siis olin mina, kes neile raha andis.

Leitnant. Loodetavasti on sulle ausasti tagasi maksetud?

Ärimees. On maksetud, aga mõtle, missugune riisiko oli tol ajal raha anda? Kes võis tol korral ette ütelda, et sõda nii lõpeb? Ma võisin oma raha ka sama hästi kaotada. Aga ma riskeerisin. Ma ütlesin:

annan raha, aga kui asi hästi läheb, peab valitsus mind meeles pidama ja mulle mingi monopoli või eesõiguse kauplemises andma. Nii olen ma õigusega selle kaubavahetuspunkti siin piiril omandanud.

Leitnant. Sinule oli meie riigi loomine üks äri teiste hulgas. Arvasid: kui üks ettevõtte ei õnnesta, õnnestab teine.

Kindral. Igatahes peate tunnistama, et see aus äri oli, selle peale riskeerida.

Leitnant. See äri ei ole kõigile osalistele mitte nii õnnelikult lõppenud.

Kindral. Mis seal parata? Kõik ei mahu marjamaale. Õnnetus ei käi kive ja kändusid kaudu. Aga kas sellepärast, kui üks õnnetusse satub, võime teisele keelata õnne leidmast? Teie isa praegune tegevus on kõigiti patriootiline ja inimesesõbralik: see on äri, mis ei too kellegile kahju. Raha tuleb meie vaenlastelt, ehk: endistelt vaenlastelt ja on teatavas mõttes meile vastutasuks sõjakahjude eest. Aga ka meie vaenlasedki saavad sellest kasu ja on õnnelikud, et võivad kaupa saada. Kes on sõjaraskused läbi teinud, neile võib nüüd seda teenistust lubada.

Leitnant. Ma ei tea, missugusel frondil minu isa on sõjaraskusi kannatanud.

Ärimees (*ägedalt*). Kõigil frontidel! Lahingus ei saa paljad sõdurid ükski midagi ära teha, neile on tarvis moonu, on tarvis riiet, on tarvis palju asju. Kui meie, ärimehed, ei oleks seda kõik muretsenud, siis ei oleks kõik teie strateegia midagi aidanud.

Leitnant. Ja kõik need räbalad riided ning kõlbmata jalanõud, mis sõdurite meeleolule masendavamalt mõjusid, kui vihm ja pori ja talvine külm, see kõik tuli teie patriotismist!

Kindral. Ei ole tarvis ennast äritada, noor- mees! Et hulga seas ka halba kaupa juhtub, see on möödapääsemata.

Leitnant. Kuid selle kõlbmata kauba eest on hea kauba hind võetud.

Kindral. Mis seal parata? Ja kui õieti järele mõtelda, ei ole riik selle läbi mitte kahju saanud. Ei oleks meile neid kaupsid muretsatud, ei oleks meie ülepea võinud sõda pidada ja kahju oleks veel suurem olnud.

Leitnant. Ei saa aru, kuidas see meie sõjakäigu peale oleks võinud halvasti mõjuda, kui meie kaubamuretsejad hea hinna eest, mis nad meilt võtsid, meile ka head kaupa oleks muretsenud?

Kindral. Inimesed on inimesed, mis seal teha! Sõja ajal peab rutuga võtma, mis saab; ei ole võimalik pikalt otsida ja valida. Aga kui kõik õnnelikult ja võiduga on lõppenud, siis tuleb rahu olla. „Võitja üle ei mõisteta kohut“, ütles tõesti tark riigivalitseja niisugusel juhtumisel. Kus suur sõda võidetud, seal on väiklane iga marga ja penni pärast pikki uurimisi ette võtta.

Leitnant. Markade ja pennide pärast seda juba tehakse, sellest ei ole pääsmist, mis aga võõrastav on, see on, et miljoni-tele ja kümnetele miljoni-tele aukartil-likult kriips peale tõmmatakse.

Kindral. See on äs-
sitajate jutt ja aus inimene ei pea seda kordama. Olgugi vigu ja vääratusi, — kus inimesed sel-
leta saavad? Eipea unustama, et meie siiski oleme võit-
nud. Ka need nu-
risejad on suuresti võitnud, igaüks, kui arvata, mis siis oleks meie maaga sündinud, kui ta vaenlase kätte oleks jäänud. Ja võitu peame ära kasu-
tama.

Leitnant (pilkavalt). Ma näen, et sead kasutatakse!

Kindral. Ja muidugi, seda nõuab meie maa ja rahva seisukord. Meie iseseisvuse võitlus kestab veel edasi, ainult teisel alal ja teiste abinõudega. Meil pole kasu poliitilisest iseseis-
vusest, kui meie ei saavuta majanduslist. Ja selleks peame rohkem ainelist jõudu oma maasse juhtima. Varandus, mis üle piiri sisse tuleb, see on kogu maa, on terve riigi kasu, üks kõik kelle nime peale ja kelle kätte ta tuleb. Kasu saavad kõik. Sest meie rahvavaranduse kogus-
summa kasvab. Ja keegi ei tea praegu ette ütelda, kas jõuame poliitilist iseseis-

vust alles hoida, aga kui meie majandus-
liselt jõukad ja iseseisvad oleme, siis võime oma rahvuslist kultuuri ka kõige-
suguste muudatuste korral edasi arendada.

Leitnant (kibeda irooniaga). Nii palju kui ma aru saan, peab kõigi patriootide juht-
sõna olema, mis Jago „Othellos“ Rodrigole kinnitab: „Hangi aga raha!“ Ja ka sala-
kaubavedamine ning riigi vargus võib sündida puhtast patriotismist.

Kindral. Ja muidugi, meie rahvuslik üles-
anne praegu on: en-
nast majandusliselt kindlustada. Kes seda ei mõista —
seda pahem temale!

Leitnant. Ainult ühest ei saa ma siis aru: milleks kõik see keelamise kom-
met ja sõdurite vae-
vamine piirivalves? Tõmmatagu kõik väravad lahti, mida laiemalt kullajõgi laenetab, seda kasulikum maale.

Kindral. Kord peab kõigis asjus olema. Tsiviliseeritud riigis ei tohi ühelgi alal korralagedus valitseda. Kui ei oleks kindlat korda, siis tormaksid kõik selle peale ja rikuk-
sid kõik ära. Meie inimesed on ju nii mõistmatud!

Leitnant. Ja kõik see riiklik valvea-
paraat on ainult sel-
leks liikumas, et tei-
sed, see mõistmatu

hulk, ei saaks segada patriootilises äri-
tegevuses neid, kellel riigi ees on iseärali-
sed teened?

Kindral. Kui teie just tingimata tahate asja peale nii virilate prillide läbi vaa-
data, siis ei ole mõtet meie vaidlust jat-
kata. Pealegi lõpeb õõ ja hobused ning koormad ootavad. Minge korraldage, et kaup välja antakse, herra leitnant.

Leitnant. Mina peaksin seda korraldama, herra kindral?

Kindral. Kes siis, kui mitte teie?

O. Krusten'i joonistus

K. E. Sõõt,

luuletaja, kes aga proosalikku tööd ei põlga ja selle ülistuseks laule teeb.

Leitnant. Kuidas võin ma sarnase käsuga sõdurite ette astuda? Häbi sööb mu silmad peast. Oleks see veel võõras asi, aga nüüd, mis peavad mehed mõtlema?

Kindral. Teenistuse asjas ei ole isa ega venda. On ainult ülemuse käsk.

Leitnant. Ei, seda ma ei või!

Kindral. Herra leitnant, teie peate! See on teie teenistuse kohus!

Leitnant (*lühikese sisemise võitluse järele*). Andke mulle kirjalikult see käsk, herra kindral, et lasen seda sõduritele ette lugeda.

Kindral. Herra leitnant, teil on minu käsk. Mina ei anna mingit kirja.

Leitnant. Siis lahkun mina siinsamas teenistusest, herra kindral.

Kindral. Seda teie ei saa, herra leitnant! Teil tuleb anda sellekohane palve ja kuni see otsustatakse seaduslikus korras, peate oma ametikohuseid tõrkumata edasi täitma. Kasmõistate? Muidu langete sõjakohtu alla.

Leitnant (*on kõik tahtjõudu pingutades meeleheitliku otsuse võtnud, tõstab käe mütsi äärde, pöörab ukse poole ja hakkab välja minema; ust lahti tehes peatab ta, pöörab tagasi, astub kindrali ette ja teatab, kätt mütsi ääres hoides, väga vormilikult*). Ma ei või. Andke mind sõjakohtu alla!

(*Võtab mõõga vöölt ja paneb lauale.*)

A. Kitzberg

Ühe lahkumise tunni mälestus

Albumi toimetus on nii lahke olnud ja mind ka ajakirjanikkude hulka lugenud, ehk ma küll elueal ühegi ajalehe ega ajakirja toimetusliikmena tegev ei ole olnud. Küll olen aga eluaja ajakirjandusest huvitatud olnud ja lehtedes õige palju kirjutanud, nagu Fr. Tuglas seda hiljuti üsna õieti karakteriseerinud on: natuke vaimurikkalt, natuke labaselt. Selle juures olen katsunud ajakirjanikkudele, kui see võimalik oli, ikka õieti naha lähedale tikkuda ja alati „heade nõuandmistega“ tulla. Nemed muidugi on mind nii enam „Tiibuse Jaaguna“ võtnud.

See oli siis, kui Grenzstein oma „Olevikuga“ „Postimehe“ Hermanniga ja ka juba Tõnissoniga ägedasti tülis oli. Olin „Oleviku“ ilmumisest peale Grenzsteini suur austaja olnud, aga viimasel ajal, kus Tõnisson ka juba oli ilmunud ja mind kohe võitnud, ei saanud ma Grenzsteiniga enam leppida, mul oli valus näha, kuidas mõlemad selleaegsed kõige paremad pead (ajakirjanduse alal

muidugi) üksteise hävitamise peale välja läksid, ja süü oli minu arvates Grenzsteini pool. Sõitsin siis nimelt Halliste-Karksis, kus elasin, Tartusse Grenzsteinile pead pesema, nõnda ütelda „rahva häält“ esitama. Grenzstein oli kannatlik küllalt ja lubas enesele õige palju ütelda, aga jättis õiguse täitsa oma poole. Siis ütlesin temale, kui te seda viisi edasi lähete, kaotate kõik oma sõbrad ja jääte — valitseja küll — aga nagu kotkaskull üksi kõrge mäe otsa, kus külm ja igavene lumi.

Siis ep Grenzstein mütsi võttis ja ütles, et peab „Vanemuisesse“ minema, kas ma ei taha kaasa minna. Läksime. Aga meie ümber oli juba külm lumi — see oli viimane kokkupuutumine.

Kui siis Grenzstein ühel päeval „lauluta ja kõlata“ Tartust kadus, tuli mulle see ettekuulutus meelde. — Ega ma sellepärast enast prohvetiks ei pea.

Hans Rebane

Ilmariik

Napoleon olevat esimesena ütelnud, ajaleht on suurriik. Kui selle järele maailma riikide hulgas kuus suurriikide hulka arvati, asendati ajakirjandus seitsmendale kohale. Oma mõju kasvamisel tõusis ta esimesele kohale ja nüüd, ilmasõja järele, on ta saanud nimetuse: ilmariik!

Tõepoolest, praegukinnitatakse igal pool, et liiduriigid ilmasõja on võitnud ajakirjanduse abil. Ei oleks liitlastel mitte käepärast olnud suurt ja ülimaldavat ajakirjanduse aparati, kes lõpuks pool ilma keskriikide vastu üles kihutas, oleks sõja võitmine rohkem kui küsitavaks saanud.

Meil on veel meeles oma vabadussõda. Ei oleks Eesti ajakirjandus mitte ühel meelel kõiki päevast päeva üles kutsunud võitlema

oma iseseisvuse eest, ei oleks sõda mitte muutuda võinud rahva sõjaks. Ilma Eesti ajaleheta oleks Eesti vabadussõjas kaotanud.

G. Gori joonistus

Konstantin Päts, juhtis enne „Teatajat“ ja „Tallinna Teatajat“, pärast Eesti vabariiki ja nüüd Riigikogu

Toimetuse laudade taga istuvad need õiged vabanduseristi kavaleerid, kelle peale jagamisel muidugi mitte ei mõelda. Kuid kes sellel alal ka kunagi oma nõudmisi üles ei sea.

Ajaleht on õieti nii vana, kui inimkonna kultuur, trükimasin ja elekter tema kasvatajad. Leipzig on esimese päevalehe (1660. a.) ja Pariis ajalehe kuulutuste hälliks.

Ja praegu? Enne sõda sel aastal on Saksa riigiposti kaudu 2300 miljoni ek-

semplaari ajalehti laiali saadetud, mis 45 miljoni tellimise peale ära jagunesid. Pariisis imub „Petit Parisien“ 2.500.000 eksemplaa-

ris, „Matin“ 1.900.000, „Journal“ 1.400.000 eksemplaaris, Londonis ilmuvad suuremad lehed 1 miljon, New-Jorgis $\frac{1}{2}$ miljoni eksemplaari päevas.

Selle juures pakuvad suured Inglise ja Ameerika lehed igapäev nii palju lugemise materjaali, kui seda kesknise suurusega raamatud leidub, ajalehed 30—40 külge igapäev ei ole kaugeltki enam haruldased. Viinis ilmus enne sõda „Neue Freie Presse“ suurteel pühadel 240 lehekülge!

Uuema aja suure ajalehe toimetuses töötab terve leegion inimesi. Kõige vähem on toimetuses tegevad. Kuid siiski, Pariisi lehe „Matini“ toimetuses on 150 toimetajat ametis, kellel veel oma alalised abilised ja abijõud käepärast.

Rohkearvilisem on juba ajalehe välise kaastöölise hulk. See on nagu tihe ämbliku võrk üle oma kodulinna, oma riigi ja suurte ilmalehtedel üle kogu maailma.

Kõige tihedam on see võrk linnas, kus ajaleht ilmub. Seal on lugemata väliseid korrespondente olemas, kes igast vähemastki juhtumisest ehk sündmusest lehele teatavad, toimetusel on oma sidemed igas vähegi tähtsamas asutuses.

Koduriigi linnades on kindlad kirjasaatjad igas suuremas linnas, suurteel lehtedel igas maailma tähtsamas kohas, kes traaditeel oma lehele teateid saadavad.

Suured ajalehed kulutavad oma välise kirjasaatjate peale suuri summasid, kaugelt rohkem kui toimetuse peale, et aga kõigest, mis ilmas sünnib, informeeritud olla ja selle juures paremini ja rutemini, kui tema võistlejad, kui teised lehed.

Vene-Jaapani sõja ajal saatis Inglise ja ühtlasi ka maailma suurem ja tähtsam leht „Times“ Kaugesse Idasse oma laeva kirjasaatjatega. Laeval oli traadita telegraafi jaam üles seatud. Selleksaamal „Times'il“ oli Buuri sõjas 19 kirjasaatjat, kes lehele hiiglasummasid maksta läksid. Nii on üksainukene telegramm Johannesburgist 800 kulda, ehk meie praeguse raha järele poolteist miljoni Eesti marka maksta läinud.

Kui suurt rõhku ajalehed teadete kiiruse ja oma lugejatele rutulise edasiandmise peale panevad, sellest kujukas näitus.

1903. a. pidas Chamberlain kõne tolli küsimuste üle Birminghamis, mis Londonist 170 kilom. kaugel on. Londoni leht „Daily Mail“ tahab oma lugejaid võimalikult ruttu selle kõnega tutvustada. Chamberlain oli tol ajal Inglise tähtsam riigimees ja tolli küsimused teravalt päevakorral. Leht seadis kõneleja lähidale suure hääle kinnipüüdmise toru üles, kust traadi kaudu kõneleja sõnad otseteed Londoni lehe kiirkirjutajate ruumi jõudsid. Seal kirjutasid 10 kiirkirjutajat kõne järele ja andsid ta kohe ladujatele edasi. Kell 10,5 min. lõpetab Chamberlain kõne, veerand tunni järele, kell 10,20 min, on kõne juba trükitud ja mõni minut hiljem müüakse seda juba Londoni uulitsatel.

Selsamal „Daily Mail'il“ ilmub Pariisis Prantsuse väljaanne. Tal on oma merealune telegraafi liin. „Times'il“ on Inglismaal kogu oma postkontorid ja oma erarongid, mis lehte laiali kannavad.

Kui palju paberit niisugused suured ajalehed ära kulutavad, seda ei saa harilik surelik omale ette kujutada. Neil on suuremalt jaolt oma paberivabrikud. „Daily Mail“ ostis omale Austraaliast 7500 ruutversta metsa, et lehte paberiga varustada. Ühe öö jooksul võivad suured rotatsioonimasinad ühes ainsamas trükikojas nii palju paberit ära neelata, et sellest vöö ümber maakera tõmmata võib.

Meie Eesti lehed ei ulata oma väikese riigi piiridest kaugemale. See surub tahtmata oma pitsati nende peale. Kuid ka meil on ajaleht palju edenenu, kasvanud mitte üksi suuruse, vaid ka sisu poolest. Meie rahva eluvalduste edenemise astmel on Eesti ajalehel üks esimestest kohtadest.

Ajaleht on kasvanud ilmariigiks, tema tähendus riikide, rahvaste ja inimeste elus on määratu. Mis iganes maailmas sünnib, paneb ta kirja, mis inimkonna peaaegu iganes sünnitab, sellest annab ta teada.

Kui teie hommikul ajalehe kätte võtate, mis teie sealt leiata?

Seal käsitatakse ja hinnatakse poliitilisi sündmusi kodu- ja väljamaal, seal on artiklid igasugustest eluavaldustest, kirjutatakse teadusest, kunstist, kirjandusest, koolist, sportist, isikutest, igasugustest sündmustest, börsest, majanduselust, kaubandusest, tööstusest, õnnetustest ja kuritöödest—ühe sõnaga: kõigest. Kui võtate kätte kuulutuse küljed, siis võite osta ehk müüa nõõpnõelast kuni lossideni ja kalliskivideni, lutika pulbrist kuni teadusliste raamatuteni, saate teada, mis kusagil etendatakse, kes surnud ehk sündinud, kes abielusse heitnud ja kes abielusse astuda tahavad.

Selle juures ei ole aga ajaleht kaugeltki enam hariliku inimese ehk nõndanimetatud „suure publikumi“ igapäevaseks vaimutoiduks. Ta on seda ka neile, kes vaimuvallas loovad ja halli inimkonna keskel pea jagu pike-mad on.

Ajalehe mõju meie elus ei saa enam kunagi liiga kõrgelt hinnata. Nii ütles üks poliitikamees, et Inglise parlamendis on kolm seisust esitatud. Kuid tähtsam

neist on neljas seisus ajalehe kirjasaatjate pingil, tähtsam ja palju mõjuvam. Ja üks Inglise vaimulik ütles kord: Kui Inglismaal piibel midagi tõendab ja „Times“ otse vastupidi sellele ütleb, siis usuvad 510 inimesest 500 inimest seda, mis ajaleht „Times“ ütleb, ja ainult 10 inimest seda, mis piiblis seisab.

Albumi kitsast ruumi arvesse võttes lubatagu lõpuks tsiteerida kirjanikku, kelle kuju-kad sõnad lühidalt kokku võtavad ajalehe ja ajakirjaniku tähenduse meie ajal:

„Ajaleht, sina oled suur kõnemees, suurim jutlustaja meie ajal. Sõnad, mida sina praegu nii kirglikult välja ütled, kostavad mõne tunni järele üle kogu maa. Sina kõneled võõrastemajades ja

kohvikutes, raudteel ja uulitsatel, eramajades ja turul. Kus mitu inimest koos on, seisad sina nende keskel ja jutlustad. Ja mitte nii nagu kantslil ei kao sinu sõna, vaevalt kui sa selle välja rääkinud oled. Mis üksiku lugeja meelde mitte peatama ei jää, see jääb paberile, ja kes ainult paberile pilgu heidab, sellele jutlustad sa ikka ja ikka edasi. Nõnda kõneled ja jutlustad sa päevast päeva, ilma vaheaegadeta ja puhketa!“.

Tõepoolest, ajalehemees, kes suudab sinu vastu? Sa kõneled kõvemini kui poliitikamees, võimsamini kui rahvasaadik, vägevamini kui preester. Ajaleht lükkab troonid ümber, va-

bastab vägevamadki oma kohtadelt, kisub ühed alla ja teised üles.

Ja need, kes usuvad, et nemad saavad sellele võimule pikapeale vastu panna, need eksivad. Ehk nad teevad ainult näo, et nad seda mitte ei usu.

G. Gori joonistus

Karl Einbund,

pidas mõni aasta „Postimehe“ talus korda; on nüüd seda tegevust kogu vabariigi peale laiendanud.

Poeet ja naine

Metsa-dekoratsioon. Paremalt poeedi telk. Selle lähel naine võrkkiiges. Pahemal istub poeet murul, puukändu kirjutuslauana tarvitatades. Kevad. Hele, selge päev.

Naine, poeeti mõned viivud kärsitult vaadeldes: „Henn!“

Poeet kirjutab.

Naine: „Hennuke!“

Poeet ei kuule, kirjutab.

Naine ulatab käbi maast ja tabab poeeti.

See tõstab pea ja vahib taevasse.

Naine, naerdes: „Sa rumal Hennuke! Sa vana rumal Henn!“

Poeet: „Sina!?“

Naine: „Tule ometi“ . . .

Poeet, kirjutades: „Kuhu?“

Naine, meelitades: „Siia . . . minu juurde . . . ütlen sulle midagi!“

Poeet, silmi tõstmata töös: „Küll ma tulen“.

Naine: „Aga kohe!“

Poeet, etteheitvalt: „Olen nii hoos“ . . .

Naine: „Läheb su hoog siis mööda, kui minu juurde tuled?“

Poeet, kirjutades: „Ja, siis läheb ta mööda“.

Naine, tabatuna: „Oled häbemata, Henn! Sa ei armasta mind enam!“

Poeet, kärsitult: „Sa näed ometi, et ma luuletan! Ma ei saa ometi korruga kahte teha . . . luuletada ja sind armastada!“

Naine: „Miks ei peaks ma seda nägema! Kui imeselgesti näen ma, et sa luuletad. Aga mis kasu sellest on?“

Poeet, kirjutades: „Kasu sellest küll pole midagi“.

Naine: „Meil pole süüa. Mul pole kingi ja riideid. Ma pole enam ammu inimesi näinud“.

Poeet: „Kas mina pole inimene?“

Naine: „Sa oled ainult luuletaja. Kui sa ometi natuke jahil käiksid ja kalu püüaksid.“

Poeet: „On silgupüüdmine tõesti nii tähtis toiming, et ta luuletajast võib inimese teha?“

Naine: „Kui sa minuga korra linna sõidaksid . . . ma suren siin igavusse“.

Poeet: „Olen ümbritsetud nii paljude mõlgendite ja kujudega, et ei tunne tarvidust linna ja muu seltskonna järele“.

Naine, ägedalt: „Kujudega . . . kujudega . . . sa viibid alati oma vaimude seltsis. Sa näed ainult seda, mis ei ole, aga mis on, selle unustad. Sa vaatad praegu mu otsa, aga ma tunnen, kuis su pilk minust läbi tungib, kui poleks ühtegi takistust ees . . . kui oleksin tükike klaasi, millest võib läbi vaadata. Sagedasti on mul hirm . . . selle vaimus vaatamise puhul“.

Poeet tõuseb üles, koristab paberid tasku ja istub naise kõrvale võrku. „Näed, ma olengi lõpetanud“.

Naine: „Ometi“.

Poeet: „Ja“.

Naine: „Millest sa luuletasid?“

Poeet: „Valgest naisest“.

Naine: „Valgest? Aga silmad?“

Poeet: „Linaõilme sinised“.

Naine, rõõmustades: „Henn!“

Poeet: „Mis?“

Naine: „Vaata mulle otsa! Nii. Näed sa midagi?“

Henn: „Mis pean ma siis nägema?“

Naine: „Sa rumal Henn! Sa vana rumal Henn! Olen valge naine ja silmad on mul linaõilme sinised. Mis jaoks seda kõike veel . . . luuletada!?“

Poeet: „Arvad sa?“

Naine, uuest ideest vallatud: „Ja, võib ka luuletada . . . võib. Hennuke, nüüd tean ma, kes on see valge naine linaõilme siniste silmadega. Sa luuletad ja unistad minust!“

Poeet, mõttlikult: „Mina ei tea mitte, kellest unistan . . .“

Naine: „Siin on su valge naine, sinu luule!“

Poeet: „Minu valge naine on olematu, on luule ise. Või ta on kaugel ja teadmatu. Ainult kaugest teadmatust ja kättesaamatust võib unistada!“

Naine, pahaselt: „Ah — nõnda . . . ja minust ei unista sa mitte!?“

Poeet: „Kõneled nii, et ei tunne üldse unistuse ja luule iseloomu. Kuis saab unistada sellest, kes su kõrval istub! Inimesel pole miljoni, siis ta unistab miljonist. Kui tal kord see miljon on, siis pole rikkus enam unistus, siis on inimene lihtsalt . . . miljonäär. Nii unistame ka naisest, kui ta on kaugel,

tundmatu, saladusega ümbritsetud, kui ta erutab meie mõttelendu. Aga kui sa päeval ta kõrval istud ja öösel temaga koos magad . . . siis võib ta sulle armas, kallid sõber olla . . . nagu ka miljonäär oma miljonit käest ei annaks . . . aga unistada temast ei saa enam mitte . . . läheduse ja selguse pärast. Ent mis on luule ilma unistusest!?“

Naine: „Ma ei taha seda kuulda . . . ma ei taha!“

Poeet: „Ma tahaks, et sa süüdistuste ja etteheidete asemel mõistaksid. Näed, siin kasvavad puud . . . on see nende võimuses muuta oma kasvu ja iseloomu. Taevakehad ilmarmuud liiguvad looduse seaduste järele. Nii liiguvad ka inimesed. Ka mina unistasin kord sinust. Unistasin su linaõilme sinistest silmadest. Ja kui harjusin neisse vaatama, unistasin puudutada su kätt. Harjudes peos

hoidma su kätt, unistasin su valgest ihust ja ta saladustest. Su hingest unistasin, sa kallastid ta viimseni mu peale. Nüüd tean ja tunnen kõik . . . nüüd on see rikkus kõik minu. Ma olen su mees . . . ent sinu luuletaja pole ma enam. Igal naisel on ta elus omad luuletajad. Kuid nad surevad abielus loomulikku surma.“

Naine: „Kui hirmsaid sõnu sa kõneled, Henn!“

Poeet: „Naine, kes tahab meest teha enese põliseks õuelaulikuks, ei tohi talle anduda!“

Naine: „See pole nii . . . see pole nii . . .“

Poeet: „Olen su mees . . . pole sellest küllalt!“

Naine: „Luuletajat tahan . . . Sa pead minu poeet olema!“

Poeet: „Alles äsja ütlesid sa, et poeet sulle ei sobi . . . et ma peaks natuke kalu püüdma . . .“

Naine: „Sinu unistused on mu maha jätnud, luuletaja on minust loobunud. Sellepärast magab ka mees sinus. Luuleta jääb sinust ainult mehe vari. Sa ei armasta mind!“

Naine jookseb, käsi silmle surudes, telki.

Poeet vaatab talle järele, kõngutab pead: „Ma pean tõesti natuke kalu püüdma minema. Ja homme sõidame linna.“

G. Gori joonistus

Hugo Raudsepp,

kes Milli Mallika näpitsprille kannab, mille läbi kõik ilma-asjad veidrana näivad

Ajakirjaniku haridus

Ajakirjandus on «vaba tegevuseala», kus eksamid mitte ei nõua ja kus sellepärast iga haridusega sulemehed tõõd teevad: esimest liiki teadusemees- test kuni ajakirjanikkudeni, kellel veel kommadega ja kõige lihtsamate õigekirjutuse reeglitega tuleb võidelda. - See «ala» on siis äärmiselt «vaba». Aga -«vabadus kohustab», ja ajakirjanduses mitte just vähe.

Ajakirjandus on kõige pealt tähtis rahva kultuuriline tegur, mis ühipidi peegliks ja vastukajaks rahva üleüldisele hariduse tasapinnale on; teispidi aga seda pinnatasa kõrgust peab tõsima avitama. Viimast silmas pidades on väga tähtis, et ajakirjaniku haridus võimalikult kõrge oleks, s. o. kõrgem kui nende oma, kes ajakirjandust eneste silmapiiri laiendamise otstarbel tarvitavad. Meie peame õigeks tunnistama, et ajakirjandus nii paljudes ja tähtsates küsimustes vaadete sihiandjaks on; sihi määraval enesel peab siis aga asja kohta asjalik teadmine olema.

Minu arvamine ajakirjaniku kutsehariduse kohta on järgmine:

Ajakirjaniku tööpõld on nii väga laialine ja mitmekülgne, et raske on üfelda, mille peale tema peaks erinema. On igatahes väga kasulik, et ajakirjanik ühe ehk teise teaduse enese eriasjaks valiks ja sellesse võimalikult süveneks. Aga selle kõrval peab ta oma teadmisi väga mitmesugustel aladel võimalikult rikastama.

Ajakirjanik peab iga päev väga mitmesugustes küsimustes «teadja» olema, sest lehe lugejad tahavad ju seda luges des sündmuste kohta teateid (teadmisi) saada! Tema ei pea mitte ainult «kaasa

rääkima», vaid tema just peab otsima, leidma ja selgitama, mis elus esile tõuseb.

Me teame küll, et ajalehti peaaasjalikult kergetemal lugemist pakub ja kunaigi teaduste kõnetooliks ei või saada. Suurem hulk ajalehe lugejaid tahab ruttu - nagu peeglist - näha, «mis on», mis- sugused küsimused esirinda on tõus- nud, kuidas «eilased küsimused» täna lahenevad jne. Lugeja tahaks selle üle ruttu ülenähtlikku pilti saada, ta tahaks seda võimalikult nagu peeglist näha... Niisuguse nõiapeegli valmistamine on ajakirjaniku ülesanne. Selle juures peab ta meeles pidama, et lugejate huvid väga mitmesugused on. Ta peab siis võimalikult suure hulga huvidele püüdma vastu tulla. Mida paremini ajakirjanik õiget «naela» pead» tabada oskab, seda huvitavam lugejale ja seda tululikum asjale.

Sellest järgneb iseenesest, et ajalehti teaduste õpetuse väljendamise kohti ei ole. Suurem osa lugemist sisaldab lihtsaid teateid, mis ruttu tulevad kokku seada ja lugejate kätte toimetada. Selle juures on hea hulk inimesi töötl. Iga toimetaja peab iga päev oma osa kirjutama. Üsna arusaadav, et toimetaja seesuguse töö juures teadusemehe juurdlemise viisi ei saa tarvitada. Aga ta peab oma töötl ometi teadusega tegema, temal peavad sellepärast laialised teadmised olema. - Mõne teaduse ala sügavam tundmine on nagu kindlustuseks, et tema midaigi liiaks kergetelt ei võta. Teiseks võimaldab see aga eriküsimuste asjatundlikku käsitamist. See on paratamata tarvilik, hoolimata sellest, et lugeja lehest kergetelt ülenähtlikku pilti otsib. Pilt peab tõe-

truu ja tarbekorral asjalikult põhjendatud olema. «Dõlevad» päevaküsimused jäätavad suurema hulga lugejate juures just niisuguse arusaamise järele, nagu ajalehed neid valgustavad. Sellepärast on tähtis, et ajalehe toimetus neid õieti valgustada oskab ja et tema sellega kohe käepärast on.

Kui see väide nagu alandavana tunduda tahab, et ajalehti mitte küllalt sügav ja teadusline ei saa olla, siis kaalub omelti seda raskemini see teadmine, et ajalehti siiski suuremale lugejate hulga peale kaks on, kust need oma teadmiselaiuse üle üldse ammuvad.

Sellega ühes tahaksin ka üht ajakirjanikloomuomadust puudutada, mille minu arvates väga suur tähtsus on ja mis mõni kord suure teadmiste ulatuse üles võib kaaluda: See on nimelt omadus, nähtuste, küsimuste, avalduste jne. vastu süttiv, vastuvõflik, elav olla, s. o. elu oma eriliste nähtustega kisub «kutsutud» ajakirjaniku nõnda kaasa, süttitab teda nõnda, et ta mitte «ei saavaiki olla», ta peab

sõna võtma, temal on selles asjas «midaagi ütelda...» Leekel ajakirjanik «ei lepi» hõlpsasti, temas hõõgub «vaslupanemisevaim», tema ei lähe «karjalambana esimese järel», vaid ta juurdeleb, kas mõni teine tee parem, käidavam ei ole. Kui viimaks «kõik teed Rooma viivad», siis on kõige otsem tee omelti kõige lühem ja - kõige parem! Ajakirjaniku «rahutu vaim» sunnib teda iga kord küsima: Kas peab nõnda olema? Miks just nõnda?

K. A. Hindrey joonistus

Hans Rebane,
kõige suurema Eesti ajalehe peatoimetaja ja sellekohase esinemisega

Kas pole teisiti parem? Ja küsides, kaheldes, sündmuste vastu erevil olles, näeb ja kuuleb ajakirjanik rohkem kui teised inimesed, ning ta tungeb siis ka sügavamale.

Ajakirjanduse keel.

Lubatagu mul ka ajalehe keele suhtes mõni sõna ütelda.

Mina ei ole «keeletark» ja mul on eriti raske grammatika seadusi meeles pidada - peale nende, mis keeletarvifamine loomusunnil enesega

ühendab. Ja niisugusena peab ka vähikul õigus olema oma mõtteid avaldada. Kui meile - näituseks - halb leib ette pannakse, siis ütleme õigusega: «see ei ole hea», leib on toores, haiganane, liig hapu, ehk tal on mõni muu viiga, mille meie ära tunneme, ilma et me tarvitseksime pagar olla. Pagar teab, kuidas head leiba valmistada. Aga meil, kes me mitte pagarid ei ole, on selles asjas ka oma teadmised, missugune leib peab olema.

Mina - keele osaline - pean tunnustama, et

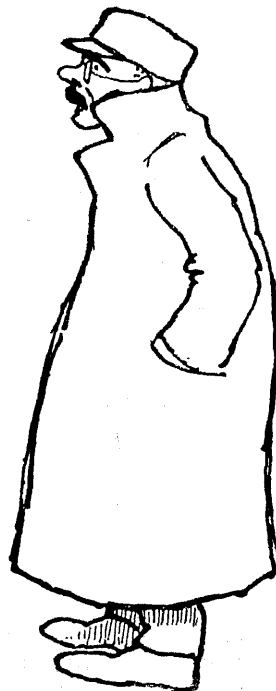
meie ajakirjanduse keel «kääst ära» kipub minema. Ja seda meeletule tada ei tohiks üleliigne olla - ka seda eeldades, et see häda meid mitte ainult ajakirjanduse kaudu ei ähvarda. Vaa tame kõige pealt kaht keelelist erikülge:

Keele ilu

ja keele otstarvet. Algame otsarbeaga.

Keel on abinõu või vahend mõtete

K. A. Hindrey joonistus

Jakob Ilves,
elupõline välispoliitikamees, võtab kodumaalasi vähe jutule.

avaldamiseks. Inimene arenes seda enam inimeseks, mida enam ta sõnade, s. o. keele abil teisele inimesele teada võis anda, mis temal «südame peal pakitses». Meieaegne edenenud kultuur nõuab - arusaadavalt - ka edenenud keelt. Seda ei või keegi salata. Elu ja edu on meid uute mõistete poolest rikastanud, kelle väljendamiseks igapäevane rahva keel sõnade poolest küllalt ulatav ei ole. Sellepärast tuleb ette, et sõnadetaagavara paljude mõistete väljauitemiseks ei ulata. Tuleb uusi sõnu luua. Seda on ikka tehtud: Rahvas on keelt ikka täiendanud, ka siis, kui temal keele Aavikuid ei olnud! Ja see sündis (ilma Aavikuteta) nõnda hästi, et otse imestama peab. Just nagu oleks rahvas otse keeletarkadesi koos seisnud!

Aga rahvas ei teadnud grammatikasti mitte midagi.

Nüüd aga tulevad ja leiavad koolinud keeletargad, et - meie keel ei olla mitte «õige», ega küllalt «Eesti keele iseloomule kohane», Eesti keel olla liig võõraloomuliseks edenenu, keelele tulla «uued» ja

«õiged» alused luua, keele murdunud sääre luud tulla «Eesti lahasse» panna... Kahjuks sünnib aga see teaduslik tõherdamine nii, et vaesekese luud kondid aina ragisevad... Keel tehakse selkombel rahvale võõraks, arusaamatuks, vasfikuks.

Meie oleme juba nõnda kauget, et ka meie juures kahest keelest peab rääkima. Üks - rahvakeel - mis kirjandusele «ei kõlba»; teine - hariilaste keel -, mida kirjanduses tarvitatakse, mida aga rahvas ei mõista. - Suured rahvad suudavad seesugust keelelist lahkumist ehk kanda ja kannatada. Meie rah-

vas - 1½ miljoni inimest - on selleks liig väike, et kaht keelt arendada ja seal juures edeneda. - Selle juures on ajakirjandus suurelt süüdi. Meie ajakirjanduse keel on rahva suurtele hulkadele, neile, keda ajakirjandus heameelega «massiks» nimetab, vaevalt loetavaks ja raskelt arusaadavaks muutunud. Me leiame sageli lausetes kolm ja isegi rohkem võõrast sõna, kuna ühest juba arusaamatuks tegemiseks küllalt on.

Meil aina «rafifiitseeritakse», «registreeritakse», «remon-

K. A. Hindrey joonistus

Chr. Mickwitz

Saksa ajakirjanduse Nestor, väljakujunenud isik Tallinna patriitside peres, ustav luterlane, armastades kolme taevandi; vaimurikas pidukõnede pidaja ja salmide käiksest puistaja

teeritakse», «realiseeritakse», «reorganiseeritakse», «desarmeeritakse», «demobiliseeritakse», «shantaseeritakse», «baseeritakse» ja vahesti sekka «nautitakse» kah, tehakse «siseene», «shesti», «mängitakse» «sarmiiga», ja «naiivsete allüüridega», «publitseeritakse resultate», «instseeneeritakse jante», «opeereeritakse relatiivsete resultatidega», andutakse «tekstuaalsele analüüsile», tarvitaakse «populaär surrogaate», «registreeritakse kvalifitseeritud ja kvalifitseerimata» tööjõudu. Me naerame ainult veel selle üle, kui mõni mees «ministrum», «revoluutsion» või «poliitiline» ütleb. «Valjuta», «opiant», «eschelon», «dessant», «mortiir» - näivad kodaniku õiguse saanud olevat, pool uus on «reshim» ja «barum», mida Rahvasteliidu saatkond värskelt on «importeerinud» ja mis seda helmerida rikastab.

See oli u. kümne aasta eest, kui hr. Aavik-Randvere oma «Ruthi» Eesti «suurtsugusematele» («suurtsugusem.»

Eesti mundris on ka selle aja sünnitus!) kirjutas ja võõrakeelsete sõnade tarvitusele võtmise piirita laias ulatuses »teaduslikkuse« hüüdsõna all «eeskujulikuks» teigi. Sestsaadik on asi «hästi edenenud.» Eesti «suurisugusem» noorsugu tõmbab kindla joone enese ja rahva vahele, nagu üks meisaateaduse üliõpilane u. 30 aasta eest kõrgilt ütles, ega tema omeli «tööliseõga fraterniseerima» hakka . . . Nüüd ei ole hr. Aaviku tõukamist enam tarvis, «asi» edeneb ilma tõukamata. Isegi aja-

kirjandus, ja eriti see, on sellele teele tõugatud. Puhutus on juba sellel äbi võimata, et Vabariigi ametikohad - masinakirjutajast kuni ministri kantseleini, maakonnavalitsuse jaoskonnast kuni uudiste «Eta»ni sellest keele tegemisest täisõigusliselt osa võtavad. Eriti välisministeeriumi «informatsiooni» osakond ja selle parem käsi «Eta», kes ju ajakirjandust uudistega toidab ja kelle võõraste sõnade tarvitamisel mingit piiri ei näi olevat, on nagu eeskujuks võetud «teerajajad», kelle järelahvimist teised vabariigi ametikohad enestele auas-

jaks näivad pidavat. Iga suletarvitaja keele «täiendaja» katsub oma oskamatust võõraste sõnade tarvitamisega ja uute sõnade loomisega nägemataks teha, «massist», s. o. rahvast hoolimata: sest «mis mass teab!»

Kui ajakirjanduse pere «massist» rohkem hooliks, jääks võõraste sõnade rahe hõlpsasti vähemaks. Aga - see p. see on: see «pere» teeb kaasa, ei hooli «massist».

Selle juures tuleb veel meeles pidada, et meil Eestis - minu teada - ainustiki käsiraamatut ei ole, kust luigeja võõra sõna kohta seletust võiks saada.

Keele iluks peeli veel paarikümne aasta eest seda, kui kirjanik ladusal, kõigile arusaadaval ja hästi kõlaval kellel ütles, mis temal ütelda oli. Kiideti näit. «isa lannseni» keelt, soovitati eeskujuks Kunderi keelt ja Dr. M. Veske asus Eesti kirjakeele arendamise tööle «kesk Tallinnamaa rahvakeele põhjal . . .» A. Grenzstein astus «kauni keele kaitseks» välja. Nüüd puhuvad «uued tuuled.» Keeleüli arenemises on lapselik «revolutsiooni» mõiste ettekaändeks võetud: mis vana, see on mada, see

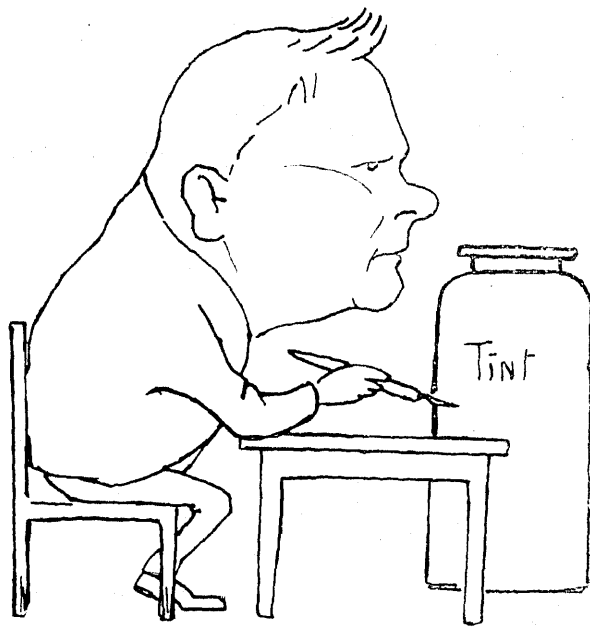
tuleb maha murda . . . Aga poliitiline revolutsioon ei võitle vana vastu vanaduse pärast, vaid kui vana ühtlasi halb on, siis tuleb vana maha murda. On küllalt asju, mis vanad on, ja mis just aastatuhandete piiseri all ühiskonnale väärtuse on omanud . . .

Keele revolutsionärid on väikesed vaimud, kes eksikombel uskuma on hakanud, et nad kes teab kui suure rahvuslike teo korada on saatnud, kui nad näit. «ü» asemel «y» või «ilu» asemel «ilo» kirjutama hakkavad. Niisugused inimesed ei suuda enesete selgeks teha,

kuidas keel rahvaõga ühte on kasvanud ja et siin väevõimuline uuendamine lõhkumine ja kuritegu on. Kujutataõgu ette, missugust vaeva ja hiõi juba ainult see nõuaks, kui miljon inimest peaks ü asemel y kirjutama õp pima! Ja seda - mispärast? Et y herra Aavikule ilusam näib kui ü!

Keele uuendajad ja õiendajad ei rehkenda oludeõga, mis nende vastu on, just nagu Vene kommunistid vastuseisvate, äravõitmata vastoludeõga ei rehkendanud. Ajakirjanduse «abil» on tänav «läbi lõõnud», nagu üteldakse. Kuid kes rahva iseloomu tunneb ja keele

K. A. Hindrey joonistus

Georg E. Luiga,
noores eas luulelik, nüüd proosalik;
„Päevalehe“ nurgakivi

loomulikku arenemist arvesse võtab, see ei või omeli oletada, et külarahvas linna uulitsaid kõnekeeles tänavateks nimetama hakkab! Nõndasama teiste uuendustelega. «Merimees» on «tarvitusele» võetud. Sellele peaks ju «põldmees», «kari tüdruk», «veislaut», «fornkell», «kirikfornkell» jne. järgnema. - Ja koogu lauseehitus tahetakse käsutades muuta! Ma olen püüdnud tähele panna, kas uue keele mehed harilikus kõnes ise ka oma uut keelt tarvitavad ja kuidas selle kõla on. Enamasti unustavad nad kõnes oma uue keele - kuulajate õnneks ära ja kõnelevad nagu teisedki surelikud. Need aga, kes uut keelt kõnelevad, on nagu harjumata uulitsa tämpijad, kelle lookides kokkukõla - rütmus - puudub. Ka kõnel on oma muusika, mis rahvale «külge on kasvanud.» Uue keele muusika on ilma kokkukõlata, laused on sageli niisugused, et neid valjusti võimata lugeda.

Lühendamine on iga uuendaja juures trupp, hoolimata kas «paendub või murrub.» Nõnda näituseks kirjutatakse

«sama» seesama, nõndasama ja nüüdsama asemel, kuna siin omeli kolme isesuguse mõistega tegemist on. Nõndasama jäetakse «on» lause lõpul kirjutamata, näit.: «kuna siin omeli kolme isesuguse mõistega tegemist» (on). «On», «oli» sellel kohal määrab ära, kas me olevikus või minevikus tahame ütelda. Seda ei peeta enam tarvilikuks märkida. Aga see raskendab arusaamist ja vähendab keele kõlalist ilu. Valjusti lugedes tuleb häält hoopis teisi paenutada, kui näit. «on» või «oli» lause lõpul puudub. Seda võib igaüks proovida. Niisuguseid lühendamisi keele ilu ja hõlpsama arusaamise kulul leiame ka mujal. Nende ulatavam käsitlemine viiks aga siin liiaks pikale.

Nende märkustega tahtsin ma aja- kirjanikkudele soovitada:

Rohkem hoolt arusaamise suhtes, s. o. kus iganes võimalik, võõrad sõnad ära jätta;

Rohkem armastust keele ilule.

Tallinnas, 15. nov. 22.

A. Petõfi järele K. E. Sõõt

Küla kõrtsis

Küla otsas Szamos-kaldal
Tume kõrts on üksikuna;
Vaadelda ma tahaks, lainis
Kaob kuid õhtupäikse puna,

Vagusaks on jäänud ümbrus,
Taevas särab tähte ime;
Lootsik puhkab sidumata,
Teisel kaldal vait ja pime.

Aga kõrtsis keeb ja voogab
Elu rõõmus, kärarikas,
Viul nutab, poiste hüüded
Vastu kostvad hoones pikas.

„Hõi, sa kulda kõrtsinaine!
Viina too, mis igavene,
Mis on vana kui ürgisa,
Õõgav kui mu kullakene!

Vastu ei säääl keegi räagi.
Tsimbal, viiul soiku jäävad;
Poisid joovad klaasi tühjaks,
Vaiksel viisil koju läevad.

Mustlane, sa rõõmus, mängi!
Juua saad! Ei hooli hinnast!
Tahaks ära tantsi raha,
Välja tantsi hinge rinnast!“

Koputatakse akna pihta:
„Vaiki jäägu metsik kära —
Puhkusele heites laseb
Õelda armuline herra!“

„„Kurat võtku sinu herrat,
Ja sa ise sõida põrgu!
Mustlane, sa jonnid pärast
Mängi, et kas surmas nõrgu““

Jälle tuldaks, koputatakse:
„Jumal hoidku, tantsu laine,
Palun, käigu vagusamalt —
Haige on mu ema vaene.“

Eesti ajakirjanikud

Lühikesed eluloolised andmed

Adson, Karl-Arthur. Sündinud 3. veebruaril 1889 a. Tartus, üles kasvanud Võrumaal, Tartus ja Võrus. Elanud 1907—1912 Venemaal, 1912. a. lõpust saadik Tallinnas. Ajalehtedele, „T. Teatajale“, „Sotsialdemokraadile“ ja „Postimehele“, 1918. a. hakates vahel kaastööd teinud, 1920. a. sügisel „T. Teat.“ toimetuse liige, sama a. lõpust saadik „Päevalehe“ toimetuse liige, joonealuse ja kirjandusliku lisa toimetajana. Ilmutanud kolm luuletuskogu ja ühe proosaraamatu. „Siuru“ ja „Tarapita“ liige.

Aitsam, Mihkel. Sünd. 19. nov. (v. s. järele) 1877 a. Wigalas Aitsamaa renditalus. 1898 a. hakkas „Valgusele“ kaastööd tegema, hiljem ka „Eesti Postimehele“ ja „Olevikule“. 1904 ilmusid tema sulest lühemad jutud „Teatajas“ ja mitmes teises poliitilises ajalehes, mille kaastööliseks oli.

Kui 1906. a. isatalu Vene karistussalkade poolt hävitati, asus Tallinna elama ja astus Dr. K. A. Hermanni kutsel „Hüüdja“ toimetuse liikmeks, kus selle seismajäämiseni töötas. Olles Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi asjaajaja tegi vahepeal mitmele ajalehele kaastööd, muu seas ka kahele Peterburi Vene lehele.

1918. a. alates „Päevalehe“ toimetuse liige; viimastel aastatel lehe kohaliku osakonna toimetaja.

Anderkopp, Ado. Sündinud Läänemaal, Massu vallas 6. jaan. 1894. Hariduse saanud Tallinna linnakoolis, Nikolai II gümnaasiumis, Peterburi ülikooli õigusteaduskonnas. Töötanud Vene kaubandus-tööstus- ja siseministeeriumis, 1916. aastast peale „Pealinn Teataja“ toimetuse liige, hiljem ärijuht. 1917. aastast peale Viru maakonna valitsuse liige. 1919. a. Asutava Kogu liikmeks, 1921. aastal „Vaba Maa“ peatoimetajaks. Praegu Riigikogu liige.

Animägi Johan. Sündis 15. oktoobril 1896. a. Viljandis. Lõpetades 1917 a. Narva kommerskooli, astus sama aasta sügisel Peeterburi ülikooli, kust lahkus enamlaste võimule pääsemise ajal.

1917. a. astus „Sakala“ toimetusse. Vangistati 1918. a. enamlaste poolt ja saadeti Peterburisse, „Krestõi“ vangimajja. Sealt vabastati Bresti rahulepingu põhjal. Sõja puhkemisel enamlastega astus rahvaväkke. 1920 a. algul astus Tartu ülikooli. Sama aasta novembrist saadik „Postimehe“ toimetuse liige.

Ast, Karl (Rumor). Sündinud Võrumaal, Orava vallas. On olnud „Uudiste“, „Peterburi Teataja“ ja „Sõnumite“ toimetuses.

Oli pikemat aega „Sotsialdemokraadi“ peatoime-

taja. Tema sulest on ilmunud raamatud — „Sääsed tormis“, „Lumiste kõrguste poole“ „Tuled sügisõõs“ — vestete ja juttude kogu „Siiruvääruline“, ilmumisel „Reisivestid“.

Poliitikategelane. Oli Maapäeva ja Asutava Kogu liige ja on Riigikogu liige. Sotsiaaldemokraat.

Baars, Karl. Sündis 1. märtsil 1875; (w.s.) õppis H. Treffneri gümnaasiumis 1886—1896 ja Tartu ülikoolis õigusteadust 1896—1900. Augustist 1900 kuni märtsini 1902 „Postimehe“ toimetuses. Pärast seda pool aastat Riia ringk-kohtus kohtuameti-kandidaadiks, siis Tartus advokaadiks ja maikuust 1903 Viljandis advokaadiks. — „Sakala“ vastutav toimetaja, Riigikogu liige.

Bachmann, Adam. Sündinud Virumaal, Lügenuse kihelkonnas. 30 aprillil (v. s. j.) 1890. Alg- ja keskkariduse omandasin Narvas. Ülikoolis, Tartus, õppisin õigusteadust. 1917. a. detsembrist kuni 1919. aasta kevadeni juhtisin „Postimehe“ toimetamist. 1919. a. veebruaris ja märtsis olin Eesti ajakirjanduse büroo (millest ETA võrsus) juhatajaks. Siis Asutava Kogu liige. 1920. aastal Moskva kontroll-opteerimise komisjoni esimehe abiks ja sekretääriks, sama aasta augusti kuu E. vabariigi valitsuse liikmeks töö- ja hooelkande ministri kohal kuni rahvaerakonna valitsusest lahkumiseni. Riigikogu valimiste aegu toimetasin Tallinnas päevalehte „Rahvaleht“. Ühtlasi valiti mind meie esimesse parlamenti — Riigikogusse, — kus mõni kuu töötada sain, mille järele mind Venemaale evakueeritud varanduste ja väärtuste tagasitoomise (reevakueerimise) komisjoni esimeheks nimetati. Sel kohal töötasin maist 1921 kuni märtsin-1922. Viimasel ajal ajakirjanduse põllul „välise kaastöölisena“ tegev.

Berendsen, Robert. Sünd. 26. oktoobril 1884. a. Järvamaal, Ambla kihelk. Alghariduse sai Liigusti ministeeriumi- koolis. Oli Järvamaal vallakirjutaja ja võttis elavalt seltskonnaelust osa. 1902. a. peale on ajalehtedele kaastööd teinud, esialgu „Teatajale“, siis „Uudistele“, „Sakalale“ ja „Postimehele“, hiljem „Päevalehele“ ja „Virulasele“. 1909. astus „Peterburi Teataja“ toimetuse liikmeks ja oli selle lehe tegelik toimetaja kuni 1914. a. Peterburis elades täiendas oma haridust kõrgematel kaubanduskursustel. 1914. a. tuli selleaegse „Tallinna Teataja“ toimetuse liikmeks. Kui K. Päts ilmasõja puhul tegevasse väeteenistusse kutsuti, jäi ta 1916. a. lõpuni lehe tegelikuks toimetajaks. Hiljem vahete vahel ajakirjanduses tegev ol-

nud. Andis 1918 a. üürikest aega „Kodanikku“ välja oli 1921 ja 1922 aastal majandus-poliitilise ajakirja „Liit“ tegelik toimetaja.

Einbund, Karl. Sündinud 1888 aastal Vesneris, Tartumaal, mõisatalu rentniku pojana. Õppinud tegevalve külakoolis, peale selle Tartus Treffneri gümnaasiumis, ja Tartu ülikooli õigusteaduse fakulteedis, mille lõpetas 1913 aastal. Vabatahtlikuna Vene suurtükiväes. Lõpetanud Peterburis Pauli sõjaväekooli ja teeninud Lõuna-Lääne frontil suurtükiväe ohvitserina.

Vabadussõjas Tartu kooliõpilaste vabatahtliku pataljoni ülem kuni Valga võtmiseni. Sellest peale suurtükiväe raskepatarei ülem. Eesti Asutava Kogu liige. Maikuu 1919 a. Asutava Kogu poolt valitud Riigikontrolööriks, juulis 1920 a. valitud J. Tõnissoni kabinetti siseministriks. Riigikogu liige. Riigikogu poolt valitud 1921 a. jaanuaris K. Pätsi kabinetti siseministriks. Novembris 1922 a. valitud J. Kukki kabinetti siseministriks.

Üliõpilasena Tartus mitmete seltside esimees ja organiseriija. Ajakirjanik. „Postimehe“ toimetuse liige. Raamatukogu-liikumise korraldaja.

Üliõpilaste haridustöös väljaspool kooli ja karskusliikumise alal tegev. Ülikooli lõpetamise järele ka kirjanik ja seltskonnategelane.

Franzdorff, Tõnu, sai hiljuti 60 a. vanaks. Andis Narvas pärast „Virmalise“ kinni jäämist mõni aasta „Kaja“ välja. Asutas hiljemini „Ilmarise“, muutis selle igapäev ilmuvaks „Uusleheks“, mis enamlaste valitsuse ajal kinni pandi.

Grossschmidt, Otto. Sünd. 8. dets. (v. k. j.) 1869 a Nuustakul. Ajalehtile kaastööd teinud juba 15-a. posikesena. Kutsepoolest koolmeister. Pärast täieliselt kirjanduslisele tegevusele üle läinud. Toimetanud Tartus ilmunuid „Vabadust“, „Isamaad“, „Rahva Päevalehte“, töötanud „Virulase“, „Postimehe“, „Oleviku“ ja mitmes teistes toimetustes. Välist kaastööd teinud kogu eluaja kestel pea kõigile kunagi Eestis ilmunud lehtile ning ajakirjule. Tema sulest ilmunud hulk ilukirjanduslisi ja muid raamatuid.

Grünfeldt, Peeter. Sünd. 1865 Rõngus Pühaste koolmeistri pojana. Lõpetanud kooliõpetajate seminari. Oli 1891 ja 1892 „Eesti Postimehe“ tegev toimetaja Tartus, 1893 „Postimehe“ juures, 1896—1898 „Eesti Postimehe“ tegev toimetaja Tallinnas, 1897—1899 „Põllumehe“ toimetuses, 1901—1904 „Eesti Postimehe“ toimetaja, 1904—1905 „Rahvalõbulehe“ tegev toimetaja, 1905. aasta lõpust kuni 1908. a. „Päevalehe“ toimetaja (ühtlasi selle lehe luba nõutaja ning asutaja), 1910—1911 „Virulase“ toimetaja. On välja annud üle 400 raamatu, nende hulgas 15 algupärast. Ilmumas „Mälestused“.

Grünthal, Aleksander. Sündinud 25. sep. 1899. a. Tallinnas. Pärit Järvamaalt, Koigi vallast. Hariduse omandanud iseõppimise teel, selle täiendamist praegu jätkates. Osa võtnud Eesti vabadussõjast. Ajakirjanduse alal tegutsenud varem juhuslise kaastöölisena ja 1920. a. detsembrist „Vaba Maa“ toimetuse liikmena.

Hanko, August. Sünd. 1879. a. Kambjas. Õppis Tartus ja studeeris sealsamas õigusteadust. Oli tegev esiti „Postimehe“ toimetuses, pärast Tallinnas „Vaotleja“ ja „Sõnumite“ toimetajana. Hiljemini „Päevalehe“ toimetuse liige. Ajutise valitsuse ajal oli Hanko sõjaministriks.

Hansen, Anton. Sündinud 31. (18.) jaan. 1878 Aibu vallas Järva-Madise kihelkonnas. Õppinud Treffneri gümnaasiumis Tartus ja pärast ülikoolis õigusteadust. „Teataja“ ja „Sõnumite“ toimetusliige olnud. Muidu kaastööd teinud „Postimehele“, „Tall. Teata-

jale, „Päevalehele“ ja mitmele teise lehele ning ajakirjale.

Hansson, Rudolf, Iisakust pärit, kus ka kihelkonna koolis käis. Oli pärast A. Peeti surma mõni aeg „Sakala“ toimetaja ja asutas hiljemini Narvas „Narva Elu“, mis aga varsti seisma jäi.

Hindrey, K. A. Sündinud 1875 Ahjas. Maalikuusti õppinud Peterburis, Münchenis, Pariisis. Ajakirjanduse peale üle läinud aastal 1904, kus „Postimehe“ toimetusesse astus. 1918 aastast saadik „Päevalehe“ toimetuses.

Hubel, Eduard (Mait Metsanurk). Sünd. 1879 a. 1905. a. saadik ajakirjanduse alal tegev. Selle kõrval, ilukirjanduslisi töid avaldanud („Vahesaare Villem“ „Isamaa õilmed“, „Jumala lapsed“, „Orjad“, „Tohojoja Antson“, „Ennäe inimest“, „Jumalata“, ja „Taavet Soovere elu ja surm“.)

Hünerson, Jaan. Sündinud 1882. a. Pärnemaal, Karksis. Hariduse saanud Karksi kihelkonna koolis, Tartu reaalkoolis (1898—1903) ja Saksamaal, Bonn-Poppelsdorfi põllutöö-akadeemias. Oli 1904. a. sügisest kuni 1906. a. sügiseni „Postimehe“ toimetuse liige, 1907. a. kuni 1918. aastani ajakirja „Põllutöölehe“ väline kaastööline ja tegelik toimetaja vaheldamisi. 1919. aastal valiti Eesti Asutavasse Kogusse ja 1920. a. Riigikogusse. 1920. a. saadik ajalehe „Kaja“ toimetuse liige, samuti 1920. a. algusest saadik ajakirja „Põllumees“ toimetaja.

Ibrus, Lilli. Sünd. 1885 a. Õppis Tartu tütarlaste koolis, lõpetas keskkooli ja õppis siis Moskva Kommerts-instituudis. Töötas Tartus „Uudiste“ ja Tallinnas „Sotsialdemokraadi“ toimetuses.

Ives, Jakob. Õppis Tartu ülikoolis usu- ja ajalooeadust. Astus siis „Postimehe“ toimetusesse, kust hiljemini Tallinnasse „Sõnumite“ juure läks. Oli siis jälle „Postimehe“ toimetuses, kust Tallinnasse „Päevalehe“ juurde tuli ja seal praegu väljamaa osakonda toimetab.

Jans, Johan. Sündinud 26. jaan. 1880. aastal Tartumaal, Aakres, popsniku pojana. Lõpetas Rõngus kihelkonnakooli. Oli 1898—1911 vaheaegadega 9 a. raudtee ametnikuks. Lõpetas 1915 a. kevadel Tarus õigusteaduse fakulteedi. Praegu advokaat Tartus.

Ajakirjanikuna on avalikust elus osa võtnud juba 24-a. On olnud „Oleviku“ toimetuse liige (1904—1905) „Hommiķu“ toimetaja (1906—1907) ja „Sotsialdemokraadi“ toimetaja (1919).

On Eesti sotsialdemokraatlise partei liige.

Järve, Jaan. Pärnust pärit. Õppis seal keskkoolis ja Tartu ülikoolis usuteadust. Oli „Postimehe“ kaastööline, hiljemini toimetuselise. Asutava Kogu ja Riigikogu liige. Lühikest aega 1921 a. „Tallinna Teataja“ toimetaja. Läks 1922 a. Berliini ülikooli ja hakkas ajakirja „Aeg“ välja andma.

Johanson, Leopold. Sünd. 1888. a. Ajakirjanduses tegev 1909. a. alates. „Sotsialdemokraadi“ ja „Tuleviku“ kaastööline või toimetuse liige, nende ilmumise algusest peale. Asutava Kogu ja Riigikogu liige.

Jung A. Sünd. 1877. a. Piliistveres, õppinud sealsamas ja pärast Tartu ülikoolis (õigusteadust). Oli „Postimehe“ Pärnu väljaande toimetuses tegev. Praegu advokaat.

Just, Elmar. Sündinud 1900. a. Õppinud H. Treffneri gümnaasiumis, Tartus (1908.—1912.) ja Tartu reaalkoolis (1913.—1917.). 1919.—1922. „Maaliidu“ ja „Kaja“ ärijuhataja. Praegu „Kaja“ toimetuse sekretäär.

Jürgenstein, Anton. Sünd. 1. nov. 1861. a. Pärnemaal Vändras taluperemehe pojana, kihelk. koolis Vändras ja Kodaveres oma venna Juhan

res, Valga kih. kooliõp. Seminaaris 1878—1882 a, siis kih. kooliõp. abiline Väandra-Kärus, kodukooliõpetaja Orajõel Häädemeeste kih.; 1884—1905 a. kihelkonna kooli juhataja Väandras, 1906 kuni siamaale „Postimehe“ toimetuse liige Tartus.

Ajalehtedele hakkas kaastööd tegema juba varakult. Seminaari ajal „Sakalas“, pärast A. Grenzsteini „Olevikus“ 1898—1904 perekonnalehe „Linda“ väljaandja ja kaastöötaja. 1907 a. rahvasaadik II. Vene riigivolikogus.

toimetuse liige. On ka arvustajana töötanud ilukirjanduses, mitmed raamatud välja annud, muuseas ka Goethe „Fausti“ I. jao tõlke.

Jürvetson, A. „Postimehe“ Pärnu väljaande toimetuses tegev olnud.

Kaarna, Christof. Sünd. 1882. a. Rõngus, Tartumaal ja esite seal ka koolis käinud. Jatkas pärast oma käe peal edasiõppimist, oli vallakirjutaja ja astus siis Tartu „Uudiste“ toimetusse, kust Tallinnasse

[O. Krusteni] joonistus

Heinrich Prants

Patriarch Eesti ajakirjanikkude peres
Eritundemärk: kõik ajaloo-arvud Aadamast viimase päevani peas

Võttis agaralt osa seltskonna elust. Oli Väandras põllumeeste seltsi asutaja ja eestseisuse liige, Tartus „Eesti Kirjanduse Seltsi“ asutaja ja eestseisuse liige, „Vanemuise“ esimees, „Karskuse Sõbra“ esimees, Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi eestseisuse ja kuraatoriumi liige jne. Tartu Eesti Majanduse Ühisuse juhatusel liige ja esimees, Tartu Laenu- ja Hoiu-Ühisuse nõukogu liige ja esimees jne.

Reisis 1913 Saksamaal, Austrias, Schveitsis, Hollandis, Daanis, Rootsis. 1914 Lõuna-Venemaal ja Kaukaasuses. Peale „Postimehe“ ka „Eesti Kirjanduse“

„Sõnumite“ toimetusse tuli ja selle lehe lõpuni seal töötas. Pärast seda oli J. Järve „Virulase“ toimetuses, kust Narva „Meie Elu“ toimetama asus ja seal elavalt seltskondlist tegevust jatkas. Riigikogu liige tööerakonnast ja 1921 a. detsembrist saadik töö- ja hoolekande minister.

Kadak, Karl. Sünd. 1882. a. Studeeris Tartu ülikoolis õigusteadust ja oli „Postimehe“ toimetuse liige.

Kallas, Oskar. Sünd. 1868. a. Kaarmal, õppis Kuresaare gümnaasiumis ja Tartu ülikoolis. Kaitses

1901. a. Helsingi ülikooli doktori väitekirja. Tartus koolitöö kõrval „Postimehe“ toimetuse liige. Praegu Eesti esitajana Inglismaal.

Kampf, August. Sünd. 1864 a. Pöidel. Õppisin 14—17 a. Saaremaa seminaries. Mitte küllalt huvi tundes õpetaja ameti vastu, hakkasin hiljemini Harjumaal vallakirjutajaks. Samal ajal olin ajalehtedele, peaaesjalikult „Postimehele“ sõnumete ja muu kaastöö saatjaks. Selle tegevuse küljest eemale peletas mind 1905 a. tuntud Tuudi Rennenkampff oma madrustega. Aasta pärast Ameerikast tagasi jõudnud, astusin J. Järve „Virulase“ toimetusse. Sellega algas minu kümneaastane ajakirjaniku tegevus, esmalt „Virulase“ hiljem „Tallinna Teataja“ juures. Praegu ametis I Eesti kinnitusseltsis.

Kangro-Pool, Rasmus on õppinud Tartu linnakoolis, siis maal kooliõpetaja ametitpidanud, peale selle eksternina küpsuse eksami teinud. Tartu ülikoolis käis ta arstiteadust, siis õigusteadust kuulamas, ühtlasi „Postimehe“ toim. liige olles. „Postimehe“ toimetusest lahkus ta 31. jaan. 1920 a. ja astus Heidelbergi ülikooli, kus ta kunstiajalugu (Kunstgeschichte) kuulab.

Kangro, Samuel. Sündinud 30. juulil 1896. a. Võrumaal, põllumehe pojana. 1914—1918 a. elanud Peterburis, kus ajalehtedele kaastööd hakkas tegema. Peale vabadussõja lõppu, millest osa võttis, Tallinnasse elama asunud, kus „Kajale“ ja „Tall. Teatajale“ kaastööd teinud. Praegu „Päevalehe“ toimetuse liige.

Kann, Aleksander. Sündinud 11. oktoobril 1889 a. Muhumaal, õppinud Kuresaares ja lõpetanud Peterburis gümnaasiumi ja ülikooli. Ajalehtedes gümnaasiumi õpilasena kirjasaatjana tegev olnud. Samal ajal ka ajalehtedesse tõlkeid saatnud ja pärastpoole „Peterburi Teatajas“, „Tallinna Teatajas“ ja teistes lehtedes kirjutanud. Tõlkinud raamatud: „Asgard“, ilmunud 1919 a., „Gyurka ja Sandor“, ilmunud 1922 a.; iseseisvad tööd: „Kontsitatsiooniline riigikord“, 1911 a. ja „Otsekoehesed maksud“, 1922. a. 1921 aastal märtsist kuni oktoobrini „Tallinna Teataja“ toimetaja olnud.

Karro, Aleksander. Sünd. 15. (27.) sept. 1896. a. Tartus, kus ka üles kasvanud. 1915. a. oli lühemat aega „Tartu Päevalehe“ ja 1916 a. algust kuni 1919 a. lõpuni Viljandi „Sakala“ toimetuses. 1921. a. algupoole astus „Päevalehe“ toimetuse liikmeks ja töötas päevauudiste osakonnas.

Karu, Jaan. Sünd. 1873. a. Koorkülas, Pärnus. „Postimehe“ sealse väljaande toimetuses tegev olnud.

Kerem, Arnold. Sündinud 1893 a. Võrum. Karula v. Keskkooli hariduse saanud Tartu gümnaasiumis. Õppis pärast seda Tartu ülikoolis usuteadust. Berliini Eesti saatkonna teenistuses 1920 a. — 1921 a. kevadeni. 1921 a. paar kuud „Tallinna Teataja“ ja selle järele senini „Postimehe“ toimetuses.

Kider-Soar, Karl. Sünd. Valjala kirikukülas Saaremaal vabadiku pojana 1882. a. 1. aprillil. Hariduse saanud vähese: Esiti kodus, kihelkonna koolis, mille võimaldas suvine karjase-amet, siis Kuresaare linnakoolis. Esimene teenistus Kuresaare postkontoris ja hiljem renteis algava ametnikuna. Lõpetas pädagoogika kursused ja pidas Venemaal Eesti asundustes õpetaja ametit. Lahkus õpetaja ametist 1913 a. sügisel, asudes „Tartu Päevalehe“ toimetuse liikmeks ja on sellest ajast peale, maha arvatud kolm Vene sõjaaastat, ajakirjanikuna tegev olnud. Praegu Võrus „Võrumaa“ vast. toimetaja.

Kikson, Hugo. Sünd. 6. juulikuul hommikul 1898. a. Hallinga vanas vallamajas, Pärnumaal, kus minu isa vallakirjutajaks oli. Üles kasvasin Pärnus.

Õppisin Pärnu Vene gümnaasiumis. Keskkooli lõpetasin Siberis, Troitski linnas.

Sealt sõitsin Tomski, astudes Tomski ülikooli med. fakulteeti. Koltshaki alguspäivil põgenesin kodumaale. Praegu Tartu ülikooli õigust. üliõpilane.

Ajakirjanduse alal tegev 1916. a. saadik, esialgu ainult sõnumisaatjana. Troitskis olin järgimööda 3-me kohaliku vene lehe toimetuse liige, hiljem sealsamas „Golos trudovogo naroda“ vastutav ja tegev toimetaja. 1919. a. toimetasin „Sotsialdemokraadi Pärnu väljaannet“. 1919—1920 a. olin Asutava Kogu liige, samal ajal olles 4—5 kuud „Sotsialdemokraadi“ toimetuse liige. 1921. a. aprillikuust saadik töötasin „Tallinna Teataja“ toimetuses. Oktoobrikuul 1921. a. asusin „Päevalehe“ toimetusse, kus praegu parlamendi osakonna toimetajana töötan.

Kitzberg, August. Sünd. 1855 a. Laates, su-lasetares, sai esimese hariduse vennalt-õpetajalt, käis siis „elukoolis, õppis, mis sai“, oli kihelkonnakohtu notaar, vallakirjutaja, siis Kuramaal ja Riias vabrikutes raamatupidajaks, selle järele „Postimehe“ ärijuht. Poisikesepõlvest „Postimehe“, „Sakala“ ja „Oleviku“ ja hiljemini „Päevalehe“ kaastööline. Ajakirjanduslise ja muu tegevuse kõrval terve rea ilukirjanduslisi teosid avaldanud, neist iseäranis väljapaistvad näidendid, „Tuulte pöörises“ ja „Libahunt“. Mitme varjunime all ajakirjanduses tuntud, milledest tähtsamad Pipramäe Tõnu ja Tiibuse Jaak.

Klemküll, Hans. Sünd. 1895. a. Kullamaa kihelkonnas Läänemaal. Õppinud Haapsalus selleaegses linnakoolis, hiljem Tallinnas erakursustel. Ajakirjanikuna tegev olnud Valgas „Rajalase“ ja Tallinnas „T. Teataja“ toimetuses. Praegu „Kaja“ toimetuse liige.

Klesment, Johannes. Sünd. 1896 a., praegu Narvas ilmuva ajalehe „Põhja Kodu“ toimetaja. Elukutseliseks ajakirjanikuks hakanud 1. okt. 1921. a., astudes „Sotsialdemokraadi“ toimetuse liikmeks, kust märtsis Narva üle läks. Varem ajalehtedele kaastööd teinud.

Koch, Woldemar. Sündinud 1893 a. 23. nov. 1911 a. peale „Postimehe“ juures reporteriks olnud. Wahepeal sõjawäes. 1919 a. peale „Päevalehe“ toimetuses.

Kõdar, Johannes, on Kuresaares sündinud (21. aug. 1900 uue st. järele) ja üles kasvanud. Ta lõpetas seal ka keskkooli 1919 a. kevadel. Juba 1919 a. sügisel astus ta Tartu ülikooli, õppis alguses keemiat, nüüd kaubandusteadust. „Postimehe“ kaastööliseks sai ta järgmisel sügisel. 1921. a. novembrist peale töötab ta „Postimehe“ juures alaliselt, alguses abijõuna, pärast toimetuse liikmena välispoliitika osakonnas.

Kornel, Karl. Olen sündinud 25. aug. (uue s. j.) 1882. Lõpetasin linnakooli, tegin wanemas eas keskkooli lõpuksami ja loodan 1923 a. meie ülikooli õigusteaduse osakonda lõpetada. 1900 a. peale hakkasin „Postimehe“ väliseks kaastööliseks, 1907 algusest peale töötasin üle aasta Walga „Sõna“ toimetuses, 1910 a. suwest kuni 1911 a. sügiseni „Päevalehe“ talus, 1913 a. jõuludest peale kuni 1914 a. lihawõteni toimetasin „Wõru Teatajat“ ja 1920 a. sügisest saadik, lähemad waheajad maha arvatud, töötan „Postimehe“ toimetuses.

Kotsar, K. Sünd. 1872. a. Ajakirjaniku eksamid on ta kirjutused ja neid tuleb alaliselt teha. Ajakirjanikuks hakanud 1898. a. Pikevalt toimetuse liige olnud „Oleviku“, „Uudiste“ ja „Tallinna Teataja“ juures. Teised lehed pandi ruttu kinni. Kaastööd väljast ka teistele suurematele lehtedele teinud. Venemaa endise korra kukutamise püüete pärast 3½ a. uurimise all ja kindlusevangistuses istunud.

Kreisberg, Alexis. Sünd. 23. sept. (u. k. j.) 1879 Järlepa, Harju maak., linnakooli harid., 1905—1909 Peterburi telegraafi agentuuri kirjasatja, 1906—1908 „Päevalehe“ ja „Virulase“ toimetuses, hiljem hulga aastaid „Teadus’e“, „Rahvaulikooli“ ja „Graaf. ühingu „Kiri“ kirjastuses.

Krusten, Oskar. Sünd. Murasti mõisas. Koolis käinud Tallinnas. Kunstilise hariduse saanud esiti H. Laipmani juures, pärast Peterburis. Kaastööd teinud „Sarjajas“, „Päevalehes“, „Sädemetes“, „Tallinna Teatajas“, „Vaba Maas“ ja „Esmaspäevas“.

Kruus, Hans. Sünd. 10. okt. 1891. a. Tartus puutööliste pojana. Asus vanematega Kursi kihelkonda, käis seal küla-, kihelkonna- ja ministereumikoolis. Lõpetas 1911. a. Tartu õpetajate seminari, oli mõni aasta õpetajaks, sooritas 1914. a. küpsuse eksami ja astus Tartu ülikooli ajalugu õppima. Oli 1915. ja 1916. a. esimesel poolel Noor-Eesti kirjastusel ilm. kuukirja „Vaba Sõna“ toimetajaks. 1916. a. juulil mobiliseeriti sõjaväkke. Järgmise aasta jaanuaris lõpetas Odessas sõjakooli. Teenis lipnikuna Krasnoje Seloos Petrogradis ja Tallinnas. Võttis osa Eesti polkude asutamist ja oli Eesti Sõjaväelaste Ülemkomiteeliikmeks. 1917. a. valiti Eesti Maanõukogusse. Oli hiljem ka Eesti Asutava Kogu ja Riigikogu liige, 1920. a. toimetas nädalikirja „Töö ja Võitlust“ ja „Töölise Võitlust“. Oli tegev Eesti sotsialistide-revolutsionääride ja hiljem E. Iseseisvas Sotsialistlikus-Töölise parteis. 1921. a. loobus poliitilisest tegevusest, et jätkata tööd ülikoolis.

Kukke, Hugo. Sündinud 1. märtsil 1893 a. Kodavere kihelkonnas, Pala vallas. Keskkooli hariduse saanud 1911—1917 a. Tartu klassika-gümnaasiumis. 1917. a. astunud Tartu ülikooli õig.-teaduskonda. „Postimehe“ toimetuse liikmeks maist 1922. a.

Laaman, Eduard. Sündinud 12. veebr. 1888. a. Krimmis. Samruki asunduses. Haridus: asunduse kool, Kertshi gümnaasium, 1908 — 1912 Petrogradi ülikooli õigusteaduse osakond. Töötanud 1912—1913 K. Pätsi „Tallinna Teatajas“, 1914—1915 „Tartu Päevalehes“, 1915—1917 Tallinna linnavalitsuses, 1917—1918 Eestimaa toitluskomitees. 1917 Tallinna Eesti liidu, okkupatsiooni aeg Ajutise Valitsuse sekretäär; 1918 lõpust välissaatkondades ja välisministeeriumis. Välist kaastööd teinud „Tall. Teatajas“, „Päevalehes“, „Postimehes“, „Vaba Maas“. Avaldanud 1915: „Tallinna linna majapidamine 1905—1915“, 1917: „Maaküsimus ja maauenduskavatsused“, 1920: „Eesti lahkumine Vene riigist“.

Liigand, Oskar — sünd. Karksis Pärnumaal 1874. a. Tartu Vene kooliõp. seminari lõpetamise järele õpetaja esiti Piliistvere, pärast E. Aleksandri koolis Põltsamaal ja viimaks Eesti Harid. S-i koolijuhataja Peterburis. Ühtlasi aktiivne tegelane kohalikes seltsides ja pvl. „Postimehe“ kaastöeline. Vene 1905. a. revolutsioonist osavõtmise eest 1906 algul esiteks sõja- välja-, siis sõja-ringkonna-kohtu kätte antud, kohtupalati poolt kindlusesse mõistetud. 1909—1910 a. „Postimehe“ toimetuse liige. Praegu Riigikogu liige Eesti rahvaerakonna poolt Tartumaa esitajana.

Lintrop, Jaan. Sünd. 1885 a. Käreveres, Türi kihelk. Alghariduse sai Oiso wallakoolis. Õppis Paides, Aleksandri koolis Põltsamaal, Treffneri gümnaasiumis Tartus. Ei ole muud kooli lõpetanud kui kurtummade kooliõpetajate seminari Wändras, mille sooritas kahepäevase õppuse järele. 1906 a. omandas Peterburis ajaloo õpetaja kutse, ilma et seda ametit oleks pidanud. Oli 1907 a. „Hääle“ toimetaja Kuressaares, 1908—1909 „Postimehe“ toimetuses Tartus. Teenis siis kaubandusliku kirjawahtajana 1911—1914. kuulates kõrwal loenguid omavalitsusest, ühistegewusest Moskwas, filosoofiast ja esteetikast Leipzgis. 1917 a. Järvamaa miilitsa-ülem Paides, 1918 a. lühikest aega „Tallinna Teataja“ toimetuse liige, samal aastal Ajutise Valitsuse tegevuse algul Ajakirjanduse Büroo juhataja, mis-suguselt kohalt pea lahkus ja Tallinnas kaitsepataljoni astus, kust ülemjuhataja staapi määrati. Selle järele kohtu asjaajaja I. diiviisi tagavara pataljoni, raamatukoguhoidja kindralstaabi valitsuses, 1920. aastast „Eta“ direktor.

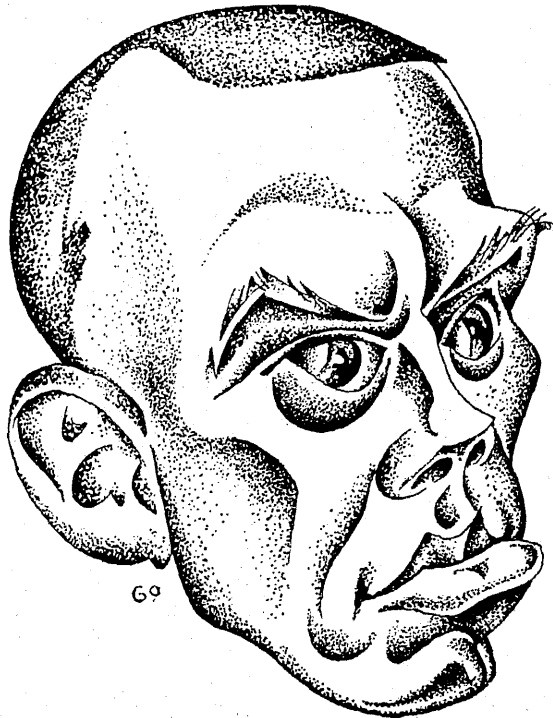
Kirjanduslike tegevuse alustas 1903 a. „Teatajas“, kus tema esimesed jutukesed ilmusid.

Loorits, Alexander. Algaja ajakirjanduspõllul, kuhu tulnud alles hiljuti, astudes mõni kuu tagasi „Vaba Maa“ Pärnu väljaande toimetusse, Varemalt olnud peaaasjalikult omavalitsustegelaseks. töötades valla-, maakonna- ja linnavalitsustes juunist 1914 kuni septembrini k. a.

Lossmann, August. Sünd. 26. det. 1871. a. Viluveres, Wändras, käis kohalikus kihelkonnakoolis ja õppis siis Tartu seminaris, oli 17 aastat õpetaja. Oli 1911. — 1917. aastani „Postimehe“ toimetuse liige.

Lövi, Oskar. Sündinud 6. II 1903 Tallinnas, üles kasvanud Türil. 1914 a. saadik Tallinnas gümnaasiumis, mille lõpuklassis olles 1920 a. „Päevalehele“ spordireporterina kaastööd teinud. 1921 a. toimetuse liige päevauudiste reportaashi alal. Sama aasta sügi-

G. Gori joonistus

Artur Tupits, künnab truisti oma harksahaga „Kajas“ kogupõllumeeste põldu

sest ülikooli astudes „Päevalehe“ Tartu korrespondent. 1922 a. uuesti toimetuse liige.

Luiga G. E. 15./27. veebr. 1866 a. Võrumaal Kanepi kihelk. Valgjärve koolimajas. Esimesest kord 1881 „Meelejahutajas“ luuletusega, sai kaastööliiks K. A. Hermanni „E. Postimehele“ ja „Postimehele“ ja A. Grenzsteini „Olevikule“, J. Kunderi ning pärast I Kurriku toim. „Meelejahutajale“, j. t. 1890—91 „Oleviku“ toimetuses. Kuni 1901-ni kooliõp. Volga ääres ja Siberis, kaastööd tehes J. Tõnissoni „Postimehele“ ja A. Buschi „E. Postimehele“. 1901-st Tallinnas „R. Pühap.-lehe“ ärijuht-asjaajaja, ühtlasi mõlemate „Postimeeste“ lähem kaastööline. 1906. a. algusest kinnipandud „E. Postimehe“ asemele asutatud „Koidu“ vastutav toimetaja, hakkas 1908. aja- kirja „Eesti Kodu“ välja andma, oli üks „Tall. Eesti kirjast. Ühisuse“ asutajatest, kes 1908. a. nov. kuul omandas „Päevalehe“, „Aja“, „Koidu“ ja „Eesti Kodu“, kelle vastutavaks toimetajaks L. sai. Eriraamatutena on avaldanud „Laulud“, „Uued laulud“, „Omad viitsad“, „Vägivalla maal“, reisikirjelduse „Mere taga võõrsil“, populäär-teaduslikud „Maakera elulugu“ ja „Taimede elu“, tõlked „Omal jõul edasi“ ja „Meie nägemata sõbrad ja vaenlased“, Eesti maaküsimuse üle 4 broschüüri Saksa, Rootsi ja Soome keeles (Die Agrarreform in Eesti“, „Agrarreformen i Eesti“, „Eestin maaküsimys“ ja „Viron maaolojen järjestäminen“ ja mitmed vaidluskirjad „Rigasche Rundschau“ ja „Revaler Botes.“

Luiga, Johan, Dr. Sünd. 19. märtsil 1873 Tartu lähedal. Õppis Tartu gümnaasiumis ja pärast ülikoolis arstiteadust. Tegi hiljemini doktori-eksami, oli närviarst esiti Tartus, siis Tallinnas. J. Luiga ei ole kunagi kutseliselt ajakirjanik olnud, aga keegi meie haritlastest mitteajakirjanikkudest ei ole nii järjekindlalt ajalehis mitmesuguste päevaküsimuste peale nii jätmata sõna võtnud kui tema. Kirjutas Tartus olles „Postimehes“, siis Tallinna „Päevalehes“ ja viimastel aastatel „Vaba Maas“.

Luud, Karl. Sündis 13. märtsil 1882. a. v. s. Ulila vallas (Puhja kihelk.). Lõpetas 1903 a. Tartu kroonu gümnaasiumi ja astus ülikooli õigusteadust õppima. „Postimehe“ toimetuse liikmeks oli ta vaheaegadega 1905 a. — 1908. aastani: Peale ilmasõja Saksamaalt vangist kodumaale pääseses sai Tartus prokurööri abiks, mis ametis ta praegu on.

Martinson, August. Sündinud 1894. a. 15. veebruaril (v. k. järele). Õppinud Tartu ja Tallinna õhtugümnaasiumis, omandanud õpetaja kutse ja lühikest aega õpetajaks olnud. Ilmasõjas viibinud 1915.—1918. a. „Vaba Maa“ Pärnu väljaande toimetustiige 1. veebruarist 1920. a.

Martna, Mihkel. Mina olen 1860. a. Läänemaal Mihkli kihelkonnas, Paimpere küla Marda-Annuse talus sündinud. Minu isa oli õige vaene orjuse-rendi talupoeg. — Ma käisin viis talvet Paimpere küla koolis. Suvel käisin karjas, millega ka juba 8-aastaselt tuli alata.

Läksin poisikesena külast linna ja katsusin ennast mitmesuguste isandate juures tööpoisina ära elatada, ning õppisin viimaks käsitööliseks. — Oli juba varult tung ajalehtedele kirjutada ja käsitöölisena peatoidust teenides tegin „vabal ajal“ mitmele lehele „kaastööd“, — Vähe aega enne 1905. a. revolutsiooni olin ma ajutiselt K. Päts'i „Teataja“ toimetuse liige. — Kodumaalt põgenedes (dets. k. 1905) sain elukutseliseks „reakirjutajaks.“ Sestsaadik olen ma õige hulga lehtedele kirjutanud artiklid (mis näit. Saksa lehtedest teistesse keeltesse tõlgiti ja näit. ka Ameerikas järele trükiti.)

12 aasta kestel, mis ma pagulasena kodumaalt kaugel olin, oli mul ka aega ennast „täiendada.“

Tarvitasin „jõude“ aega ülikoolides ettelugemisi kuulades, nimelt Bernis ja Zürichis. Kuulasin (ja lugesin) eriti rahvamajanduse- ja sellele teadusele lähedate ainete üle. — Poliitilises elus huvitas mind peaaesjalikult tööliste liikumine ja tööliste poliitiline võitlus. Et seda põhjalikumalt tundma õppida, asusin ma Schweitsist Berliini elama, kuhu 1914. a. kevadeni jäin. Siis asusin Viini, kust maailmasõja ragin mind sundis Schweitsi minema.

Mändmets, Jakob. Sündisin 1871 a. Saaremaal, Kärjal. Vist 1896 aastast peale „Postimehe“ kaastööline, ilmutades selles lehes peaaesjalikult jutustusi ja muid kirjutusi. 1. jaan. 1903 Tallinnas „Uue Aja“ toimetuses ja „Päevalehe“ asutamisest peale „Päevalehe“ toimetuse liige, välja arvatud aastat kolm, kus olin „Tallinna Teataja“ ja ühe aasta ümber „Kaja“ toimetuses. Ajakirjanduse ameti kõrval mahti saades olen vahetevahel avaldanud niihästi raamatutena kui ka ajalehtedes ja ajakirjades mõned ilukirjanduslikud tööd.

Mäns, Bernhard. Sündisin 15. 27. juulil 1871. Hiiu maal, Emmastes. Isa õnnetuma surma järgi pääsesin alles 14-aastaselt Tallinna algkooli ja poole aasta pärast Tallinna kreiskooli, mille 1890. a. lõpetasin. Olin lühikest aega „Oleviku“ toimetuses, selle järgi 2 aastat vallakooli õpetaja. 1892—1898. olin „Valguse“ toimetuses, 1905. a. „Eesti Postimehe“ toimetuses, 1906.—1908. „Koidu“ toimetuses. 1908.—1919. a. olin „Päevalehe“ ärijuhiks. Praegu olen tege-lik äriimees. Vaheajal tölkisin jutte, mis minu nime ja varjunime „J. Metsalauk“ all ilmusid.

Mennung, Karl. Sünd. 1874. Õppis Tartu ülikoolis usuteadust, läks pärast Saksamaale näitejuhiks ette valmistama ja valiti 1906. a. „Vanemuise“ näitejuhiks. Töötas esiti „Postimehe“ toimetuses, siis „Tartu Päevalehe“ juures ja viimaks Tallinnas „Päevalehe“ toimetuses.

Münther, Otto H. Sünd. 1864. a. Järva-Jaanis, õppis Treffneri gümnaasiumis ja pärast Saksamaal põlluteadust. Oli 1901—1906. aastani „Teataja“ toime- tuse liige, hiljem Venemaal ja Eestis kooliõpetaja põllutöökoolis.

Namsing, H. Sünd. Viljandis 1878. a., õppis Viljandi linnakoolis ja pärast Belgias, Lüttichi kaubandusakadeemias. Oli 1905. a. „Postimehe“ toime- tuse liige. Töötas pärast Viljandis „Rahvalehe“ toi- metuses. Praegu tarvitajate ühisuste keskühisuses tegev.

Nurk, Mart. Sündis 14. juulil 1892. a. Kaubi mõisas Pärnumaal. Alghariduse sai valla- ja pärast Suure-Jaani kihelkonna koolis. 1907. — 1913. a. val- lakirjutaja abilise, hiljem ülemtalurahva kohtu kirju- taja. 1915. a. kevadel tegi eksternina küpsuseksami Tartu gümnaasiumi juures ja astus sama aasta sügisel Riia politehnikumi inseneeri osakonda, 1922. a. saadik Tartu ülikoolis matem. loodusteaduskonnas. Esimene katse ajakirjanduse alal ilmus 1916. a. „Postimehes“. Kodumaale tagasituleku järele 1921. a. sügisel „Pos- timehe“ reporter ja pärast toimetuse liige.

Oinas, Aleksander. Ei ole päris ajalehemees selles mõttes, nagu seda erakonna naaber sms. Martna on. Minu suuremaks tööks ajakirjanduse alal oli päe- valehe „Sotsialdemokraadi“ toimetamine 1919. a. suvest 1920. a. kevadeni.

Sündisin Tartus 16. dets. 1887. Seltskonna tege- vusest hakkasin osa võtma Tartu reaalkooli 5. kl., tegut- sedes põrandaalustes kirjanduslistes ja sotsialistlikes ühingutes. Järgnevad astmed: põrandaalune Tartu 1905. a. revolutsioonilise liikumise juhtimisest osa- võtmine, Peterburi politehnikumi majandusteaduse osakond, Peterburi Eesti Üliõpilaste Selts, „Ääsi tules“, väikene poliitiline kinniistumine „predvarilkas“, 1917. a.

Eestimaa kubermangu toitusvalitsuse liikmeks, edasi — Maapäeva liikmeks, riigikontrolööriks, Asutava Kogu liikmeks, lühikene aeg siseministriks, „Sots.“ toimetajaks, Riigikogu liikmeks ning uuesti riigikontrolööriks.

Olak, Paul. Sündinud 2. aug. 1880. a. Muhu saarel, kus isa oli kooliõpetajaks. Õppis sealsamas ja Läänemaal Karuse kihelkonnakoolis, pärast Kaarma kooliõpetajate seminaaris. 1899.—1906. a. kooliõpetaja, 1907. a. kuni siiani ajakirjanik. Töötanud toimetustöötajana „Virulases“ ja „Tallinna Teatajas“, vastutava toimetajana „Õiguses“, välise kaastöölisena „Päevalehes“, „Postimehes“ j. m.

G. Gori joonistus

Eduard Hubel

ehk Mait Metsanurk, kes ilukirjanduse kõrval ka toimetamist ei põlga; sellepärast toimetab ka selle albumi trükki

Olesk, Lui. Sünd. 1876. a., käis Tartus Treffneri gümnaasiumis, õppis Tartu ülikoolis õigusteadust. Oli 1902. a. „Postimehe“ toimetuse liige ja pärast „Tartu Päevalehe“ toimetuses tegev. Asutava Kogu liige tööerakonnast.

Ostra, Alma on sündinud Tartumaal, Vastse-Kuuste vallas 4. septembril 1886. a. väike-talu lapsena.

1905. a. kevadel, enne gümnaasiumi lõpueksamid oli sunnitud põranda alla asuma. Elas valespassiga Riias, Tartus, Tallinnas. 1905. a. detsembril arreteeriti ühes 13 sots.-dem. (vähehlaste) partei Tallinna komitee liigetega ja saadeti kevadel 1906. Tobolski kubermangu. Põgenes sealt sügisel 1906. Asus algul Narvas, Tartus, Tallinnas, pärast Peterbu-

ris. Et keskkooli lõpetada ja kõrgematele kursustele pääseda, laskis end Jaan Anvelt'iga fiktiivselt laulatada.

Toimetab „Sotsialdemokraat“ 1917. a. sügisest kuni enamlaste valitsuse lõpuni Eestis. Oli Maapäeva ja Asutava Kogu ja on Riigikogu liige.

Palvadre, Anton. Sündinud Sangastes 1886. a. 1911. a. lõpetas Tartu ülikooli õigusteaduskonna. Üliõpilasena kaastööd teinud „Uudistes“, „Postimehes“, „Homnikus“ ja „Tallinna Teatajas“. 1912—1914. a. kirjutanud õigusteadliste küsimuste üle Jüri Vilmsi poolt toimetatud „Õigus ja kohus“es ja A. Birk'i poolt toimetatud „Seadus ja kohus“es“. 1914. a. sõjaväljal, 1915. aasta lõpust kuni 1918. a. lõpuni Saksa-

G. Gori joonistus

Oskar Krusten,

kes arvab, et hea karrikatuur ise küllalt tütleb ja seletav allkiri üleaarune on. Olgu siis nii

maal sõjavangis. 1919. a. algul avaldanud mõned artiklid „Vaba Maas“. Peale selle kirjutanud ainult sotsiaaldemokraatliku partei häälekandjates: „Sotsiaaldemokraadis“ ja „Tulevik'us“. 1920. a. lõpust kuni 1921. a. suveni „Sotsiaaldemokraadi“ peatoimetaja.

Riigikogu liige, sotsiaaldemokraat. Asutava Kogu päivil olnud töö-hoolekande ministriks Strandmanni valitsuses ja ajutiselt ka Tõnissoni valitsuses. Elukutse pooldest advokaat.

Parik, Jüri. Sündinud 4. aprillil 1889. a. Viljandimaal, Uue-Võidu vallas, Parika külas. Õppis Treffneri gümnaasiumis ja lõpetasin Tartu ülikooli õigusteaduse fakulteedi kevadel 1914. Olin „Postimehe“ kaastööliseks 1908. a. saadik ja pärastpoole

1912.—1914. a. „Postimehe“ toimetuse liikmeks ja „Elu“ toimetajaks. Praegu „Päevalehe“ ja „Kaja“ kaastöeline.

Päts, Konstantin. Sündinud 24. veebruaril 1874. a. taluomaniku pojana. Õppis Pärnu gümnaasiumis ja pärast Tartu ülikoolis, mille ta 1898. a. õigusteaduse kandidaadina lõpetas. Pärast aastast väeteenistust asus K. Päts Tallinna tegelikuks advokaadiks. 1901. a. asutas ta päevalehe „Teataja“. 1905. a. revolutsiooni ajal tuli tal linnapea asemikuna kokkupõrge sõjaväevõimudega rahva peale laskmise pärast. Ta lahkus kodumaalt ja mõisteti tagaselja surma. Pagulasena elas ta Schveitsis ja Soomes. Kui surmaotsus tühjaks tunnistati, ilmus K. Päts kohtuvõimude ette ja mõisteti aastaks kindluse vangki. 1911. tuli ta kodumaale ja hakkas „Tallinna Teataja“ peatoimetajaks. Ilmasõja algul kutsuti ta väeteenistusse. 1917. a. suvel, „Kerenski ajal“ kokku kutsutud Maanõukogu poolt valiti ta Maavalitsuse esimeheks, millena ta tegutses kunni enamlased ta vangistasid. Nende võimu langemise järele sai K. Päts Päästekomitee esimeheks. Okkupatsioonivõimud vangistasid ta ja saatsid 7 kuuks Leedumaale vangilaagrisse. Okkupatsioonivõimu langemise järele sai K. Päts Ajutises Valitsuses peaministri ja sõjaministri koha ja jäi Asutava Kogu kokkutulemiseni valitsuse ette otsa. Esimese riigikogu ajal sai ta jälle valitsuse juhiks või riigivanemaks ja töötas sellena ligi kaks aastat. Praegu on K. Päts Riigikogu esimees.

Paulmeister, A. Sünd. 19. juunil 1873. a. Põidel, Saaremaal. Käis Kuresaare gümnaasiumis, oli koduõpetajaks ja ametnikuks. 1901. aastast saadik väikeste vaheaegadega „Postimehe“ toimetuse liige kuni 1922. a. kevadeni.

Pinkovsky, Karl. Sünd. 1874. a. Paide kreisis. Oli kooliõpetaja ja töötas siis „Koidu“, ja „Virulase“ toimetuses.

Prants, Heinrich (Hans). Sünd. 28. veebr. 1858. a. Vastseliinas, Võrumaal, taluperemehe pojana. Käis süül kihelkonnakoolis, oli 10 aastat kodus põlumeheks, asus siis Tartu ja hakkas seal muid ametid pidades ajalehtedele kaastööd tegema. Astus viimaks Dr. K. A. Hermannini „Postimehe“ toimetuse liikmeks. Läks viie aasta pärast, 1893. a. „Linda“ tegevaks toimetajaks, siis tuli jälle „Postimehe“ juurde, kus 1906. a. oli. Pärast seda Tallinnas „Ristrahva Pühapäeva Lehe“ toimetajaks ja mitme lehe väline kaastöeline. H. Prants on hulga raamatuid kirjutanud, peaaesjalikult ajaloolise sisuga.

Prümmel, Joosep. Sündisin üle 30 aasta eest Harjumaal Kolga vallas, käisin seal koolis. Siis lõpetasin Haapsalu linnakooli juures pädagoogika klassi ja olin kuus aastat õpetaja.

1912—1914 õppisin Peterburis kõrgemas politehnikumis kursustel elektrotehnikat, ühtlasi läbi kuulatas Tshernäevi keskkooli kursused. 1915. a. stigisel kaldusin elukutseliselt ajakirjanduse alale: sain toimetuse liikme koha „Päevalehe“ juures, kus töötasin 1918. a. sügiseni. Samast aastast peale kuni 1922. a. sügiseni „Vaba Maa“ toimetuse liige.

Pusta, Karl Robert. Sünd. Tartumaal, koolis käinud Tallinnas, kus koduõpetaja kutse omandas. Võttis 1905. a. revolutsioonilisest liikumisest osa ja põgenes Pariisi, kus ühele Prantsuse ministri Vene keelt õpetas ja oma haridust täiendas. Kodumaale tulles astus Järve „Virulase“ toimetusse, kust hiljemini „Päevalehe“ juurde läks. 1918. a. nimetati Eesti välissaatkonda. Hiljemini, Eesti iseseisvuse ajal nimetati Eesti esitajaks Pariisi.

Ratassepp, Jaan. Sündis Tartus 10. mail (v. s. j.) 1886. a. Peale Ropka ministeeriumikooli lõpetamist jatkas oma haridust Tartu kooliõpetajate seminaries. Ajakirjanduse alal juba 15 aastat tegev. Praegu „Kaja“ toimetuse liige.

Raud, Mart. Sünd. 25. okt. 1881. Puhjas, käis sealsamas valla- ja kihelkonnakoolis, õppis siis Tartu seminaris ja oli vallakooliõpetajaks. 1906. a. astus „Postimehe“ Tallinna väljaande toimetajaks, läks pärast Tartusse „Postimehe“ juurde. 1911. a. läks „Postimehe“ Pärnu väljaande toimetajaks. 1918. a. oli „Maaliidu“ toimetuses. Praegu Viljandis maakonna koolinõunik.

Raudsepp, Hugo. (Milli Mallikas) Sündinud 28. juunil 1883 Laiuse kihelkonnas Tartumaal. Kutselise ajakirjanikuna tegev 1906 aastast: proovinädalad „Postimehe“ toimetuses. 1907—1908 „Sõna“ toimetaja Valgas. 1908—1911 „Postimehe“ Pärnu väljaande toimetuses. 1912—1914 „Päevalehe“ toimetuses. 1914 aasta sügisest 1917 aasta sügiseni Viljandi „Sakala“ toimetaja. 1917 aastal Tallinnas Maanõukogu abisekretäär, hiljem Asutava Kogu sekretääri abi. Sellel ajajärgul „Võitluse“ ja teiste s-ride väljaannete väline kaastöeline, kuna teatri ja kirjanduse kriitika ilmus „Tallinna Teatajas“ ja „Vaba Maas“. Esimese Riigikogu ajajärgul poliitilisest tegevusest loobunud, „Vaba Maa“ väline kaastöeline joonealuses.

Rebassov, Aleksander. Elukutseliselt ajakirjanduses 1919 aastast. Praegu „Tuleviku“ tegev toimetaja.

Rebane, Hans. Sünd. 12(25) detsembril 1882. a. Hallistes, õppinud Pärnu gümnaasiumis, 1903. a. astunud Tartu ülikooli. 1906. a. „Postimehe“ toimetuse liige, pärast 1911—1918. a. „Postimehe“ toimetuses, lõpu poole ühtlasi lehe vastut. toimetajaks. 1918. a. lõpul kutsuti „Päevalehe“ juhtivaks toimetajaks.

Rebane, Jaan. Sündinud 6. märtsil 1879. a. Tartumaal Paluperas; kasvanud Viljandimaal, Uue-Suislepis. Koolis käinud Valgas, Eineri koolis. Tartus maali ametit õppinud ja töökoja omanik olnud. Peterburis 1916. ja 1917. a. kunstide edendamise seltsi kunstikooli lõpetanud. 1919. ja 1920. a. kauband. tööst. min. ametnik, tööstuse osakonnas. — Varemalt „Postimehele“ väheselt kaastööd teinud. Elukutseliselt ajakirjanik 1920. a. sügisest saadik „Päevalehe“ rahvamajanduse abijõuna,

Rebane-Sild, Johanna. Dr. phil. Sündinud 30. märtsil 1882. a. Lõpetanud Tartus Vene tütarlaste gümnaasiumi. 1905. a. Berni ülikooli (Helveetsias) astunud ja siin rahvamajandust õppinud, 1911. a. Berni ülikooli lõpetanud, vahepeal Viini ülikoolis ja Londonis õppides. 1911. a. 1. detsembril „Postimehe“ toimetuse liikmeks heitnud, hiljem „Postimehe“ väli-seks kaastöeliseks olnud ja 1918. a. saadik „Päevalehe“ toimetuses rahvamajanduse osa toimetajaks.

Reichenbach, Marta. (Sillaots). Sünd. 1887. a. käis Tallinnas linna tütarlaste koolis, tegi Saksa ja Prantsuse keele õpetajanna eksami. Oli Tallinnas õpetajannaks, kiljem telegraafi ametnik. Aastast 1919—1922 „Tallinna Teataja“ toimetuse liige. Kaastööd teinud „Postimehele“ ja „Päevalehele“. Avaldanud novellide ja jutukeste kogud: „Lapsed“, „Algajad“, „Anna Holm“ ja „Kodukäijad.“

Reinthal, Johannes. Sünd. 1. apr. 1875. Põltsamaa kihelk. Õppis Eesti-Aleksandri koolis. 1895 — 1897 rahvakooliõpetaja, peale selle vallakirjutaja 1905. a. sündmuste mõjul emigreeris kodumaalt ja hakkas siis elukutseliselt ajakirjanikuks. 1907 töötas Narvas

„Põhjaneela“ toimetuses, hiljem Tallinnas „Sõnumete“ „Virulase“ ja „Päevalehe“ toimetuses. 1910 asutas ühes teiste „Virulase“ juurest lahkunud ametivendadega „Tallinna Teataja“ mille juures töötas 1914. aastani. Siis töötas ühistegevuse ja rahaasjanduse alal, oli Harju maakonna miilitsaülema, Harju maakonna-valitsuse esimees, Asutava Kogu liige, Petseri maa-ülem. Praegu jälle ühistegelisel ja rahaasjanduse alal töötamas. Iseseisvad kirjatööd: Jutukeste kogu „Meie elu“, ajalooline „Keiser Paul“, „Kurat“, praegu trükkis: „Mahtra sõda“.

Saal, Andres. Sünd. 9. mail 1861. a. Toris, Pärnumaal, taluperemehe pojana, käis Toris vallakoo-

G. Gori joonistus

Erich Hansen,

„Revaler Bote“ vaka vesi, milles end kujutavad Riigikogu koosolekud ja poliitilised hapukurgiaja suursündmused

lis, tegi rahvakooli õp. eksami ja pidas seda ametit; 1884. a. „Oleviku“ toimetuse liige ja ülikooli vabakuulaja, 1892. a. Baieris Cronenbergis fotomehaanika kooli läbi teinud ja siis Viinis reproduktsiooni tehnika instituudis. Asutas sellepeale Tartus esimese „pilditehase“ (tsinkograafia), 1897. a. Saksamaal ja 1898. a. Jaava saarel Hollandi riigi teenistuses topograafina, kuhu ta kuni ilmasõjani jäi, kuni täieliku Hollandi riigipensiooni välja teenis.

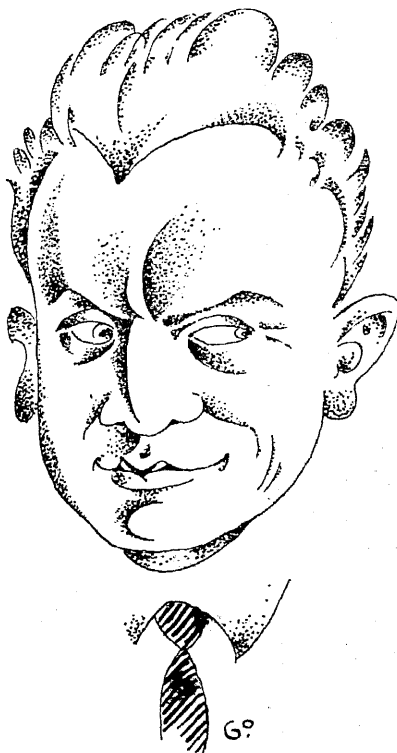
Ilmasõja ajal tahtis Saal oma perekonnaga kodumaale tulla, ootas paar aastat asjata Hollandis läbipääsemist, pööras tagasi Jaavasse, likvideeris seal oma majad ja sõitis Ameerikasse, San-Franciskosse, kus ta omale Kalifornias uue kodu tahtis ehitada, sest et ta kartis oma ekvaatori all sündinud ja kasvanud lapsi kodumaa kliimasse tuua. Viimased tea-

ted puuduvad. A. Saal on peale ajakirjaniku töö terve rea jutte kodumaa ajaloost kirjutanud, ajaloo „Päris ja prii“ 2 annet jne.

Sagar, Peeter. Sünd. 11. nov. 1889. a. Põltsamaal, Viljandi maakonnas. Omas 15-aastaselt algkooli-õpetaja õigused ja oli 1905.—1906. a. Uue-Vändras kooliõpetajaks. 1906. a. astus Tartu kooliõpetajate seminaari, kust poliitilisest liikumisest osavõtmise eest välja heideti. Pärast püüdis keskkooli lõpueksamile pääseda, kuid et poliitilist ustavuse tunnistust ei saanud, jäi eksam tegemata. Õppis lühikest aega Tartus „Rostovtsevi ülikoolis“.

1906. a. saadik „Postimehe“ kirjasaatja.

G. Gori joonistus

Aleksander Veller,

suurim Eesti strateeg (A. Lex), leidis ajakirjanduses töötades eneses ärimehe talendi ega mata seda mitte maha

Peale nelja-aastast sõja vangipõlve Saksamaal ja Eesti sõjaväest lahkumist astus 1920. a. „Tallinna Teataja“ toimetusesse ja 1921. a. kevadel „Postimehe“ toimetuse liikmeks, praegu sellena alaliselt Tallinnas.

Schulbach, Arnold. Sündisin 6/18 aprillil 1888. Tartumaal Avinurmes Maetsma koolmeisteri 11-da lapsena. Olin 6 aastane, kui inspektor venestamise hooajal isa ametist lahti tegi, mida see 34 aastat pidanud. See oli isale surmahoobiks. Sellepärast kasvasin õige kehvades oludes. Haridusline tsensus on Narva linnakool. Töötasin üle 10 aasta raamatupidajana Narva vastastikkuses krediitühisuses ja tulekinnituse seltsis, ühtlasi kõrgis Narva Eesti seltsides kaasa tömmates. Kommunistiline liialdushoog, mis pärast 1917 a. revolutsiooni Narvas erilisel tugev oli, sundis aktiivselt selle vastu võitlusse astuma. Olin

töerakonnas Narva osakonna asutajate hulgas. Asutavas Kogus oliin tema algusest peale ja praegu liikmeks, ka esimeses Riigikogus. „Vaba Maa“ kaastöeline tema asutamisepeavast, toimetuses 1921 a. algusest.

Seljamaa, Julius. Sünd. 27. märtsil (u. s.) 1883. a. Pärnumaal. Õppis õigusteadust Peterburi ülikoolis. Tegev 1916. a. „Pealinna Teataja“, 1918 a. „Eesti Päevalehe“ ja 1919 a. „Vaba Maa“ toimetajana. 1917. a. oli Vene asutava kogu liikmeks, 1918. a. Eesti ajut. val. esitajaks Venemaal. Eesti Asutava Kogu ja Riigikogu liige. Praegu Eesti saadik Lätis.

Semm, Joh. „Võru Teataja“ toimetaja. Sündinud 1882 a. Põlvas. Ajakirjanduslist tegevust algas juba koolipingil. Sattus peagi vastollu mõne vaimulikuga ja kohaliste mõisnikkudega. Jalgealune muutus.

Päästab end 1905 a. karistustest Venemaale põgenedes, kus 1912. mitmesugust teenistust peab. Asub siis jälle Võrusse, kust „Võru Teataja“ toimetajaks hakkab, missugust tegevust praegugi jätkab, seal kõrval raamatukauplust pidades ja Riigikogu liige olles. (Rahvaerakonnast).

Simm, Ants. Sünd. 1877 a. Tarvastus, käis Viljandis ja Tartus koolis, õppis pärast Tartu ülikoolis õigusteadust. Töötas pikemat aega „Postimehe“ ja hiljemini „Meie Aastasaja“ toimetuses, ühtlasi Vene-muises näitleja olles. Praegu Berliini Eesti saatkonnas tegev.

Sööt, Karl Eduard. Sünd. 14. dets. (vana kal.) 1862 Tartumaal Vasukas. Käis rahvakoolis ja Tartu kreiskoolis. On ennast erateel täiendanud. 1886—93 „Oleviku“ toim. liige, 1895 saadik raamatukaupmees ja kirjastaja, trükikoja omanik. Palju tööd teinud Tartu seltsides, Eesti Kirjanduse Seltsis, Eesti Rahva muuseumis jne.

K. E. Sööti poolt ilmunud luuletuste kogud on: „Aasa öied“ I. ja II., „Rõõm ja mure“, „Saatus“, „Mälestused ja lootused“, „Kodu“ (1911—1921. a.); ilmumas on „Lapsepõlve Kungla“ (1916—1922. a.). „Eesti Postimehes“ ilmus 1883. a. K. E. S. sulest uudisjutt „Nooreea sõbrad“, „Oma Maas“, „Kahe sõbranna kirjad“.

Praegu jälle alaline „Postimehe“ toimetuse liige ja vastutav toimetaja.

Speak, Peeter. Pärit Peipsi rannast. Pidas õpetaja ametit, tuli pärast Grenzsteini kodumaalt lahkumist Tartu ja toimetas „Olevikku“. 1905 a. „Uudiste“ toimetaja. Pidi kodumaalt põgenema, oli Peterburis „Kiire“ toimetuses, asus siis Lääne-Euroopasse ja sealt Ameerikasse, kus Columbia ülikoolis õppimist jätkas ja „Uut Ilma“ toimetas. Astus hiljemini Washingtonis riigiraamatukogu Slaavi osakonnas ametisse ja teenib seal praegugi.

Suburg, Lilli. Sünd. 20. juulil 1841. a. Uues-Vändras. Õppis Pärnus, tegi õpetajanna eksami, oli ligi 50 a. laste õpetajannaks. 1879. aastast „Pärnu Postimehe“ toimetuses tegev.

Tammann, August. Sünd. 1893. a. S.-Kõpus, Viljandimaal, üles kasvanud Saardes, Pärnumaal, hariduse saanud Pärnu Eesti progümnaasiumis ja iseõppimise teel. Hakkas ajalehtede kaastööliseks 13 aasta vanadusest peale, kutsuti 1912. a. Tartusse „Meie Aastasaja“ (hiljem „Tartu Päevaleht“) toimetusesse, sealt 1915. a. kevadel „Päevalehe“ toimetusesse Tallinna, kuhu jäi 1918. a. Saksa okupatsioonini. Okupatsiooni ajal töötas paar kuud „Tallinna Teataja“ toimetuses ja läks pärast „Päevalehe“ juure tagasi, kust 1918. a. lõpul ühes teiste toimetuselikeetega lahkus ja nende poolt asutatud „Vaba Maa“ toime-

tusesse astus, kuhu seniajani on jäänud, töötades vaheldamisi lehe kõigis osakondades. Kuulub töö-erakonda. 1919. aastast peale „Helsingin Sanomate“ alaline Eesti kirjasaatja. Viimasel ajal esinenud ka näitekirjanduse alal. Astus 1921. a. Tartu ülikooli õigusteaduskonda edasi õppima.

Tetsmann, Ernst. Sünd. 1882. a. Vändras, kus ka koolis käis. Oli 1898—1900. a. „Linda“ toimetuses tegev, andus vahepeal teistele tegevusaladele. 1920—1921. a. „Tallinna Teataja“ toimetuse liige.

Tomp, Jaan. Sünd. 1. mail (v.s.) 1882 a. Viljandimaal, Karulas. Vanaisal käis Jansseni „Pärnu Postimehes“, isa oli Jakobsoni „Sakala“ hoolsam lugeja. Õppisin vallakoolis, kihelkonnakoolis, siis linnakoolis. Esimene juhtkiri ilmus „Sakalas“ 1905. a.

Tegelikule ajakirjanduse põllule kutseliselt asusin 23. eluaastas Viljandi „Kodumaa“ juurde.

1908. a. juulis hakkas „Meie Kodumaa“ Viljandis ja Pärnus korraga ilmuma, kus tegeva toimetajana Pärnu asusin. 1909. a. liitus ka „Sakala“. 1911. a. omandas Tartu „Meie Aastasada“ eelnimetud lehed ja asusin selle toimetusse. Samal kirjastusel hakkas 14. dets. 1913. a. ka „Tartu Päevaleht“ ilmuma. Nende seismajäämisel asusin 1915. a. Tallinna „Päevalehe“ toimetusse kuni 1918. 5. dets., kus selle toimetuse pereheitel osa ametivendadega kujundati „Vaba Maa“ toimetuse, milles tegev toimetuse sekretäärina ja kodumaa osakonna toimetajana. 1920. a. 21. aprillist saadik ka vastutav toimetaja.

Seltskondlisest tegevusest alati osa võtnud. Töerakonna Tallinna osak. juhatus liige; Tallinna linnavalitsus.

Tomp, Tõnis. Sünd. 1892 a. Viljandimaal, Uue-Võidus. Hariduse saanud Viljandi linnakoolis, siis üldhariduslistel kursustel Tallinnas. Töötas 1910—1914. a. „Sakala“, „Meie Aastasaja“ ja „Tartu Päeva-

O. Krusteni joonistus

K. A. Hindrey

Enfant terrible s. o. äraseletatud: Jaunart Jauram Eesti ajakirjanduse jöngermannide seas

lehe" toimetuses. Teenis ilmasõja ajal Vene väes, Eestis võttis vabadussõjas võitlustest Lätimaal osa. „Vaba Maa“ toimetuses tegev 1920. a. novembrikuust algades.

Tõnisson, Georg (Gori). Sündisin ennesõja-aegse kalendri järele 8. veebruaril 1894. a. kell 2 päeval. See „päevasündmus“ leidis aset Pärnu linnas, kus mu isa gümnaasiumi kojamehe ametit pidas. Huvi kunsti vastu tundsin juba õige varakult.

Sunduslise alghariduse sain Pärnu gümnaasiumis. Kuni teise klassini läks kõik toredasti — õppisin kõike, mida tunniplaanis ettenähtud ei olnud, karrikeerisid kooliõpetajaid ja andsin välja kaasvõitlejatele igal nädalal naljalehte. Siis aga arvas pädagoogika nõukogu, et mu „ilma-vaade“ neile ruumidele ei vasta ja mulle teatati, et võin end eraellu tagasi tõmmata. Linnakoolis teostasid sama programmi, mis gümnaasiumiski. Kuid siin oli vähem pädagooge ja minu üle ei peetud iseranipalju nõu, mis mulle ka võimaldas kooli lõpetada. Olles koolis ja peale selle lõpetamist õppisin joonistamiskunstnik Rud. Lepiku juures. Samal ajal algasin ka tööd ajakirjanduse põllul. See oli, teomehe“ tööd. Saatsin kaastööd sõnas ja pildis pea kõigile Euroopas ilmuvatele ajalehtedele ja ajakirjadele, aga toimetused olid nagu kollektiivlepingu sõlminud minu vastu ja mu saadetustest nägi trükimustat ja päevavalget harilikult õige väike osa.

Enne ilmasõda 1913. a. asusin Tallinna, kus ajalehtedes sõnas ja pildis rahvast valgustama hakkasin.

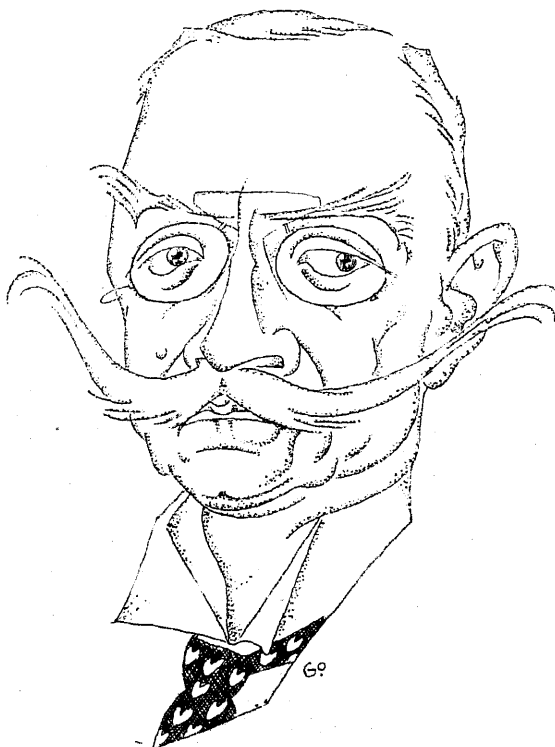
Selle odava valgustuse lõpetas sõda. 1915. a. jaanuaris olin sunnitud mobiliseeruma. Sama a. maikuus langesin sakslaste kätte vangis, kus viibisin 1918. a. lõpuni. Praegu töötan „Vaba Maa“ toimetuses.

Tõnisson, Jaan. Sünd. 10. dets. 1868. a. Viljandimaal, Mursil. Käis seal küla- ja kihelkonnakoolis, Viljandi kreiskoolis ja lõpetas oma käe peal õppides keskkooli 1888. a. Järgmisel aastal astus Tartu ülikooli ja hakkas õppides ühtlasi „Postimehele“ kaastööd tegema. 1893. a. astus Dr. K. A. Hermannini „Postimehe“ toimetuse liikmeks. Lõpetas järgmisel aastal ülikooli ja läks Venemaale kohtuametnikuks. 1896. a. lõpul tuli ta „Postimehe“ toimetajaks ja on selleks väheste vaheagade järele senni jäänud. Oli esimese Vene riigivolikogu liige, kirjutas Viiburi üleskutsele alla ja istus selle eest kolm kuud vangis. 1917. a. Maanõukogu liige. Läks selle aasta lõpul, kui võim enamlaste kätte läks, väljamaale ja oli seal okupatsioonil ajal välissaatkonna esimees. Oli välissaatkonna liik-

meks ka vabadussõja ajal kunni 1919. a. kevadeni. Oli Asutava Kogu liige ja 1919. aasta sügisest kunni 1920. suveni peaminister. Tema valitsuse ajal tehti rahu. Praegu on J. Tõnisson Riigikogu liige ja toimetab „Postimeest“.

Tupits, Artur. Sünd. 1892. a. Tartumaal Puurmanni vallas. Õppinud Põltsamaal Aleksandri koolis (1903—1905). Tartus H. Treffneri gümnaasiumis (1906—1912). Tartu ülikoolis õigusteadust õppinud (1912—1918). Ajalehe „Maaliidu“ toimetuse liikmeks astunud 1. mail 1918. a., sama aasta sügisest peale „Maaliidu“ toimetaja kuni „Maaliidu“ sulgumiseni 1919. a. Sest ajast peale „Kaja“ toimetaja. 1920. a. valimiste järele Riigikogu liige (põllum. rühm) ja Riigikogu sekretäär.

G. Gori joonistus

Eduard Vilde

Niiske lokkav, umbrohu- ja õiterikas kevade, viljakas sügis

Vain, Jaan. Sünd. 1886. a.; ajalehtedele kaastööd alanud 1894. a.; 1919. aastast „Sotsiaaldemokraadi“ ja „Tuleviku“ toimetuses ehk kaastöolisena. Asutava Kogu ja Riigikogu liige.

Valdson, Karl. Sündisin Võrumaal Veriora vallas 25. märtsil 1890. Esimese hariduse sain vallakoolis, siis Rärpina kihelkonna koolis ja Hugo Treffneri gümnaasiumis Tartus. 1913. a. sügisel astusin Tartu ülikooli õigusteadust õppima.

Ajakirjanduse alal asusin tegevusse 1919. a. ja nimelt toleaege „Maaliidu“ toimetuse liikmena. Praegu töötan „Kaja“ toimetuses.

Vares-Steinmann, Julie. Pärit Võrumaalt, Põlgastest. Lõpetanud Võru linna kõrgema tütarlastekooli, Pokrovsky gümnaasiumi Peterburis ja Peterburi kommerts-instituudi.

1909—1913 a. „Peterburi Teataja“ ligem kaastöeline. 1921—1922 a. „Tallinna Teataja“ toimetuse liige. Kaastööd teinud veel „Päevalehele“ ja Venemaal elades mitmele Vene lehele.

Veelmann, Johannes. Sünd. 19. märtsil 1904 a. Kose vallas, Harjumaal. Õppinud eraalgkoolis Tallinnas, hiljem sealsamas end. Nikolai, praeguses linna poeplast gümnaasiumis, mille ka lõpetas. Praegu Tartu ülikooli õigusteaduskonna üliõpilane.

Ajalehtede juures kaastööd teinud juba kooliõpilase põlves. 1922. a. maikuust töötab „Kaja“ toimet.

Veidenstrauch, Juh. Sünd. 13. V. 1880 a. (v. k. j.) Harju-Madise kihelkonnas. Ajakirjanduse alal töötanud üle kahekümne aasta, 1905 a. peale elukutselise ajakirjanikuna. Toimetuse liige olnud „Postimehe“, „Sõna“, „Päevalehe“, „Virulase“, „Meie Elu“, „Tall. Teataja“, „Kaja“ ja mitme ajakirja toimetuses. Avaldanud ajalehis ja ajakirjus kirjeldusi, vestelugusid, jutukesti ja muud.

Veller, Aleksander. Sündinud 4. märtil 1887 Harjumaal mõisaaedniku pojana. Tallinnas koolis käinud. 15 eluaastast oma käe peal. Kuus aastat sepapoisina, rauatreialina ja elektrimontöörina. 1907 a. ajakirja „Töö“ toimetaja. Tallinna käsitöölise esitaja ülevenemaalistel kongressidel. Vangisistumised. 1909 aastal toimetuselikkmena „Tallinna Teataja“ asutajate hulgas. Ilmasõja ajal „Päevalehe“ päevauudiste toimetaja, sõjavälja ülevaated (A. Lex) ja kirjad lähemast minevikust. Saksa okkupatsiooni päevil Eesti aj. valitsuse põrandaaluse informatsiooni eesotsas. Rahvuskogu, maanõukogu, Asutava Kogu ja Riigikogu saadik. Tõõerakonna keskkomitee liige. „Vaba Maa“ esimene peatoimetaja. Üks Järvamaa kaitsepataljoni asutajatest. Trükitööstusühisuse „Vaba Maa“ ellukutsuja. Nädallehe „Esmaspäeva“ asutaja ja peatoimetaja.

Vellner, Harald. Sünd. 18. veebruaril 1893 a. Otepäas. Ajakirjanduslist tegevust algasin 1913 a. „Meie Aastasada“, pärast „Tartu Päevalehe“ toimetuses. 1915—1917 a. olin tegev teatri alal „Estoonias“ 1917 a. lõpul „Sakala“ peatoimetajaks. 1918 a. olin Peterburis „Eesti Päevalehe“ toimetaja. Pärast lehe sulgumist enamlaste poolt teenisin Põhja-Venemaal Arhangelis liitlaste okupatsiooni vägede kindralstaabis (G. H. Q. N. R. A. F.). 1919 a. peale „Vaba Maa“ toimetuse liikmeks, päevauudiste osakonna toimetajana, ühtlasi ka tegev „Esmaspäeva“ toimetuses. 1919—1921 a. olin „Svenska Dagbladet“, „Afton Posten“ j. t. Skandinaavia lehtede Tallinna kirja- saatjaks ning viimasel ajal Ameerika lehe „New York Herald“ kaastööliseks. Juhuslitselt kaastööd teinud „Helsingin Sano- mat“le ja Schveitsi lehe „Baseler Nachrichten“le.

Velvelt, Aleksander. Sünd. 1897 a. Saaremaal Püha kihelk. Omavalitsustegelane esimeses Saare maakonna nõukogus ja valitsuses, endine Asutava Kogu liige.

Üks ajalehe „Meie Maa“ asutajaist 1919. a., „Meie Maa“ väljaandja ja vastutav toimetaja kunni juuni- kuuni 1922. Praegu „Meie Maa“ toimetuse liige ja ühistegelane.

Viik, Johannes. Sündinud 28. jaan. (v. s.) 1894. a. Tartumaal, Laiuse vallas, Kaseveres. Tartus õppides hakkasin „Postimehele“ umbes 1910. a. ümber Laiusest sõnumid ja luuletusi saatma. Kutselise ajakirjanikuna tegev 1914. aastast Valgas, kus ajaleht „Kodumaa Uudised“ ilmuma hakkas. 1914 a. „Päeva-

lehe“ toimetuse liige. 1915. ja 1916. a. „Võru Teataja“ tegev toimetaja. 1917 a. algusest „Postimehe“ toimetuse liige. 1918. a. sügisel toimetasin lühemat aega „Pärnu Postimeest“, kust aga varsti sõjateenit- tusse astusin. 1919. a. lõpul ja 1910. a. esimesel poolel toimetasin sõjaväelasena Valgas „Rajalast“, mille päevaleheks muutsin. 1920. a. sügisel asusin jälle Tartu „Postimehe“ toimetusesse. 1921. a. sügisest kuni 1922. a. mai kuuni olin „Tallinna Teataja“ toimetuses, enne toimetuse liikmena, pärast pea- ja vastutava toimetajana.

Praegu jälle Tartus „Postimehe“ toimetuse liige (kohaliku osakonna toimetaja). Selle juures jätkan õppimist ülikooli õigusteaduskonna üliõpilasena.

G. Gori joonistus.

August Tammann,

väsimata rühkija; teeb ka ilukirjanduses katseid, aga senni on need veel „kriisi“ tähe all

juures, selle järeltulija „Sõnumite“ vastutav toime- taja, missugusena ta 1908. a. sügisel sõjaseaduse kestvuse ajaks maalt välja saadeti. Kunni 1909. a. lõpuni emigrandina Soomes; Prantsuse- ja Inglis- maal asudes oli alguses Peterburis ilmuva kirjan- duslise kunkirja „Vestnik inostrannoi literaturoi“ kaastööliseks, kirjutades ühtlasi ka „Postimehele“. Pärast sõjaseaduse lõppu tuli kodumaale tagasi, töötades alguses „Päevalehes“, pärastpoole „Posti- mehes“, viimase toimetuse liikmena pikemat aega Soomes viibides. 1912 a. kirjas-ühisuse „Maa“ juhataja. 1915. a. asutas nädalikirja „Tallinna Kaja“, mida toimetati kunni 1916. a. lõpuni. 1917. a. sügisest saadik Eesti esitajana väljamaal viibides töötas eriti Eesti tutvustamise kallal. (Pikemad artiklid „Nuova

Vilde, Eduard.

Sünd. 21. veebr. (v. s. j.) 1865 a. Virumaal, Simu- nas kupja pojana. Käis Tallinna Kentmanni algkoolis, siis kreis- koolis. Astus juba 1883 a. „Virulase“ toime- tusesse, sealt läks 1886. a. „Postimehe“ juurde. 1890. a. reisis Saksa- maale. 1893—1896 a. jälle „Postimehe“ juu- res, siis Narvas „Vir- malise“ ja Tallinnas „Eesti Postimehe“, 1902—1904 K. Pätsi „Teataja“, 1905. a. Tar- tus „Uudiste“ toime- tuses. Oli „punasil pävil“ sunnitud väl- jamaale põgenema ja lahku ühes sellega ajakirjandusest, et täi- esti kirjanduslise te- gevusele anduda.

Virgo, Eduard.

Sündinud 4. okt. 1878 Päides, Virumaal. Hak- kas alaliseks ajakirja- nikuks 1900. a. K. Pätsi „Teataja“ ilmumisega. 1903—1906 Pariisis õp- pides töötas „Teatajas“ edasi ning oli Pariisis ilmuvate Amfiteatrovi „Krasnoje Snamja“ ja Albert Thomas „Revue Sindicalis“ kaastööli- seks, 1907. Eesti radi- kaalide grupi poolt asutatud „Vaateja“

Antologia's" ja „Voce del Populi's.") Tema sulest on ilmunud Eesti keeles rida ilukirjanduslisi ja näitelavalisi tõlkeid, peaaesjalikult Soome keelest (Kianto, Kataja, Jotuni, Pekkola, Gerhardi j. t. teosed). Vene keelde on ta tõlkinud Tammsaare „Rahaaugu“, ja Järnefelt'i „Maaema lapsed“.

Visman, Harry. Sündinud 30. jaanuaril 1897 a. Harjumaal, Keilas. Lõpetanud 1916 a. Tallinnas Nikolai I gümnaasiumi ning astunud Riia politehnikumi. Seal sama aasta oktoobrikuus sõjaväeteenistusse kutsutud, kus teeninud kuni 21. märtsini 1921 a. Ülendatud ülemohvitseriks.

12. detsembril 1921 a. astunud ajakirjanikuna ametisse „Vaba Maa“ toimetusesse, mille alaliseks kaastööliseks olnud 1920 a. suvest.

Esimesed kirjutused ajakirjanduses ilmusid 1917 a. kevadel „Revelskija Isvestija Soldatskih i rabotshih deputatov“.

Vorms, Jaan, Sündinud Muhumaal, Viira külas. Praegu 36-aastane. Oma elukutselist ajakirjanduslist tegevust algasin 2 aasta eest Kuresaares „Meie Maa“ toimetuses. Olen kirjutanud joonepeale ja joonealla, olles „juhtkirjanik“, „ilukirjanik“, ja sõnumite korjaja ning korraldaja ühtlasi. Seda nõuavad väikese provintsidelehe töötütingimised.

Hariduse omandanud iseõppimisel.

Vunn, Johan. Töötas ennemini mitmes elukutses, oli siis 1910—1914 a. „Päevalehe“ toimetuse liige. Praegu põllupidaja Läänemaal; teeb ajalehtedele kaastööd.

Need, kes lahkunud.

Anson, A. J. Sünd. 21. dets. 1851 a. Tõstamaal. Õppis Baltimaa seminaris ja Peterburis õpetajate instituudis. Oli kaua aega õpetaja ja hiljemini rahvakoollide inspektor. 1878. ja 1879. a. Pärnu „Postimehe“ tegev toimetaja. Surnud Tartus.

Brunberg, Oskar. Sündinud 1868. Lõpetanud kreiskooli. Oli aastal 1891—1893 Tartus „Postimehe“ toimetuses. Suri Tallinnas õnnetut surma aastal 1905.

Busch, August. Sündinud 1868 Keilas. Kreiskooli haridus. Oli 1890 Tartus „Postimehe“ juures, ostis aastal 1893 Tülki käest „Eesti Postimehe“, mida kuni 1901. aastani välja andis. Suri aastal 1921.

Grenzstein, Aadu. Sündis 1849. a. Tarvastus vaese rentniku pojana, käis sealsamas kihelkonnakoolis, tegi koolmeisteri eksami, oli Tarvastus koolmeistriks, astus siis Valga seminari, mille 1874. a. lõpetas. Oli siis Audrus, õppis siis Saksamaal ja Viini pedagoogiumis kasvatusteadust. Kodumaale tülles on ta ühe aasta „Eesti Postimehe“ toimetaja ja asutab siis „Oleviku“, mis ligidale kümme aastat tähtsaks poliitiliseks ja kultuuriliseks teguriks jäi. „Oleviku“ kinnijäämisega (1901. a.) lõpeb Grenzsteini avalik tegevus, ta asub Prantsusmaale ja elutseb seal surmani (1914. a.)

Hermann, Dr. Karl August. Sündinud Põltsamal 1851. a. 11. novembril. Õppis sealses valla- ja kihelkonnakoolis, oli seal vähe aega õpetajaks, asus 1871 a. Peterburisse ja algas seal, edasi õppides, oma kirjanduslist tegevust. Tuli 1873 a. Tartusse, tegi küpsuseksami, studeeris esiti usuteadust, läks siis Leipzigi keeleteadust õppima ja omandas seal lühikese aja pärast doktori aukraadi. 1882. a. kutsuti ta „Eesti Postimehe“ toimetajaks, juhtis seda neli aastat, ostis siis „Pärnu Postimehe“, muutis „Postimeheks“ ja toimetas seda kuni J. Tõnissoni tulekuni. Hiljemini katsus Dr. Hermann veel Tallinnas ajalehte välja andma hakata, aga ei suutnud enam ajaga sammu pidada. Ta suri 1908. a.

Jannsen, Johann Voldemar. Sündis Vana-Vändras 1819. a. mõldri pojana. Õppis sealses köstri ja õpetaja Körberi juures, sai 19-aastaselt ise köstriks ja koolmeistriks. Hakkas 1848. a. „Sanumetojat“ välja andma. See oli aastaraamat ja ilmus seitsmes andes. 1857. a. sai Jannsen luba ja võimaluse ajalehte „Perno Postimeest“ välja anda. Aastal 1864 asus Jannsen Tartu ja hakkas siin „Eesti Postimeest“ välja andma ja toimetama. Tema tegevusest ilukirjanduse alal ei ole siin ruumi meelde tuletada. Jannsen suri 1890. a.

Jaakson, Aadu. Sündis Viljandi-Karula vallas 27. okt. 1860 (v. s.) Sai hariduse Karula valla ja Viljandi kihelkonnakoolis. 1881. kuni 1885. a. oli ta mitmel pool õpetajaks; „Postimehe“ toimetuse liikmeks 4. sept. 1899. kuni 1905. a. Suri tiisikusse 20. märtsil 1906. a.

Järv, Jaak. Sündis Viljandimaal Vana-Suislepis 1852. a. sulase pojana, õppis Nõos venna juures, tegi koolmeisteri eksami, oli koolmeistriks, siis „Sakala“ toimetuses, omandas 1880. a. „Tartu Eesti Seitungi“, viis selle 1882. a. Tallinna ja hakkas „Virulase“ nime all välja andma, mis isegi loetavamaks kui „Sakala“ sai. „Virulane“ pandi aga kinni ja Järv sunniti kodumaalt lahkuma. 1905. a. tuleb ta kodumaale tagasi ja asutab 1906. a. jälle „Virulase“, mis mitmete nimede all 1910. aastani käib. Siis läheb see leht Tallinna saksikute ringkonna kätte ja sureb varsti lugejate puudusel. Järv kolib Moskva, ajakirjandusest täiesti lahkudes. Suri 1919. a.

Kadak, Karl. Sündis 13. mail 1882 (v. s.) Otepää k. Pühajärve vallas; pärast elas Nõo Meeril. Sai hariduse Aiamaa külas, Nõo kihelk.-k., Treffneri gümnaasiumis ning Tartus kroonu gümna. Õppis Tartu ülikoolis õigusteadust; oli vahepeal „Postimehe“ toimetuse liige. Peale ülikooli kursuse lõpetamise oli advokaadi abiliseks, siis sõjaväeteenistuses. Võttis Eesti vabadussõjast soomusrongi ohvitserina osa, kus ta Valga vabastamise päevil surma sai.

Koidula (Jannsen), Lydia. J. V. Jannseni tütar. Sünd. 12. d. 1843 Vändras, kus isa veel tol ajal kösterkooliõpetaja oli. Käis Pärnus ülemtütarlaste koolis ja hakkas juba „Perno Postimehes“ isat kaastööga toetama. 1864 a. asus Jannseni perekond Tartusse ja siin töötas Lydia ennastsalgavalt isa „Eesti Postimehes“, ühtlasi ka seltskonnategevusest osa võttes. 1874. a. läks Lydia Koidula-Jannsen Dr. Michelsonile mehele ja asus Kroonlinna elama. Sellega lõppes tema ajakirjandusline tegevus. Suri 30. juulil 1886. Koidulast kui luuletajast ei ole siin koht kõnelelda.

Kõrv, Jakob. Sündis 1849. a. Tartumaal, Kokora vallas, käis Kodavere kihelkonnakoolis, oli siis Alatskivil 6 aastat koolmeister, valmistas siis end Tartus ülikooli vastu, hakkas C. R. Jakobsoni „Sakalale“ kaastööd tegema ja oli 1881. aastal selle lehe abitoimetaja. 1882. a. omandas ta „Valguse“ ja oli selle toimetajaks 1905. a., kus see leht lugejate puudusel suri.

Lipp, J. Sünd. 1858. a. Tarvastus, Vooru vallas, õppis seal kihelkonnakoolis, oli vallakirjutajaks, läks 1879. a. „Pärnu Postimehe“ toimetajaks; oli siis pärast C. R. Jakobsoni surma „Sakala“ toimetajaks. Lahkus sealt ja ajakirjanduslisest tegevusest 1885. a.

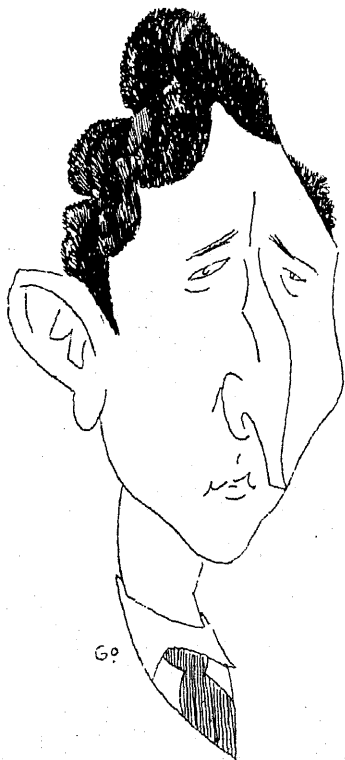
Liiw, Juhani. Sünd. 1864 a. Alatskivil. Oli 1885 aastast „Virulase“ toimetuse liige, õppis siis Treffneri gümnaasiumis ja astus 1891. a. „Oleviku“ toimetusse, kust 1893 a. lahkus. Töötas hiljemini peaaesjalikult ilukirjanduses. Suri 1913. a.

Lorenzson, Caspar Franz. Sünd. Toris 1811 a. Oli Pärnus kõster ja võttis selle järele kui J. V. Jann-

„Sakala“ toimetamise oma kätte. Abiks oli tal Krimm. J. Peet jäi „Sakala“ toimetajaks 1893. a., mil ta suri.

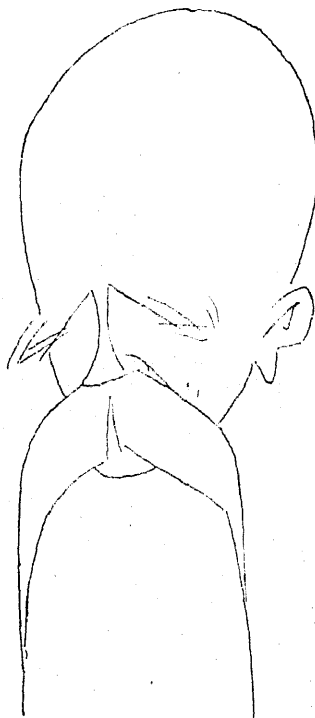
Peet, Ado. Sünd. 1863. a. Karulas, Peedi talus, Viljandimaal. Käis sealses valla- ja kihelkonnakoolis, tegi siis vallakooliõpetaja eksami ja oli Audrus ning Saardes õpetajaks. Venna Jüri surma järele tuli ta Viljandi ja hakkas „Sakala“ toimetajaks. 1905. a. vangistati ta karistuse salga poolt, pekseti paaril korral ilma kohtuta väga raskesti ja jäeti pooleks aastaks vangi. Leht pandi kinni. Alles 1907. a. võis „Sakala“ jälle ilmuma hakata, aga A. Peet oli peksmist tagajärjel haiglaseks jäänud ega suutnud enam

G. Gori joonistus

Voldemar Koch,
Venemaa asjade tundja ja korraldaja „Päevalehes“

O. Krusten'i joonistus

Jaan Karu,
visa võitleja „Postimehe“
lääne - väerinna peapunktis,
Pärnus

sen Pärnust lahkus „Perno Postimehe“ toimetamise enese kätte ja toimetas seda 1879 aastani. Suri Lorenzson 1880 a.

Masing, Otto Vilhelm. Sündis 1763. a. Lohusuu kõstri pojana, õppis Narvas ja studeeris hiljem Saksamaal usuteadust. Oli siis Tallinnamaal kodukooliõpetajaks, reisis Euroopas kirjaniku krahv P. Manteuffeli seltsis, oli siis Lüganuses, Viru-Nigulas ja Äksis kirikuõpetajaks. 1821—1823 aastani andis ta „Marahva Näddalalehte“ välja. Suri 1832. a.

Peet, Jüri. Sünd. Karulas, Peedi talus Viljandimaal, 1858 (?) a. Käis sealses vallakoolis, Viljandi kihelkonnakoolis ja õppis siis seminaaris. Oli mõni aeg õpetaja ja võttis siis 1885. a. Jakobsoni asutatud

toimetaja kohusid täita ja müüs lehe ära. Suri A. Peet 1913. a.

Pärt, Andres. Sündinud aastal 1865 Puhjas Soova koolmeistri pojana. Lõpetanud Puhja kihelkonnakooli. Oli kooliõpetaja. Tallinnasse elama asudes hakkas välja andma pühade albume ja juhtis „Estonias“ näitemängu. Ostis Mihkel Neumannilt mineva aastasaja lõpul „Uue Aja“ ja andis seda tagajärjekalt välja, kunni leht 1905. a. lõpul kinni pandi. Sama aasta lõpul omandas P. Grünfeldilt ja J. Jürine'lt „Päevalehe“ ja andis seda välja kunni 1908. aastani. Suri aastal 1919.

Sander, Tõnis. Sünd. 1887. a. 30. jaan. Viljandimaal, Kabalas. Käis kohalikus külakoolis, hiljem Suure-Jaani kihelkonnakoolis ja siis Aleksandri

linnakoolis. Vilna junkrukoolist pidi ta poliitilistel põhjustel lahkuma. Oli peale kahe-aastast vabatahtlikku väeteenistust 1910—1914. a. „Päevalehe“ toimetuse liige, läks siis „Postimehe“ toimetusse, kust sõtta kutsuti ja Ida-Preisimaal ühes lahingus jäljetult kadus. T. Sander avaldas ajalehtis luuletusi ja novelle, mis paljutootavast andest tunnistust pakuvad. Käesolevas albumis leiavad lugejad kaks luuletust, mis kadunu järelejäänud paberite hulgast leitud.

Sermat, Jaan. Sündis 24. dets. 1888. a. Võrumaal, Vana-Antslas, kantniku pojana. Öppis Urvaste kihelkonnakoolis, siis Tartu õpetajate seminaris, kust 1905. a. tagakiusamispäevadel lahkuma sunniti. Töötas „Isamaa“ juures kunni selle kinnijäämiseni, siis Peterburi telegraafi-agentuuri Tallinna osakonnas kunni 1917. a., kust „Päevalehe“ juurde kutsuti. Hiljem, vabadussõja ajal, astus tegevasse väkke, sealt lahkudes „Tallinna Teataja“ toimetusse, sealt kui hea tööjõud „Vaba Maa“ toimetusse, kus kunni oma vabaturmani — 19. sept. 1921. a. tegev oli.

Vilms, Jüri. Sündis 1. märtsil 1882 a. Wiljandimaal, Kabala wallas, kehva põllumehe pojana. Öppis Piliistvere kihelkonnakoolis, Pärnu gümnaasiumis ja Tartu ülikooli õigusteaduse fakulteedis. Asus siis Tallinnas tegevusse advokaadina. Siin võtab ta seltskondlikust tegevusest osa. 1917 a. Vene revolutsioon annab temale avara tegevusvälja; ta valitakse Maanõukogu liikmeks ja saab selle abiesimeheks.

1917 a. valitakse ta tööerakonna nimekirjas Vene asutava kogu liikmeks. Eesti iseseisvuse algul on ta Eesti Päästekomitee liige ja esimeses Eesti valitsuses peaministri asetäitja. 1918 a. märtsikuul, varsti peale sakslaste maaletulekut lahkus Vilms kahe kaaslase seltsis valitsuse ülesandel Eestist, sattus Soome rannas vaenlaste kätte ja lasti nende poost Helsingi lähedal ilma kohtuta maha.

1917 a. oli Jüri Vilms „Päevalehe“ peatoimetajaks, kust vaadete lahkumiseku pärast osa toimetuse liigetega lahkus, et tööerakonna vaimus ilmuvat päevalehte „Vaba Maad“ käima panna.

Vunk, Mihkel Johannes. Sündis 15. dets. 1877 (w. s.) Taali-Kitsapaigal, Tori kihelkonnas. Hari-

duse saanud Tori kihelkonnakoolis. 1894—1899 kooliõpet. Pärnumaal Väandras. 1900—1906 kõsterkooliõpetaja. Suhumis „Postimehe“ väline kaastööline 1900 a. Talvel 1906—1907 „Post.“ toimetuse liige, siis „Põllutöölehe“ toimetuses ametis. Suri ilmasõjas, vist Ungaris.

Toimetuse märkus. See on esimene katse Eesti ajakirjanikkude kohta lühikesi eluloolisi teateid tuua. Lühikese aja jooksul, mil selle Albumi kokkuseadmine sündis, oli väga raske kõigi kohta, kes meil ajakirjanduses kutseiselt töötanud, andmeid koguda, seda enam, et meil selleks allikad peaaegu täiesti puuduvad. Paljude ajakirjanikkude poole tuli isiklikult suusõnal või kirjalikult pöörduda ja andmeid nõutada, mis õige tülikas ja vaevarikas töö oli; mitmeid tuli enam kui kümme korda andmete nurumisega tülitada. Mitmed ei annud eneste kohta üldse mitte teateid. Paljud endistest ajakirjanikkudest on teistes kutsetes üle maa laiali, mõned isegi väljamaal. Ka see raskendas teadete kogumist. Üldse on Eesti haritlastest, poliitika-tegelastest ja kirjameestest suurem hulk pikemat või lühemat aega ajakirjanduses tegutsenud. Kuni viimaste aastateni on ajakirjaniku töö paljudele ainult mõõdaminevaks tegevusalaks olnud ja sellele on kohe selg pöördud, kui midagi „kindlamat“ teenistust leiti. Sellepärast ongi meil praegu veel raske elukutselisi ajakirjanikke juhuslikkudest ajalehtede täitjatest lahutada. Oleme siin Albumis katsunud kõigi nende lühidat elulood tuua, kes vähegi pikemalt ajakirjanduses tegutsenud, neid kõrvale jättes, kes seal juhuslikult vähe aega tööd teinud. Väga võimalik, et Albumi toimetis siin igakord küllalt õiglast mõõdupuud ei ole teadnud tarvitada. Lühike aeg, mis Albumi kokkuseadmiseks oli, võib mõndagi puudust ja ebaõiglust vabandada.

Ajakirjanikkude teenetest muil aladel (kirjanduses, poliitikas, seltskonna-elus j. n. e.) oleme siin meeleka koguni lühikesi teateid annud; küllap nendest teenetest kõneldakse ajaloos, või mujal kirjandusloos.

Lõpusõna.

Eesti Ajakirjanikkude Albumi väljaandmise mõte tekkis hilja sügisel 1922. Tuli suure rutuga tööle asuda, et Album jõuluks ilmuda võiks. Kaastöö kogumine lühikese aja jooksul oli raske; ajakirjanikud on oma igapäevase tööga koormatud; ainult väikesel osal neist oli võimalik midagi Albumi jaoks kirjutada. Paljud endistest ajakirjanikkudest, kes nüüd teistes elukutsetes, mitmed avalikus elus väljapaistvatel kohtadel, ei suutnud ka õigeks ajaks kaastööd anda. Kahtlemata võiks sarnane Album sisuliselt väärtuslikum

saada, kui ettevalmistusi aegsamini alata, kui kaastöö tegemiseks pikem aeg.

Siiski, esimene katse ajakirjanikkude ühiseks esinemiseks koguteoses on lõpule viidud. Leiab see lahket vastuvõttu lugejate poolt, siis julgustab see teise koguteose väljaandmiseks, mis sisuliselt kahtlemata parem võib saada.

Olgu siin veel tähendatud, et ülejääk selle Albumi väljaandmise kuludest „Ajakirjanikkude Kodu“ kapitaali asutamiseks läheb.

Tallinnas,
detsembri algul, 1922.

Ajakirjanikkude Albumi toimetis.

Sisu

Anton Jürgenstein: Eesti ajakirjanikkude pere	11
A. Petöfi järele K. E. Sööt: Üles, madjar!	17
Arnold Schulbach: Pühajõgi — eestlaste muinaspiir	18
G. E. Luiga: Sügiseleegia	22
Jaan Lintrop: Valge hobu	23
Ed. Laaman: Eesti ajakirjandus ristteel	26
A. Petöfi järele K. E. Sööt: Sügiskuu lõpp	28
G. E. Luiga: Patrioodid	29
A. Kitzberg: Ühe lahkumise tunni mälestus	34
Hans Rebane: Ilmariik	35
Milli Mallikas: Poeet ja naine	38
Mihkel Martna: Ajakirjaniku haridus	40
A. Petöfi järele K. E. Sööt: Küla kõrtsis	44
Eesti ajakirjanikud. Lühikesed eluloolised andmed	45
Lõpusõna	59

O. Krusteini joonistus

Arthur Adson,

„Sänna trubaduur“, toimetab „Päevalehe“ joonealust Eesti keeles, luuletab Sänna murrakus

E. T. K.

EESTI TARVITAJATE KESKÜHISUS

PEAKONTOR: TALLINNAS, Viruvärava
puiestee Nr. 15.

TELEGRAMMID: «ESTOKO»

Üleriikline tarvitajate- ja majandusühisuste ostu-müügi, omatööstuse- ja nõuande-keskkoht. Rahvusvaheline kaubaveo, kindlustuse ja tollimise talitus.

○○○

LIKMEMD:

254 ühisust 278 kauplusega
- ja 105.000 üksikliikmeega -

OSAKAPITAAL:

50 miljoni marka.

LÄBIMÜÜK 1922 a. 9 KUU JOOKSUL

1½ miljardi marka.

Tarvitajad ja põlluharijad!

Kas olete järelnõetlnud, kui palju läheb Teie sissetulekutele kaduma siis, kui tarbeained erakaupmeestelt ostiate ehk põllusaadused erakaupmeestele müüte?

Igatahes on see kõikidest maksudest kõige suurem summa.

Ainult oma ühistegelisele asutusele ostes ehk ühistegelisele asutusele müües jääb kõik ülejääk ostusmüügist Teile enestele.

Kas

töötab Teie ümbruskonnas juba tarvitajate- ehk majandusühisus?

Kui ei, siis võtke selle asutamine kohe käsile.

Ühisuste asutamiseks annab nõu ja juhatus

E. T. K. Sekretariaat.

Tallinn, Viruvärava puiestee 15.

Enam kui ükski muu, on ühistegevus laialistele rahvakihtidele rasketel aegadel abiks olnud.

Ühistegeliste asutuste keskpank
Eesti Rahvapank

TALLINN,

S. Roosikrantsi tän. 15.

Tel. 2-02.

Võtab raha hoiule ja maksab hoiusummade pealt 5-7%, ühistegeliste laenuasutustele aga 1% võrra rohkem, kui nad ise hoiusummade eest maksavad.

Annab laenusid ühistegeliste- ja eraasutustele ning isikutele.

Toimetab rahasaatmist ja dokumentide järele raha sissenõudmist oma laialdase korrespondentide võrgu kaudu kõikides kodumaa linnades ja alevites.

Toimetab riiklistest summadest põllumajandusliste laenude väljaandmist ning toimetab igasuğuseid teisi panğa operatsioone.

Panğa äriseis 1. nov. 1922 a. Mk. 111.106.748.23.

Juhatus.

F. WACHTMEISTER

S. TARTU MAANT. NR. 1 TALLINNAS TELEFON NRID 50 JA 50A

Soovitab võimalikult odavate hindadega oma suurest ladust: **majaehitajatele** uksehingesid, lukkusi, krihvisid, aknahingesid, kremonisiid ja klaasi, katusepappi, plekki ja lakktõrva, seinapappi, naelu ja maklatuuri, pliitasiid, praeahjusid, uksi ja siibreid, kõiksugu värvi, värnitsat jne.; **potiseppadele** kõiksugu ahju-tarbeasju, tööriistu jne.; **tisleritele ja puuseppadele** hõõvliraudasiid ja pakkusiid, puurisiid, peitliid, vaaderpassisiid, saagisiid, mööblilukkusiid, krihvisiid jne.; Soome kirveid; **lukuseppadele ja seppadele** alasiid, kruustangid, haamriid jne.; **põllumeestele** okastraati, sahatiivad ja -terad, lattrauda ja terast, angud, labidad, ketid, naelad, tööristad jne.; **perenaistele** kõiksugu majapidamise ja tarbeasju; **pudu-, raua-, vask- ja teraskaupa** Soome-, Prantsuse-, Inglise-, Ameerika, Eesti-, Läti-, Saksa- ja Venemaa vabrikutest.

Kaupmeestele ostutingimised kõige kasulikumad.

K.A. Hindrey joonistus

Jakob Mändmets,
kirjutab novelle, ajalehte ja vaatab ilma
elu peale rõõmsa pilguga

TALLINNA EESTI MAJANDUS- ÜHISUS.

TALLINNAS,
Viruvärava puiesteel 21,
kõneir. 85.

Tel. aadr.: Estokommerts,
TALLINN.

Soovitame ladust ja muretseme tellimise peale kohale
-- -- isesõitjaid ja veefavaid -- --

REHEPEKSU GARNITUURE

Inglise, Saksamaa ja Rootsi-Soome Thermäeniuse vabrikutest;
Ameerika, Saksamaa ja Rootsi rohu- ja viljaniitjaid ning
hobuserehasid ja nende osasid; atru, äkkeid,
külvimasinaid, käsi- ning aurujõulisi

ALFA-LAVAL

-- ja teisi Rootsi --
koorelahutajaid
-- ning --

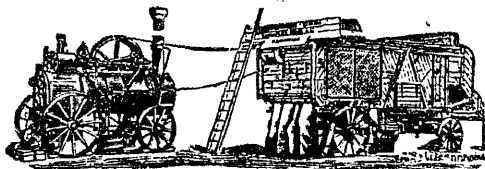
TÄIELIKKE PIIMATALITUSTE SISSESEADEID,
kunstväetisaineid, masinarihmu, masinaõli, veskikivi-
valamise materjaali, rauda, reetalla terast jne., jne.

Rehepeksugarnituure

hobustega veetavaid ja isesõitvaid, kuulsast ja kõigesuuremast INGLISE

Clayton & Shuttleworth

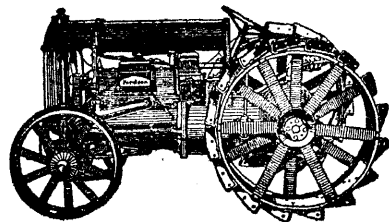
vabrikust, meie oludele vastavalt niiske ja märja vilja peksmiseks ehitatud.

Lokomobiile ja puugaasi-mootorisi igas suuruses.

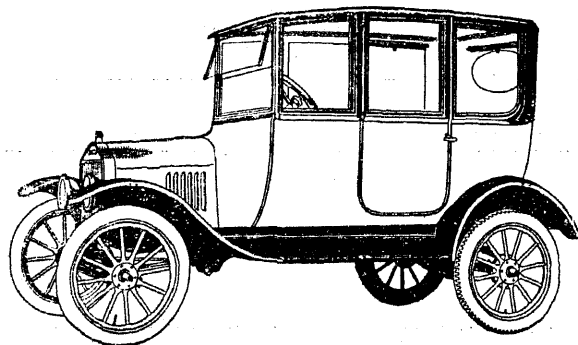
„FORDSON“ traktorisi,

missugustel ilmakuulsus oma ökonoomilise ja mitmekesise töö poolest, mille tagajärjel neid maailmas kõige rohkem tarvitusel.

„FORD“ sõidu- ja kergeveo-autosid,

iseäranis kuulsad oma võistlemata odava hinna poolest. „FORD“ 5-e istmeline sõiduauto tarvitab kõigest 25 naela bensiini 100 versta peale ja on seega odavamad tarvitamiseks, kui ükski teine sõiduabinõu praegusel ajal.

„Toreda ehitusviisiga, tehniliselt kõigeparemat väljatöötatud ilmakuulsaid ITAALIA

„FIAT“ autosid

kõigis suurustes 8 kuni 120 hob. jõudu.

Soovitab kõigesoodsamate hindadega ja maksutingimistega

Ainuesitaja Eestis

Hans Winnal – Tallinnas,
Suur Tatari tän. nr. 1. Kõnetr. 3-42 ja 3-72.

O. Krusteini joonistus.

Anton Jürgenstein,

senkama „truuks sulaseks“ peetud, kuni „Postimehe“
talust lahkus.

A. S.
**EESTI LAENU
PANK.**

PÕHIKAPITAAL Mrk. 10.000.000.—

S. KARJA TÄN. 18.

TALLINNAS.

Endine Eesti Vastastikune Krediit-Ühisus Tallinnas.

OSAKOND P E T S E R I S.

Maksab hoiusummade eest 5—7 %
Diskonteerib vekseid, annab laenu-
sid väärt-paberite ja kaupade kind-
lustusel ja toimetab kõiki panga
:- operatsioone sise- ja väljamaal. :-

EESTI LAENU PANGA JUHATUS.

Esimese järgu naisterahva ja meesterahva üliriidetöööstus

Harju tän. 22
teisel korral

O.
U. „JLU“

Kõnetraat
20-07.

Tellimised kasukate, mantlite,
palitute ja ülikondade peale.

Suur valik Inglise ja kodumaa vabrikute riideid.
Kõiksugused nahad ja garnituurid, nagu: karakul,
kotik, skunks, opossum, nutriu, must-rebane jne.
Ladus müügil valmisülikonnad ja palitud. - - - - -

Töö puhas, peenemaiseline.

Hinnad mõõdukad.

KAUBAMAJA VENNAD MAASEPP

Tallinn, Suur Tartu mnt. nr. 13. Kõnetraat 4-16.

Teleg.: MAASEPP - Tallinn.

Koloniaal- ja tubakakaubad.

Petrooleum,

bensiin ja

nahvia,

masinaõli.

Müük suurel ja väikesel mõõdul.

Wichtiges Informations- und Insertionsorgan:

«REVALER BOTE».

==== VERMITTELT DEN WEG IN DEN OSTEN. ====

Einziges in westeuropäischer Sprache erscheinende Zeitung in Reval.
Regelmässige Bearbeitung der Presse Ssowjetrusslands.

Mittwochs besondere Russland-Beilage.

Informationsorgan aller in Estland einreisenden Ausländer,
die Verbindung mit Russland suchen.

Eigene Korrespondenten in Moskau, Berlin, London, Riga,
Helsingfors u. a. O.

Regelmässige Schiffslisten und Kursnotierungen.

MONATLICHER BEZUGSPREIS: für das Inland 125 EMk., für das Ausland 200 EMk.
(60 amerik. Cents).

Man abonniert bei den Staatspostanstalten in Inlande,
in Deutschland, Finnland und a. Ländern.

ANZEIGENPREIS: für 1 mm Höhe: im Anzeigenteil 4 EMk. oder 1¼ amerik. Cent.

Anzeigenaufträge empfangen:

die Geschäftsstelle des «Rev. Boten» (Reval, Raderstr. 12, Postfach 51),
im Auslande: die Spezialvertretung des «Rev. Boten», Berlin-Lichterfelde,
Holbeinstr. 19, und alle grösseren Annoncen-Expeditionen.

G. Gori joonistus.

A. Jürmann,

kogupõllumeeste eeskündja ja ka muidu selles erakonnas „suur nina“.

ILMUS MÜÜGILE:

A. H. Tammsaare Kõrboja peremees

Romaan — hind Mrk. 160.—

Ennemalt ilmunud:

M. Metsanurk, Vahesaare Villem	Mrk. 160.—
M. Sillaots, Kodukäijad	125.—
F. Molnár, Pál-tänava poisid	150.—
V. Ridala, Ringi mööda kodumaad	120.—
Dr. A. Lüüs, Laste hoidmise ja ravitsemise õpetus	100.—
K. Gummerus ja A. Alfthan, Hobusekasvatuse käsiraamat, I osa	150.—
H. Nylander ja E. Cajander, Lüpsikarja pidamine	200.—

Pealadu „RAHVAÜLIKOOL“,
Tallinn,
Krediit-Pangamaja.K-ü.,„MAA“.

Saku õlletehas A=S.

Soovitab oma tuntud võistlemata headuses

õlut ja mõdu

Saada igal pool --- Saada igal pool

„Vaba Maa”

on paremini toimetatud, juhtiv, suurem ja loetavam poliitiline, majandusline ja kirjandusline päevaleht Eestis.

„Vaba Maa's” kirjutavad mõõduandvamad poliitika- ja seltskonnategelased, väljapaistvamad kirjanikud ja kunstnikud, eriteadlased kõigilt aladelt.

„Vaba Maa“ on päevauudiste poolest rikkalikum, mitmekülgsem ja värskem, sise- ja väljamaa kaastöölaliste arvurohkema perega leht Eestis.

„Vaba Maa“ on ainum iga päev 8-12 lhk. piltidega ilmuv leht Eestis. Algupärased pilkepildid järjekindlalt päevakurjustest.

„Vaba Maa“ hinnata kaasanneteks: 1) «ESMASPÄEV» suur piltidega nädalaleht iga esmaspäev; 2) «MAAMEES» põllumajandusline ajakiri iga neljapäev ja 3) värvi-irúkis SEINAKALENDER 1923.

„Vaba Maa“ jõuab ilmumise päeval lugejatele kätte ka kaugematesse riiginurkadesse värskemalt kui ükski teine leht.

„Vaba Maa's” kui kõigeloetavamas ja suuremas lehes on määratu suur mõju ärikuulutustel.

Tellige kuulutage „Vaba Maa” d s

Tellimisi võtavad vastu kõik postikontorid ilma rahasaate kuluta.

Aadress: Tallinn «VABA MAA»

O. Krusteini joonistus.

August Kitzberg,
kellel Tiibuse Jaagu kuulsusega väga raske võistelda.

Kaubamaja „ATLAS,,

Tallinn, Suur Karja tän. 3. Postkast 99.

Kõnetraat 17—15 ja 21—28.

Telegr. aadr.: ATLAS—TALLINN.

Codes:

Rudolf Mosse.

ABC 5th Edition Improved.

Vestern Union 5 Letter.

OSAKOND BERLINIS,

Vilhelmstrasse, 122. Tel. aadr.: Estoatlas—Berlin.

Kõnetr.: Amt Lützov Nr. 943. Code: Rudolf Mosse

Esitajad Petrogradis ja Moskvas.

EKSPORT

TRANSIIT

IMPORT

TEHNIKA OSAKOND: Kõiksugu masinad metalli-, puu-, elektri-, trükitööstuse, põllutöö jne. jaoks; vabrikute sisseseeded, masinate üksikud osad, tarbeasjad, tööriistad jne.

KEEMIA „ värvid: trüki-, mulla-, maalri-, aniliin- jne.; keemiakaaliad kõiksug.

TOIDUAINETE „ jahu, suhkur, tee, sinep, humalad jne.

TEKSTIILI OSAKOND.

K-m. K-m.

„ESTO-MUUSIKA”

Tallinn, Lai tän. 34.

Kõnetraat 10-24.

Noodid
ja nende kirjastus,
tiivklaverid,
pianiinod,
muusikariistad
ja nende osad.

Ainuesitused

Eestis:

C. Bechstein,
BERLIN,

tiivklaverid ja pianiinod.

Jul. Heinrich
Zimmermann.

LEIPZIG,
muusikariistad,

Ühendud lavateoste
kirjastajad

(Drei Masken Verlag)
BERLIN.

Näitelava kirjandus,
ooperid operefid j. n. e.

Koolidele, seltsidele ja jällemüüjatele hinnaalandus.

Laussen ja K_o

Ehituskontor

Tallinn

Raatuse tän. nr. 10, kõnetraat 9-03.
Telegrammid: Laussen.

Võtab oma peale igasuguste ehituste proekteerimisi, ehitus- ja remonttöid.

Pärnu Puu- ja Raua- - tööstuse wabrik - (end. G. Darmer)

Pärnus, kõnetraat 114.
Tallinnas, Raatuse tän.
nr. 10, kõnetraat 9-03.

Valmistab ehituste jaoks
uksi, aknaid, shlengisid

ja muid igasuguseid puutöid,
niisama ka moodsaid mööblid.

S a e w e s k i w õ t a b w a s t u
palkide ja laudade saagimist.

Gindi Muru Telli- likiwi Wabrik.

Gindi (Pärnu) kõnetr. 1-04.
Tallinnas Raatuse tänaw 10,
kõnetr. 9-03.

Walmistab headi fatwi
müürikiwa, fatuse-
kiwa, põllutorusid
ja forstnakiwa.

Wastane produkttsioon
-- üle 5.000.000 kiwi. --

EKO Eesti klaasi-
tööstuse o.-ü.

EKO

valmistab:

Apteegi-klaase

Materjaalklaase

Majapidamise- ja lauanõusid

Majandusliste tarbeainete nõusid

Parfumeeria-klaase

Pudelisi kõiksuguseid

Kontor Tallinnas Raatuse tän. nr. 10.

::: Ladu Schubbe tän. nr. 4. :::

EKO Eesti klaasi-
tööstuse o.-ü.

EKO

Karl Ast, varjunimega Rumor; teeb riigikogu kõnetoõhli aegajalt rumori ja armastab „lumiste kõrguste“ poole tõusta.

LADUS SUUR VALIK

HÕBE-LAUANÕUSID, KULD- JA HÕBE-TASKUKELLASID, LAULATUSE- JA ILU-SÕRMUSEID JA PALJU MUID MEIE ERILASSEPUUTUVAID KAUPASID

„KULDALA“.

- 21 -
I. auhinda

Töö kiidab tegijat

TALLINNA AAMIVABRIK
J. PENT

Tallinnas, Alam-Luha tänav nr. 5. Kõnetraat 410.

- 21 -
I. auhinda

Walmistab võistlemata headuses kõiksugu aamitsepa tüüd. Alati suurem hulk tannepuid ladus.

XXI Tallinna Eesti põllumajandusline näitus

peetakse ära 14.—18. septembrini 1923. a.

Peajaoskonnad näitusel:

Põllutöö. Loomakasvatus.

Põllumajandusline tööstus.

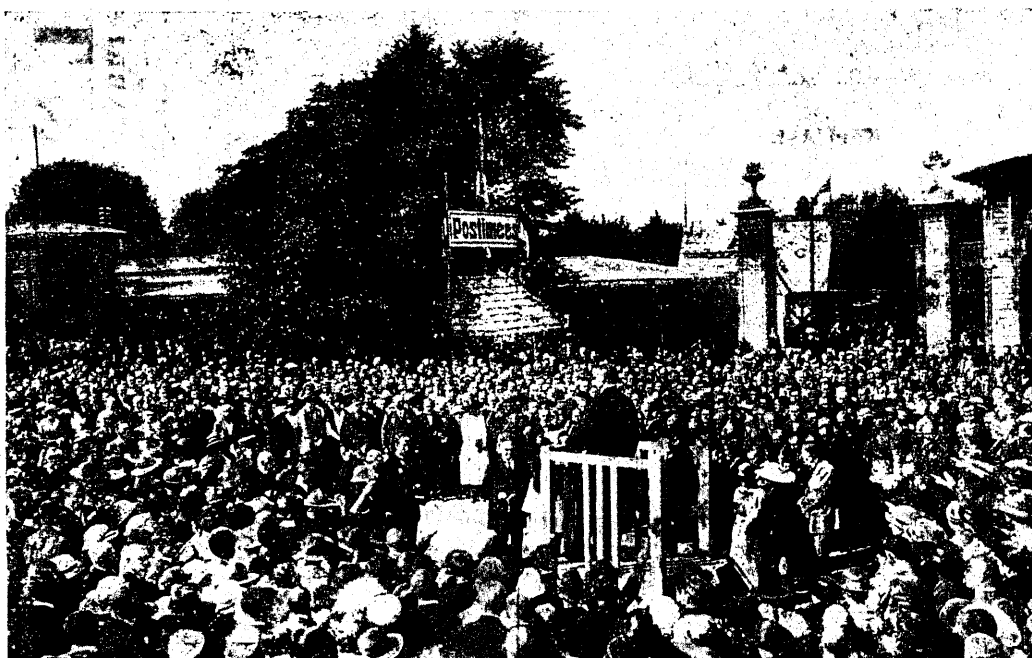
Ülesandmisi võetakse üle riigi vastu.

Näituse korraldaja

Tallinna Eesti Põllumeeste Selts.

Tallinn, Nunne tänav 20.

Telef. 121.

1922. a. näituse avamine Seltsi esimehe Dr. J. Masingi poolt.

Arvud 1922. a. põllumajandusliselt näituselt:

Väljapanekuid oli 819, vaatamaskäijaid — 132.774.

Auhindadeks anti:

680.500 marka sularahas, 25 kuldauraha, 300 suurt ja väikest hõbeauraha, 67 bronksauraha, 62 kiitusekirja, tarbeasju ja kirjandust.

Kauplemine oli elavam kui ühelgi eelmisel näitusel.

G. Gori joonistus.

Harald Vellner,
kelle õige ilme iga esmaspäev „Esmaspäev“ filmub.

Gross, Hask & Ko. ¼. Valga
Bénédictine

on kõigi
likööride
kuningas

Ainult meie äris

TALLINNAS,

S. Karja tän. nr. 18, uues Laenupanõga
majas.

Ostate Teie kõige paremaid
jalanõusid. Kauplus on wa-
rustatud kõige wustupidawa-
mate jalanõudega. Kalosse
on müügil wäiksel ja suurel
: arwul kõigist numbritest. :

Kõige austusega

August Raamat
ja Ko.

Järvakandi klaasivabriku ja
Eisenberg, Lukk ja Ko liimi-

- vabriku ladu -

- Väike Pärnu maantee nr. 31, -

J. Arnover

soovitab

suuremal ja vähemal arwul
vabriku hindadega klaasi,

liimi, sein- ja katusepappi,

katusetõrva, riidevärve,

maalritele igasugu mater-

- jaali jne. -

Pealinna peenem ja moodsam asutus

Harju t.
19

Restoraan „de Russie”

Kõnetr.
13-10

Rikkalik einelaud soojade ja külmade söökidega.

Maitsevad lõunad kella 1-5 ja a la carte igalajal.

Eeskujulik köök. — — — Korralik teenimine.

Mugavad kabinetid klaveritega ja eraldi üldsaalist.

Suures valikus kodu- ja väljamaa likööre, veine ja napse.

Kaks korda päevas muusika.

Lõunal kell 2-4. Mängib I klassi salongorkester. Õhtul kella 9-2.

Õhtul kell 10 algab ülihuvitav kabaree.

Esinevad uuel näitelaval kuulsamad Eesti ja

väljamaa näitejõud vaheldusrikka eeskavaga.

K. M. „Gustav Pihlakas ja Pojad“

Asutatud 1882. a.

:- :-

Tallinn, Jaani t. 6, kõnetraat 4-79.

:- :-

Vanim ja suurim eriäri Eestis

soovitab võistlemata hindadega

kooli, kontori, pankade ja kantselei tarbeid ja ümbrikuid
oma kirjaümbrikutehasest.

Ladus alati saadaval kõike seltsi

-:-:-

paberid ja pappi.

-:-:-

G. Gori joonistus.

Eduard Virgo,
keeletark; selle tõttu väga laialise ulatusega
ajakirjanik ja diplomaat.

Kirjandusline ja rahvuslik-
teadusline piltidega ilustatud
ajakiri

« A G U »

hakkab detsembri keskel
iga nädal ilmuma

*

Sisu: valitud huvitavad novellid, jutus-
tused, romaanid, rahvuslik-tea-
duslised kirjatükid, nali, pildid j. n. e.
Kaastöölisteks meie paremad kirjamehed.

Toimetaja: kirjanik Ed. Hubel (Mait
Metsanurk) * Väljaandja: Tallinna
Eesti Kirjastus-Ühisus («Päewaleht»)

Toimetus ja talitus Tallinnas, «Päewa-
lehe» ruumides * Kirjade aadr.: Tallinn,
«A G U»

Tallinna
Eesti Kirjastus-Ühisus

Aksia Selts
«Massoprodukt»

Mööblivabrik.

Tallinnas,

Suur Tartu maant. nr. 61-d
Kõnefr. 18-96.

Ladu linna sees: Harju t. 46
Kõnefr. 7-75.

Maitserikkad mööblid
Rikkalik ladu valmis tubadest

Vabr. poolt väljakuulutatud
Eestilaadilise mööbli
kavandite võistlus.

Tähtaeg 1. veebruar 1923 a.

Võistlustingimised
saadetakse soovi peale kätte.

A. KAPSI & K^o

HARJU TÄN. 46.

KÖNETR. 7-75. KÖNETR. 7-75.

EN GROS. + EN DETAIL.

ELEKTROTEHNIKA TARBEAINED
JA MASINAD.

TÖÖRIISTAD.

KRUUVID JA VASKPLEKK.

INSTALLATSIOONI BÜROO
VÕTAB OMA PEALE KÕIKSUGU
TÖID ELEKTROTEHNIKA ALAL.

Ajaleht „Tulevik“

ilmub Tallinnas kaks korda
nädalas — kolmapäeval ja
laupäeval.

„Tulevik“ on ainuke sotsialdemokraatlik
ajaleht Eestis, ainuke kodan-
luse asjalik vastasrindlane.

„Tulevik“ leidub igatühe laual ja taskus

Teda loevad kõik, kes Eesti riiklisest
elust mitte ühekülgset ja ainult kodan-
luse prilli läbi valgustatud ei taha olla.

Tellimishind 30 marka kuus.

Aadress: **Tallinn, Suur Brokus-
mägi, nr. 4 „Tulevik“.**

GUSTAV TREIER

Valga õlle- ja mõduvabriku
--- ainuesitus Tallinnas. ---

Mineraaljookide tehas.

Soovitame kõrges headuses Valga

„Pilseneri“, „Münche-
neri“ ja „Märtsi“ õlut.

O m a mineraaljookide tehase
saadusi, nagu:

seltersi, ^{mitmet}_{sorti} limonadisi
jne., jne.

Tallinn, Suur Arehna tän. 23,
kõnetraat 4-05.

Eestimaa põllusaaduste ümbertöötamise

O=Ü. „VIRU“

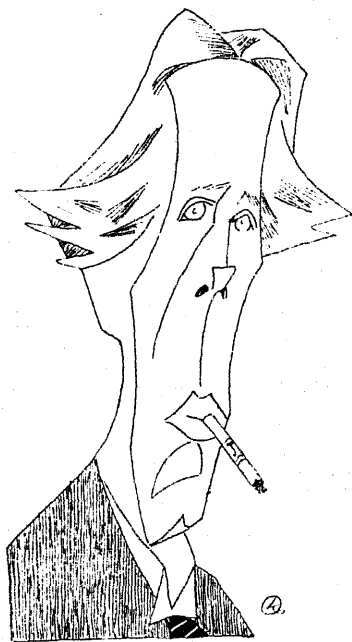
TALLINN, S. KLOOSTRI TÄN. Nr. 22/18, TELEFON 8-13.

VABRIKUD: Rakveres ja Kadrinas.

AINUKE KÕIGETÄIELIKUM KARTULI-
TÄRKLISE JA SIIRUPI TÖÖSTUS

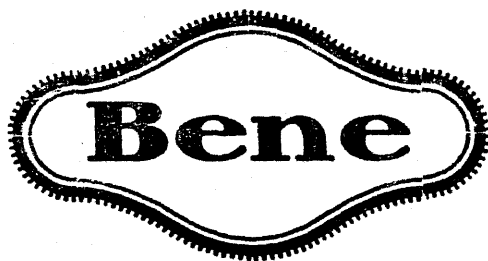
::: ::: ::: EESTIS. ::: ::: :::

O. Krusteini joonistus.

Aleksander Gori,
aitab oma karrikatuuride ja joonistustega „Waba
Maad“ poliitikatemes.

Shokofaad

ei tarvita ennast kiita.
Kõrgeväärtusline kaup
kiidab ennast ise.

Tallinna ajaleht

:—: :—: :—:

Tallinna ajaleht

„Kaja“

ilmub 7 korda nädalas.

- „Kaja“ on lühikese aja jooksul mõjurikamaks poliitiliseks, majanduslikeks ja kirjanduslikeks ajaleheks Eestis tõusnud, kes enesele laialise lugejate hulga igalpool üle riigi võitnud.
- „Kaja“ on kindel kodanlike ajaleht, kes poliitilisi eluavaldusi igakülgset valgustab. Tema kaastõeliste hulka kuuluvad tuntud riigi-, omavalitsuse- ja seltskonnategelased.
- „Kaja“ toob täielikke tulevaateid sise- ja väljamaa majanduselust, mille tõttu „Kaja“ äri- ja töösturite ringkondades erilist tähelepanu on leidnud.
- „Kaja“ seab endale ülesandeks põllumeestele nende ühinemispuutes kindlaks teevahiks olla ja põllumeeste elu-olu järjekindlalt ja igakülgset valgustades meie riigi kandvama kihi rõõmude ning murede õiglaseks peegeldajaks olla. Selle kõige tõttu on „Kaja“ põllumeeste keskel valdava poolehoiu võitnud ning mõju-rikkamad põllumeeste organisatsioonid on „Kaja“ oma häälekandjaks tunnistanud.
- „Kaja“ teated on asjalikud, täpiped ja kiired. Kõmutedetele on „Kaja“ veerud sulatud.
- „Kaja“ on sisuliselt ja tehniliselt ajakohaselt toimetatud. „Kaja“ kättesaatmine sünnib meie oludes kättesaadud kõige suurema kiirusega.
- „Kaja“ tellijad saavad hinnata kaasa „Pildilehe“, tarvilikkude teadetega täidetud käsiraamatu - tühtraamatu, selnakaalendri ning pikema aja peale tellijad põllumajanduslike ajakirja „Põllumees“, mis müüdi tellides 150 mrk. aastas maksab.
- „Kaja“ tellimise hind on 75 mrk. kuus. Tellimisi võtavad vastu kõik vabariigi postkontorid, abitalitused maakonnaliinades ja oma tellimiste vastuvõtjad kohtadel.

Tellige „Kaja“

:—: :—: :—:

Kuulutage „Kajas“

Peatalitus: Tallinn, Suurturg 16.

TALLINNA EESTI KIRJASTUSE ÜHISUSE
«PÄEVALEHE»

Raamatu- ja kirjutus- materjaalikauplus

TALLINNAS, S. Karja ja Jaani tän. nurgal, Tallinna Krediit-Panga majas

on täielikum ja valikurikkam raamatute-, kirjutusmaterjaalide ja muude sellesarnaste kaupade keskladu Eestis. **Saadaval alati**
Eesti uuem ja vanem kirjandus.

**Tellimiste vastuvõtmine kõikide võõras-
keelsete raamatute ja ajakirjade peale.**

Suurem väljavalik võõrakeelsest kirjandusest. En gros ja en detail alati odavamate päevahindadega saadaval piiramata hulgal
kõiksuugu hooaja kaubad.

: **Odavam ostukoht koolilastele.** :

Kõige kasulikumad tingimised jällemüüjatele, igasugustele riigi ja eraasutus-
tele ja õpetajatele. **Kõige kiirem, viisakam ja korralikum teenimine.**

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus «PÄEVALEHT»

Kõige parem ja väärtuslisem laste seltsiline on ainuke
tõsine LASTE AJAKIRI

„Laste Rõõm“.

- „Laste Rõõmu“ ülesanne on meie lastele huvitavat, kaasakiskuvat, maitset ja ilu-
tunnet arendavat lugemismaterjaali pakkuda.
- „Laste Rõõm“ tahab kasvatada lastes hingelist puhtust, äratada uudishimu ja õppimis-
jõudu ja õpetada last armastama raamatut ja kõike head.
- „Laste Rõõm“ on sellepärast lühikese ilmumisaja jooksul lastevanemate ja laste eneste
juures suurt vastukõla leidnud.
- „Laste Rõõm“ on ainukene iseseisev lasteajakiri Eestis ja ilmub meie paremate laste-
sõprade, kirjanikkude ja kunstnikkude toimetusel.
- „Laste Rõõm“ ilmub esialgul 2 korda kuus, sisaldades palju pilte, jutte, luuletusi,
mõistatusi ja muud.
- „Laste Rõõm“ maksab kuus 30 mk., üksiknumber 15 mk.
- „Laste Rõõmu“ võib tellida igast vabariigi postkontorist ja kõikidest ajalehtede telli-
miste vastuvõtmise kohtadest.
- „Laste Rõõmu“ toimetuse ja talituse aadress on: TALLINN, Pikk tän. nr. 2.
„PÄEVALEHE“ kontor.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus „PÄEVALEHT“.

G. Gori joonistus.

Arnold Schulbach,
ja kõik nimi ütleb joonistus.

: : Tallinna : :
Linnapank
Tallinnas, Mundi t. nr. 2.

Telefonid: Juhatus 19-30.
Äriruum 3-13.

Pank toimetab kõike
panga operatsioone
sise- ja väljamaal.
Võtab kaupsid oma
aidaruumidesse hoiu-
le ja annab nende
:: vastu laenusid. ::

Juhatus.

Ainuke suurem Eesti tubakavabrik

Kes Eesti ettevõtjate juhatusel puht-Eesti kapitaaliga töötab.

O.ü. „Tubak“

Vabrik Tallinnas, Baltiski maant. 19, telef. 868.

Paberossid:

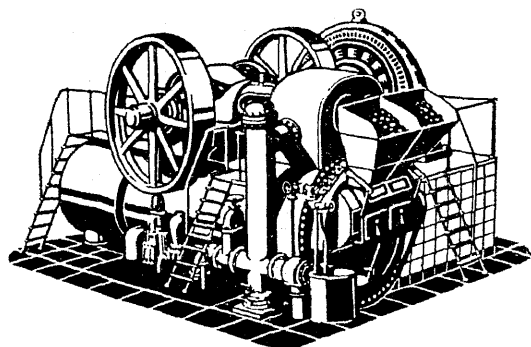
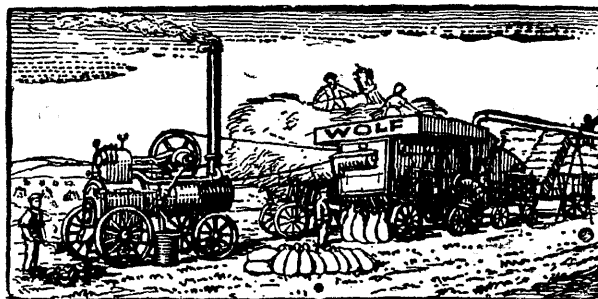
Karu	20 tk.	10 mrk.
Kajak	20 tk.	15 mrk.
Spori	10 tk.	10 mkr.
Fortuna	20 tk.	15 mrk.
Eva	10 tk.	15 mrk.
Eva	20 tk.	30 mrk.

Tubakad:

Laevatubak	1/4 nl.	30 mrk.
Meremees	1/4 nl.	40 mrk.
Põhja Pöder	1/4 nl.	50 mrk.
Kuld Ankur	1/8 nl.	30 mrk.
Kuld Kofkas	1/8 nl.	35 mrk.
Stambul	1/8 nl.	45 mrk.
Aleksandria	1/8 nl.	75 mrk.
Cavalla	1/4 nl.	200 mrk.

Saada kõigest parematest kauplustest Eestis.

R. WOLF'i
auru-
viljapeksu-
garnituurid
3—20 PS.

ja ülekuumendatud
aurulokomobiilid

12—800 PS.

meie maa nõuetele vastavalt ehitatud, nõuavad viimasel ajal kõik põllumehed ja töösturid.

Peaesitaja Eestis

A/S. W. SCHNEIDER & KO.

Tallinnas, Viruvärava puiestee nr. 19.

Masinate, käsitööriistade, ehitusmater-
jaali, terase, raua, pleki, papi j. n. e. ladu.

Kaupmeestele kõige kasulikum sisseostukoht.

G. Gori joonistus

Jaan Tomp,
„Vaba Maa“ kubjas

O.-Ü. „CALORICA“
Rootsi Punshitehas.

Soovitame oma tehase kõrgeväärduslisi saadusi:

Svensk Punsh 280/0 kange.

Caloric Punsh 35% kange.

Prima Punsh 40% kange.

Kloostri Likör. (Benedictine)

Konjak. (X.X.X.)

Konjak V. O.

Konjak V. O. S.

Chartreuse kollane.

Chartreuse roheline.

Curacao pruun.

Curacao roheline.

Kristal Kümmel.

Kroonitud näitusel ainult kõrgemate auhindadega.

TALLINN, Lai tän. 23. Telef. 15-53.
Telegr. address: TALLINN „CALORICA“.

PÕHJA-EESTI ÜHISPANK

TALLINN

Suur turu Nr. 17

1. Januarist 1923. Väike Karja tän. Nr. 3.
Kõnetraat Nr. 602.

Pank võtab raha hoiule, annab välja laenusid oma liikmetele ja toimetab kõiksugu pangä operatsioone.

AURU-SHOKOLAADIVABRIK

$\frac{A.}{S.}$ «**RENOMMEE**» $\frac{A.}{S.}$

SOOVITAB SUURES VÄLJAVALIKUS

KÕRGES HEADUSES MAITSEAINEID

VABRIK TALLINNAS, VOLTA TÄN. NR. 3.

TELEFON 21-70. :--:

KONTOR TALLINNAS, VANA VIRU TÄN. 13.

TELEFON 16-72. :--:

Õmblusmasinad Naumann, Pfaff, Vesta ja Glara jne.

XX. Tallinna Eesti näitusel õmblusmasinad kõrgema auhinnaga
: : — kuldaurahaga kroonitud. : :

Kudumismasinaid, jalgrattaid Naumann ja Mars, õhukumme ja mantleid,
koorelahutajaid ja põllutöömasinaid parematest vabrikutest ja kõigile
tähendatud masinatele tagavaraosasid soovitab

K. Saar ja Ko.

Tallinnas, Viruvärava puistee, maja nr. 27.

Osakonnad: Tartus, Raatuse tän. 2; Rakveres Peterburi tän.; Jõhvis, turuplats.

: : K. Saare firma töötab üle 20 a., äriosanikud sel alal üle 30 a. : :

G. Gori joonistus

Kusta Kotsar,
üks valkne töömees ja mõtete mõlgutaja

PÕHJA PANK ^{A.}/_{S.} TALLINNAS

Suure Karja t. nr. 20
--- omas majas. ---

Telegram. aadr.: PÕHIPANK.
Telefonid: Direktor nr. 844,
Üleüldine nr. 843.

OSAKONNAD:

TARTUS, Suurturg nr. 11.
VILJANDIS, Tartu tän. nr. 9.
VÕRUS, Jüri tän. nr. 16-a.
ABJA PALUOJAL.

Pank võtab raha hoiule, annab
välja laenusi ja toimetab kõik-
sugu pangä operatsioone kodu-
--- ja väljamaal ---

PÕHJA PANGA JUHATUS

EESTI PANK

TALLINN

OSAKONNAD:

TALLINN	V Õ R U
T A R T U	V A L K
VILJANDI	P Ä R N U
RAKVERE	P A I D E
N A R V A	HAAPSALU
P E T S E R I	KURESAAR

VÕTAB RAHA HOIULE, JOOKSVALE ARVELE JA TÄHT-
AJA PEALE. DISKONTEERIB VEKSLID JA ANNAB
LAENUSID. OSTAB KULDA JA HÕBEDAT. OSTAB
JA MÜÜB VÄLISVALUUTAT JA TOIMETAB KÕIK-
SUGU PANGA OPERATSIOONE SISE- JA VÄLJAMAAL.

KORRESPONDENDID:

KÕIK SUUREMAD PANGAD
VÄLJAMAAL.